

Oulu 10 B

Entinen Suomen Pankki

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy 20.3.2024

Oulu10 B

OULU

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Oulussa 20.3.2024

Tilaja: Oulun kaupunki, Tilapalvelut

Tekijä: Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, Miika Rankinen ja Jorma Teppo

Nummikatu 10, 90100 Oulu

toimisto@jteppo.fi, www.jteppo.fi

Julkaisija: Oulun kaupunki 2024

Oulun konttori 1920 -luvulla. KUALÄHDE: Suomen Pankki.

"Suomen pankin tyylikäs rakennus, jonka sekä Muinaistieteellinen toimikunta että Oulun kaupungin ns. inventointitoimikunta ovat merkinneet rakennus-ym. kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden ja säilytettävien rakennusten luetteloihinsa, soveltuisi ainakin päältä katsoen erinomaisesti Oulun taidemuseon tyyssijaksi. Sen kaksisataavuotiaat muurit kätekevät suojiinsa tarinoita Oulun tätä edelliseltäkin suuruudenajalta, tervaporvareiden ja laivanvarustajien Oulusta, niin myös talon kellarikerros mihin kohdin alkuperäisinä säilyneine pyöröholvisine viinikellareineen ja varastotiloineen."

Atte Kalajoki (1969) Sanomalehti Kaleva.

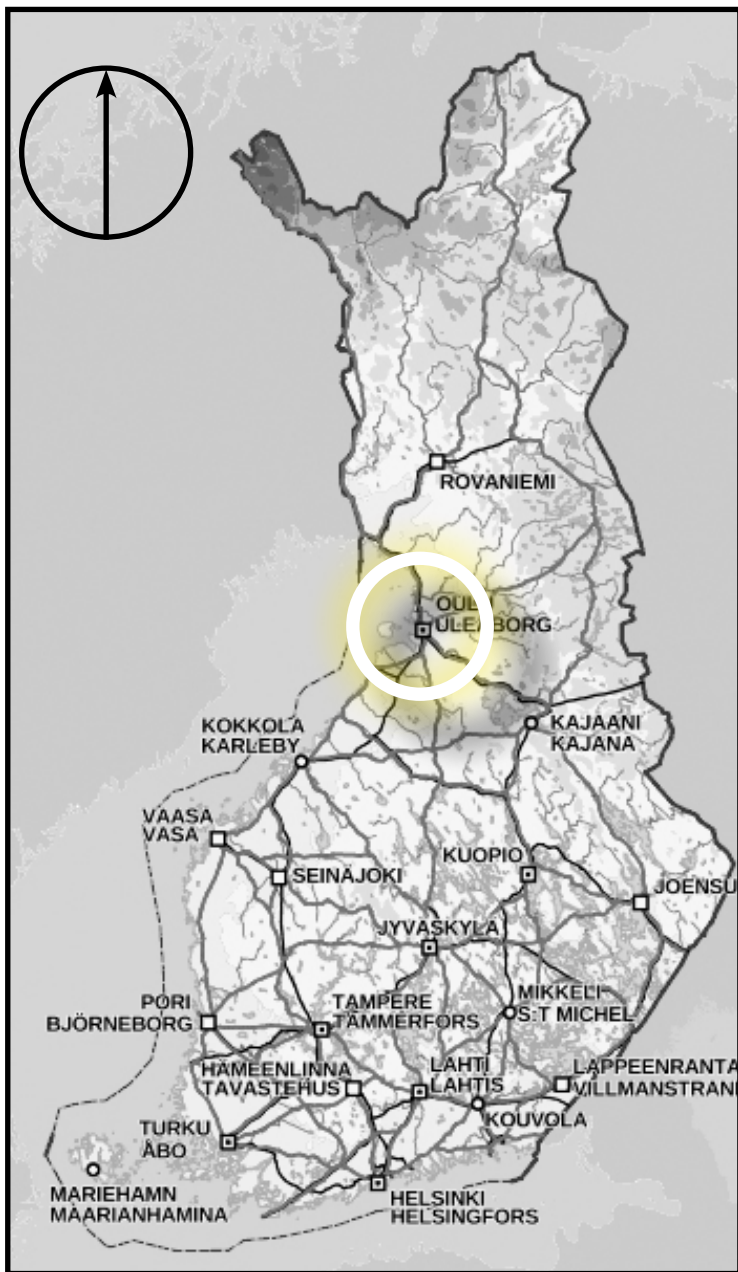
Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	5
Perustiedot	6
1 Selvitystyö	7
2. Suomalainen kaupunkiarkkitehtuuri 1800-luvun lopulla.....	10
3. Kaavoitushistoria	12
4. Suunnittelu ja toteutus.....	22
5. Muutokset.....	32
6. Nykytila	56
7. Suunnittelijat.....	100
8. Johtopäätökset.....	104

Perustiedot

Kohde:	Oulu10 B
Osoite:	Torikatu 10, 90100 Oulu
Rakennustunnus:	100285853H (vanha rakennustunnus: 564-1-7-4-3)
Kaupunginosa:	Pokkinen eli 1-kaupunginosa, kortteli 7, tontti 31
Kerrosluku:	II
Laajuustiedot ¹ :	819 kem ²
Kiinteistön omistaja:	Oulun kaupunki
Rakentaminen:	1883
Suunnittelijat:	Arkkitehti Theodor Decker
Alkuperäisen luvan anoja:	Kauppias Antman William
Muut nimet:	ent. Suomen Pankki, ent. Rahatoimisto, ent. Oulun kaupungin Tiedotuskeskus. "Kivi-Taneli"
Kaavatilanne:	Asemakaava 564-1828
Suojelu:	Voimassa olevassa asemakaavassa kohde on suojeltu sr-10 -merkinnällä. Rakennus on osa valtakunnallisesti arvokasta "Oulun rantakortteleiden julkinen kaupunkitila" RKY-aluetta. Valtakunnallisesti arvokkaalle kohteelle on annettu Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 raportissa status MRKY2015: R,H,M,S (rakennushistorialliset arvot, historialliset arvot, maisema- ja ympäristöhistorialliset arvot sekä säilyneisyysarvot).
Muuta tietoa:	Rakennuksen vanhimmat osat ovat todennäköisesti ainakin 1700-luvulta, sillä palojen jälkeen uudelleen rakennettu rakennus on toteutettu vanhan empire-tyylisen rakennuksen muureille.

¹ Laajuustiedot: Virastotalon asemapiirros. Tilapalveluiden arkisto. Oulun kaupunki.

Kohteen sijainti Suomen kartalla. KUVA: Maanmittauslaitos

1 Selvitystyö

1.1. Toimeksianto ja työryhmä

Tässä selvityksessä tarkastellaan Oulun kaupungin keskustassa 1.-kaupunginosassa sijaitsevan Oulu10 B:n rakennushistoriaa.

Rakennushistoriaselvitys on perusselvitys, jonka avulla saadaan riittävät lähtötiedot kohteen korjaus- ja kunnossapitotöiden suunnitteluun, asemakaavamuutoksen laadintaan ja suojelustatuksen määrittelyyn. Selvitys noudattaa Museoviraston 'Talon tarinat' -ohjetta ja siinä selvitetään, millainen rakennus on ja miksi se on sellainen kuin se nykyisin on.

Selvitys on laadittu Museoviraston ja Oulun kaupungin rakennushistoriaselvityksen tekemistä määrittävän ohjeen mukaisesti. Siihen sisältyy kohteen perustiedot, historiakatsaus, inventointiin perustuva kuvaus rakennusten nykytilasta sekä yhteenveto selvityksen tuloksista.

Historiaosuudessa rakennuksen vaiheet liitetään rakentamisaikakauden ja paikan historiaan sekä rakennustyyppin yleiseen kehityshistoriaan. Nykytilan osalta päähuomio kiinnitetään rakennuksen ominaispiirteisiin, säilyneisyyteen sekä rakennuksen liittymiseen ympäröivään kaupunkirakenteeseen. Selvityksen havainnollistamisessa on hyödynnetty eri aikakausien valokuva- ja piirustusmateriaalia sekä kaavioita.

Selvityksen on tehnyt Oulun Tilapalvelu -liikelaitoksen toimeksiannosta arkkitehti-toimisto Jorma Teppo Oy, jossa sen tekemisestä vastasivat arkkitehdit Miika Rankinen ja Jorma Teppo.

1.2. Aineisto

Kattavin rakennusta koskeva piirustusaineisto sijaitsee Oulun Tilapalvelu-liikelaitoksen arkistossa, joka on osin digitoitu. Vanhimmat tontin rakennuskantaa koskevat piirustukset ja mikrofilmit löytyvät Oulun kaupunginarkiston kokoelmista.

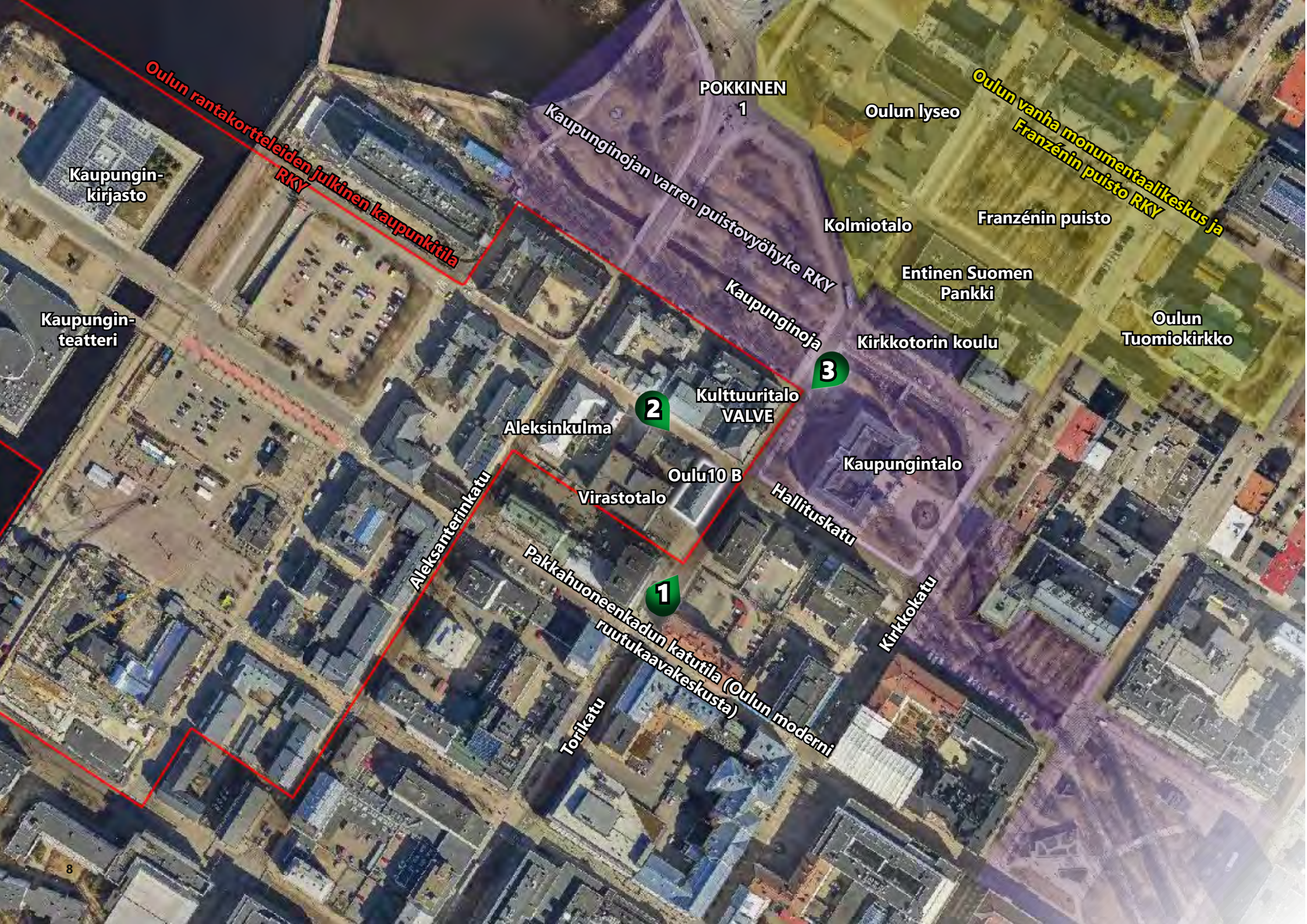
Selvityksessä käytetyistä kirjallisista lähteistä keskeisimmät ovat Suomen Pankin historiikit, "Oulun kaupungin historia" -sarja sekä Kaarina Niskalan ja Ilpo Okkosen teos "Oulun Graadi". Ajantasainen asemakaava- ja kartta-aineisto on hankittu Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalveluista sekä Maanmittauslaitoksen avoimien aineistojen palvelusta.

Kohteen sijainti KUVA: Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut

Rakennuksen kaikki tilat on kuvattu selvityksen yhteydessä "360 Ricoh Theta" -kameralla. Kuva-aineisto on arkistoitu erikseen. Selvitystyön aikana kohteessa aloitettiin purkutyöt, joista on erillinen intro-kooste selvityksen loppupuolella.

Kohteen inventointi on suoritettu elo-syyskuussa 2023 Virastotalon henkilökunnan avustamana. Kiitos myös kaikille haastatetuille ja aineistoa toimittaneille yksityishenkilöille. Erityiskiitos Suomen Pankin kirjastolle avusta ja aineistoista.

Oulun rantakortteleiden julkinen kaupunkitila RKY

POKKINEN
1

Oulun lyseo

Oulun vanha monumentaalikeskus ja Franzénin puisto RKY

Kaupungin-kirjasto

Kolmiotalo

Franzénin puisto

Kaupungin-teatteri

Entinen Suomen Pankki

Oulun Tuomiokirkko

Kaupunginojan varren puistovyöhyke RKY

Kaupunginoja

Kirkkotorin koulu

2

Kulttuuritalo VALVE

3

Aleksinkulma

Oulu10 B

Kaupungintalo

Virastotalo

Hallituskatu

Aleksanterinkatu

1

Pakkahuoneenkadun katutila (Oulun moderni ruutukaavakeskusta)

Kirkkokatu

Torikatu

1.3. Kohde ja ympäristö lyhyesti

Oulu10 B sijoittuu Torikadun ja Hallituskadun risteykseen viistosti kohti kaupungintaloa. Kohteen pohjoispuolella sijaitsee kulttuurikeskus Valve sekä länsipuolella, samassa korttelissa Virastotalo ja Aleksinkulma. Vastapuolella katua on tornitaloja, joilla on yhtenäinen, jalustamainen liikelilakerros. Lounaan puolella on Oulun moderni ruutukaavakeskusta -inventointiraportissa arvokkaaksi luokiteltua Pakkahuoneenkadun katutilaa.

Rakennus on osa Oulun rantakortteleiden julkista kaupunkitila -rky- aluetta, joka "kuvastaa sekä Oulun 1870-1880-lukujen vaurastumista kaupalla ja merenkululla että 1960-luvun monumentaalista keskustasuunnittelua" (Museovirasto 2009). RKY-alueen rakennuksista suurin osa on rakennettu Oulun vuoden 1882 palon jälkeen.

Torikatu 10:ssä on sijainnut ainakin 1700-luvulta saakka kauppiastalo. Nykyinen rakennus on rakennettu vanhan rakennuksen muureille vuoden 1882 tulipalon jälkeen, mikä tekee rakennuksesta osittain Oulun vanhimpia kivitaloja. Erityisestä piirteestä juontuu rakennuksen liikanimenä periytyvä "Kivi-Taneli", sillä se oli pitkään ainoa keskustan kivirakennus.

Vuoden 1882 kaupunkipalon jälkeiset piirustukset Suomen Pankin toimitalolle laati tunnettu arkkitehti Theodor Decker. Kohteen rakennuttajana toimi kauppias William Antman. Nykyisin rakennus on Oulun kaupungin omistuksessa.

Näkymä 1 lounaasta

Näkymä 2 luoteesta

Näkymä 3 koillisesta

2. Suomalainen kaupunkiarkkitehtuuri 1800-luvun lopulla

2.1 Kaupunkirakentaminen

1800-luvun loppu tunnetaan Suomessa voimakkaana kasvukautena. Ajalla vaikutaneet laajat sosiaaliset ja taloudelliset muutokset yhdessä poliittisten vaikutteiden kanssa kiihdyttivät Suomen teollistumista ja kaupungistumista. Vapaa markkinatalous oli korvaamassa aiempaa säätyjärjestelmiin perustuvaa yhteiskuntajärjestelmää.

Yhteiskunnallisen kasvun merkittävänä kiihdyttäjänä oli vuonna 1875 voimaan tullut kaupunkien itsehallinnon mahdollistava laki, joka keskitti pääomaa kaupunkialueille. Kyseistä kehitystä kiihdytti edelleen rautatieverkoston laajentuminen, jolloin kaupunkien väliset yhteydet ja vuorovaikutus voimistuivat entisestään.

Elintason noustessa lisääntyvä väestö suuntasi muuttonsa kaupunkialueille. Kaupungit tiivistyivät ja laajenivat, mikä synnytti tarpeen ohjata kiihtyvän rakentamisen laatu kaupunkikeskustoissa. Tiivistyvään kantakaupunkiin haettiin mallia Euroopan suurkaupungeista. Suomalainen kaupunkikulttuuri ja rakennustaide elivät voimakasta muutuskautta.

2.2 Arkkitehtuuri vuosina 1870-95

Rakennusteknisesti merkittävin aikakauden rakentamiseen vaikuttanut tekijä oli puurakentamisen edullisuus suhteessa kivirakentamiseen. Kivirakentamisen osajista oli Suomessa pulaa, kun taas puurakentamisen taitoa pidettiin yhteisöissä aktiivisesti yllä. Puutavaramarkkinoiden kansainvälistyessä 1870-luvun alussa liittyi Suomi tiiviimmin osaksi kansainvälistä kaupankäyntiä, mikä myötävaikuttanut eurooppalaisen kaupunkikulttuurin ja rakentamisen vaikutteiden omaksumista. Elettiin taloudellista nousukautta ja kivirakentaminen nousi merkittäväksi statussymboliksi erityisyytensä ja hintavuutensa vuoksi.

Rakennustaiteen kannalta keskeisessä asemassa oli Ranskasta lähtöisin oleva Beaux-Arts -koulukunta, jonka suosion huippu sijoittui 1800-luvun loppupuolelle. Tyyllillisesti Beaux-Arts arkkitehtuuri oli uusklassismia, johon yhdistyi vaikutteita esimerkiksi renessanssiajan arkkitehtuurista ja barokista. Opetuksessaan Beaux-Arts korosti erityisesti monumentaalista symmetriaa ja tilasarjojen kaavamaisista jäsentelyä. Kansainvälisesti tuotettiin arkkitehtuuriltaan useita uusia teollisia ja taiteellisia esimerkkejä. Erityisesti Pariisin bulevardit, Wienin Ring, Berliinin grynderiarkkitehtuuri ja loisteliaisuuteen pyrkivät eurooppalaiset kaupunkitalot leimaavat ajan kansainvälistyvää arkkitehtuuria.

Kansainväliset vaikutteet havaittiin arkkitehtuurin tyyllisenä monimuotoisuutena ja selvän normiston uupumisena. Suunnittelijat tulksivat ja lainailivat aiheita menneisyyden arkkitehtuurista omien ja tilaajien mieltymysten mukaan. Erityisesti keskiajan arkkitehtuuria ihannoitiin ja yhdisteltiin klassismin perinteisiin. Samoin kotimainen historiallinen arkkitehtuuri herätti laajaa mielenkiintoa. Historiallisista aiheista inspiroitunut monimuotoinen koristeellisuus mahdollistettiin uusin tavoin lisääntyvällä rakennusraudan käytöllä.

Koristeellisuuden vastapainoksi pyrittiin julkisivuväreissä rauhallisuuteen. Pehmeästi siirtyvät, pääosin umbrista ja terroista valmistetut sävyt olivat yleisiä. Jäsentävät osat tehtiin astetta tummemmilla sävyillä. Puutalot maalattiin käyttäen hyvin rajallista palettia. Kellanharmaat, ruskeanharmaat, punaruskeat ja vihertävänharmaat olivat yleisiä. Puurakentamisessa vaikuttivat rinnakkain niin kutsuttu runsaskoristeinen sveitsiläistyli sekä kivirakentamista imitoiva ja ylellisyyteen pyrkivä uusrenessanssi.

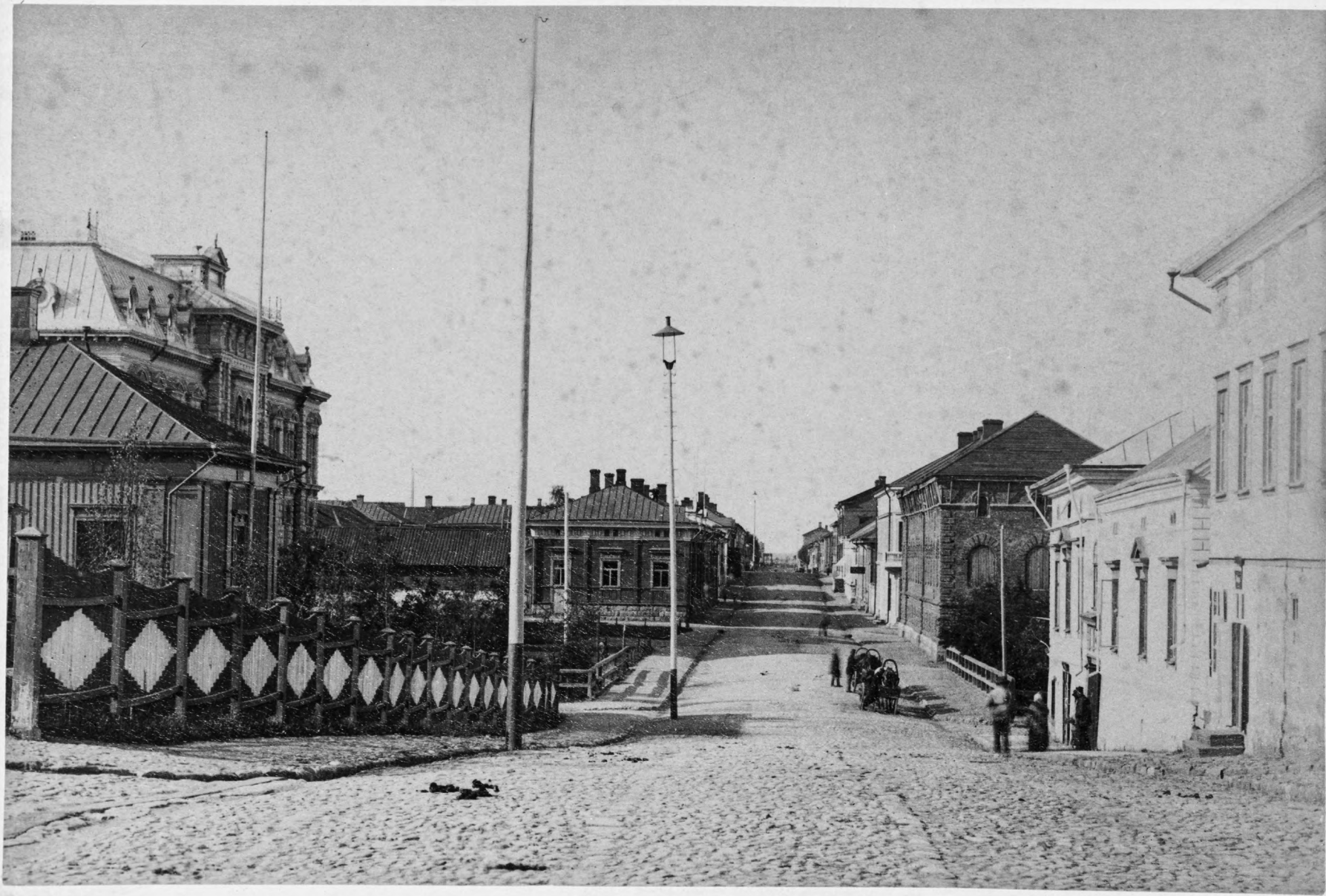
Ajan arkkitehtuurille oli tyypillistä arvojärjestelmien vaikutus rakennusten detaljien tasoon, jolloin rakennuttajan varallisuutta ja mieltymyksiä voitiin tietoisesti tulkita rakennuksista. Tulkinnan todenmukaisuus ei kuitenkaan ollut täysin yksiselitteistä, sillä loisteliasta rakentamista rahoitettiin usein vuokratuloilla. Moni rakennuttajista ei pystynyt enää suoriutumaan veloistaan asuntojen kysynnän laskettua 1890-luvulla.

Rakentamisen jatkuessa 1890-luvun puolivälissä ihanteet olivat jo muuttuneet. Lyhyeltä aikakaudelta jäi perinnöksi rakennustaiteellisesti erityisiä olosuhteita kuvaavia rakennuksia ja alueellisia kokonaisuuksia.

LÄHTEET: Viljo 1989; Wäre 1989; Pietarila 2004, 54-57; Kervanto 2017.

Aleksinkulma rhs, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy.

Kuva vieraisella sivulla: Oulun kantakaupungin kaupunkiarkkitehtuuria 1800-luvun valokuvassa. Seurahuone, eli nykyinen kaupungintalo, ja ympäröivien uusrenessanssi-tyylisten rakennusten arkkitehtonisten piirteiden detaljirikkaus kuvaa kaupungin vaurastumista kasvavana tervakaupan keskuksena. KUVA: Museovirasto. JOKA Journalistinen kuva-arkisto Kaleva.

OULU.

JNA LILJEQVIST & Co.

3. Kaavoitushistoria

3.1. 1700-luvulta 1800-luvun alkupuoleen

Tässä luvussa käsitellään tiivistetysti kaavahistoriaa lähinnä kohdetontin osalta. Korttelin historiaa on käsitelty aiemmin vuoden 2004 korttelitason selvityksessä. Lähialueelta on tehty myös Aleksinkulman ja kulttuuritalo Valveen osalta rakennushistoriaselvitykset, joiden yhteydessä on käsitelty myös kaava- ja aluehistoriaa.

Vuodet 1651-1822

Maanmittari Claes Claessonin vuonna 1651 piirtämän kartan mukaan on korttelin kohdalla sijainnut vielä 1600-luvulla Länkisen lampi, josta on ollut ojayhteys mereen. Lähialue on ollut rakentuvaa satama-aluetta sekä karttaan eriteltyjä kosteita painanteita.

Mårten Hackzellin vuonna 1763 laatimassa kartassa kortteli kuului kokonaisuudessaan silloiseen kolmanteen kaupunginosaan. Korttelin tonteista osa on sijoitettu lisämaalle, joka on saatu kuivattamalla ja täyttämällä paikalla ollut Länkisen lampi.

Vuoden 1822 suurpalo

Vuoden 1822 Oulun suurpalossa kortteli tuhoutui lähes kokonaan kaupungin muun rakennuskannan tavoin. Palovakuutustietojen pohjalta koostetun kortteliselvityksen (Teppo 2004, 11-12) mukaan ainoastaan kiviset rakennukset ja rakennelmat jäivät korttelissa jäljelle. Torikatu 10:n rakennuksen kivinen runko säilyi tulipalossa.

Vuoden 1824 kaava

Johan Albrecht Ehrenströmin laatimassa vuoden 1825 kaavassa muodostettiin kortteliin kuusi tonttia. Kokonaisuutena asemakaava noudatti suorakulmaista ruutuasemakaavaa, jossa ei otettu esimerkiksi maastonmuotoja huomioon. Myös olemassa oleva rakennuskanta määrättiin siirrettäväksi ruutukaavaan sopivaksi (Niskala ja Okkonen 2002, 50.)

Koko kortteli merkittiin kokonaisuudessaan osaksi I-kaupunginosaa. Tuohon aikaan kauppiaiden osuus korttelin tonteista oli merkittävä ja alueen tonteista suurin osa jaettiin kauppiaille ja käsityöläisille (Hautala 1976, 158-161).

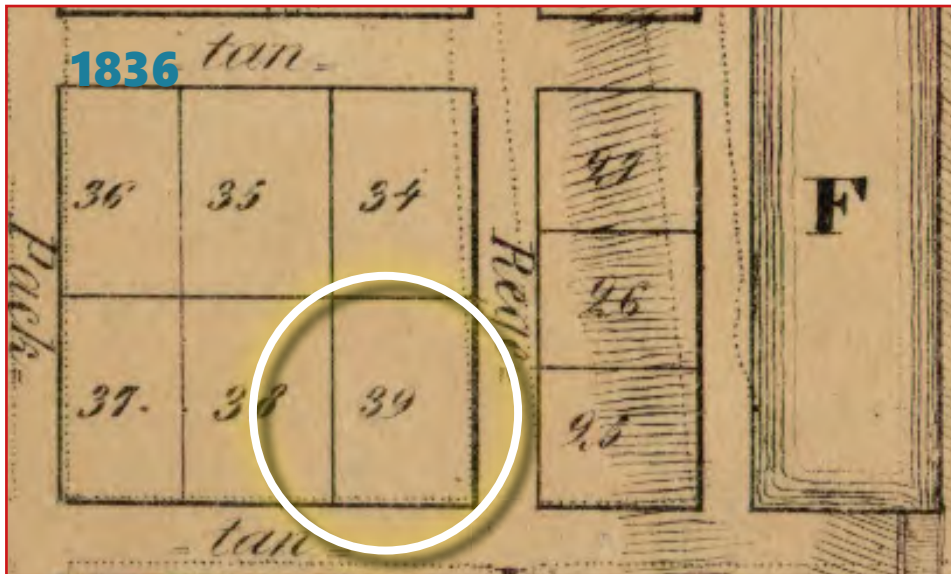
Maanmittari Claes Claessonin vuonna 1651 piirtämän asemakaavan luonnoksessa näkyy Länkisen lampi ja siihen liittyvät kosteat painanteet. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Mårten Hackzellin vuonna 1763 piirtämän kartan jäljennöksessä on Länkisen lampi kuivattu ja tilalla on uutta rakennusmaata. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

J.A. Ehrenströmin vuonna 1824 laatimassa kartassa kortteliit piirrettiin ruutukaavaan. KUVA: Oulun kaupunginarkisto

Vuoden 1836 asemakartassa kortteli on jaettu kuuteen tonttiin. KUVA: Oulun kaupunginarkisto.

Vuoden 1882 tulipalossa rakennukset tuhoutuivat kokonaan. Torikatu 10:ssä on säilynyt kivirakenteinen runko. KUVA: Oulu 1882 palon jälkeen, postikortti. Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat.

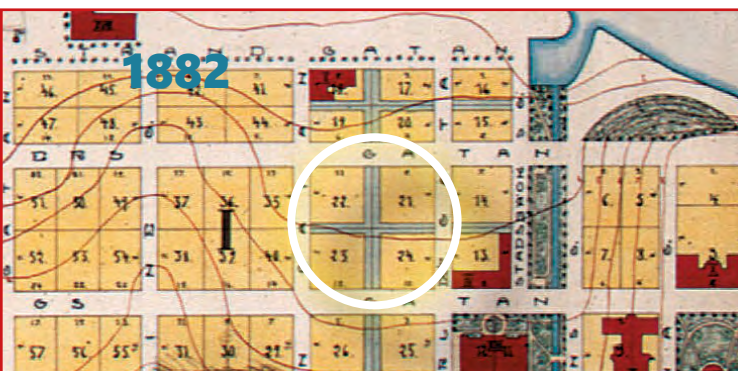
3.2. Vuoden 1882 kaupunkipalo

Kortteli jälleenrakennettiin nopeasti kaavan vahvistuttua ja vuonna 1830 rakennuskanta oli silloisten rakennustöiden osalta jo valmis. Vuoteen 1860 mennessä kaikki korttelin tontit oli palovakuutettu (Teppo 2004, 12-13).

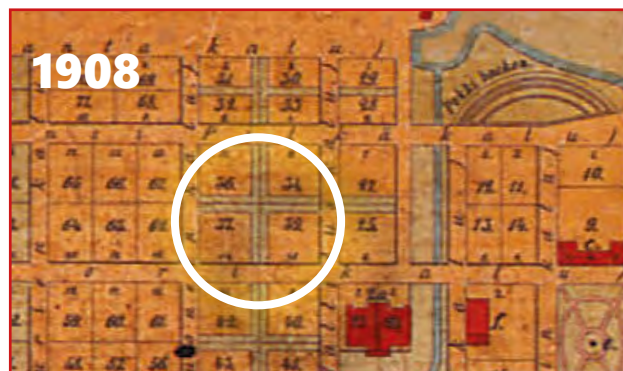
Oulun Lehti käsitteli vuoden 1882 uutisessaan Oulun kaupungin suurpalossa palanutta kaupunginosaa. Lehdessä julkaistun kartan mukaan paloivat korttelin seitsemän kaikki rakennukset kivijalkaan saakka (Oulun Lehti 1882).

Kaupungin palon jälkeen laadittiin uusi asemakaava pikavauhtia. Kaavassa kortteli jaettiin neljään tonttiin, joita erotti toisistaan palokujat ja puurivilliset puutarhakaisat. Uudet numerot tonteille olivat 34, 36, 37 ja 39. Kortteli rakennettiin kolmen vuoden aikana täyteen heti kaavan valmistuttua. Rakennukset asemoitiin lähes samoin kuin ennen paloa. Kohdetontin omistaja ja rakennuttaja oli tässä vaiheessa Wilhelm Antman.

Vuosisadan loppu oli Oulun kannalta merkittävä ajanjakso. Kaupunki oli noussut tervakaupassa kansainväliseksi keskuksiksi ja elettiin taloudellista nousukautta. Vuoden 1882 palon jälkeen tervaporvarit rakennuttivat Oulun rantakortteleihin kauppakartanoita ja alueesta muodostui yhtenäinen merellinen julkisivu kaupungille. Nousukausi päättyi 1900-luvulle siirryttäessä (Niskala ja Okkonen 2002,61.)

Vuoden 1882 kaavan palokujista toteutettiin vain osa. KUVA: Oulun kaupunginarkisto.

Vuoden 1908 kaava. KUVA: Oulun kaupunginarkisto.

Vuoden 1940 asemakaava. KUVA: Oulun kaupunginarkisto.

3.3. 1900-luvun alusta 1900-luvun puoleen väliin

Vuoden 1908 asemakaava

Paloturvallisuutta korostavan vuoden 1882 kaavan korvanneessa vuonna 1908 hyväksytyssä asemakaavassa palattiin takaisin pienempään tonttijakoon. Palokaluston parannuttua koettiin myös palokujat tarpeettomiksi ja niistä luovuttiin. Korttelin tonttien numerointi muutettiin nykyistä vastaavaksi. Samoin katujen nimet muutettiin nykyisiä vastaaviksi.

Vuoden 1940 asemakaavakartta

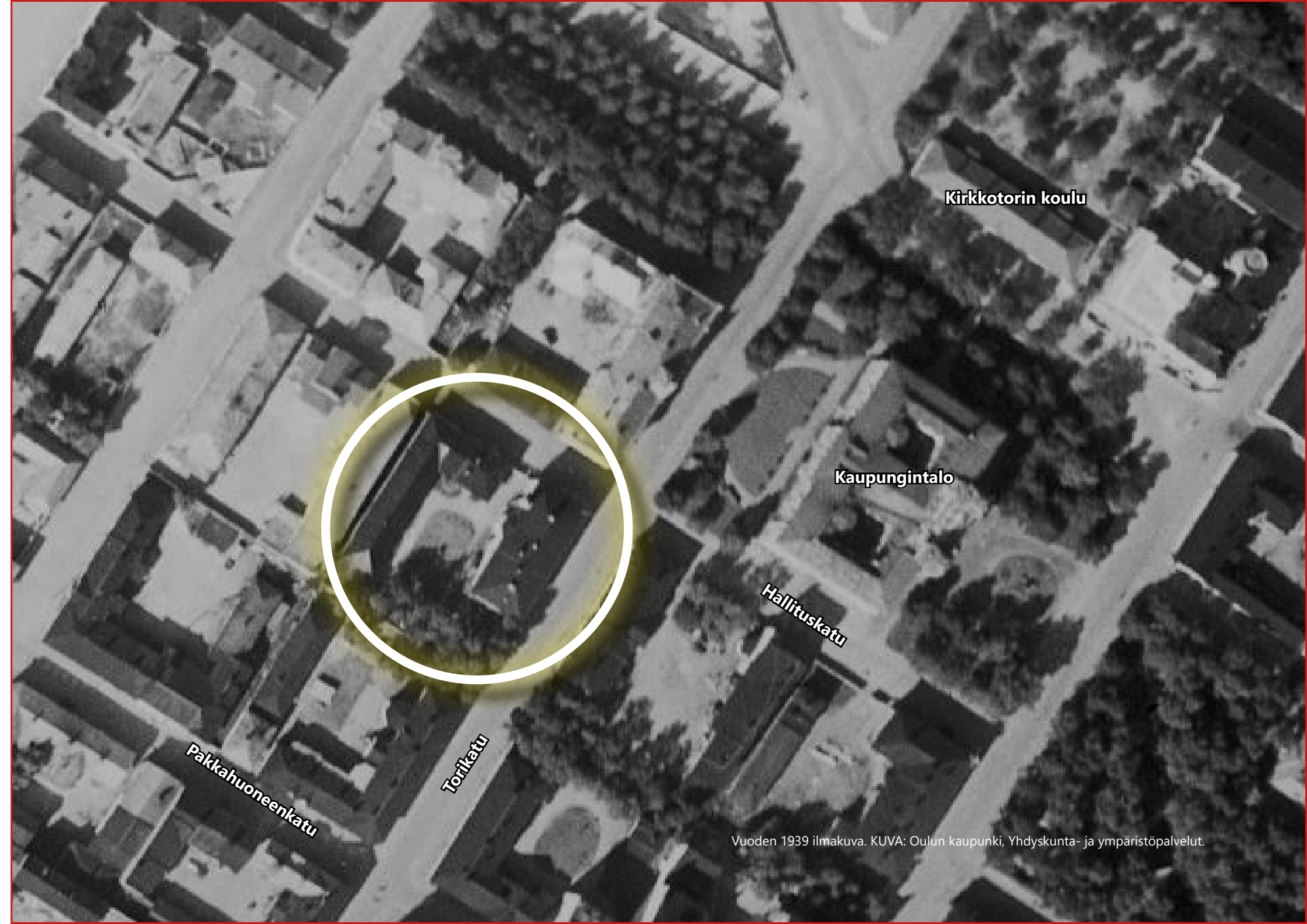
Vuoden 1940 asemakartassa kortteli oli numeroitu nykyistä vastaavaksi I-kaupunginosan kortteliksi numero 7. Oulun kaupungin kartta-arkistossa sijaitseva kartta oli yleisesti käytössä vielä 1960-luvulla

Vuoden 1947 kaava

Meurmanin ja Ervin laatimassa keskustan kehittämis- ja jälleenrakennuskaavassa nostettiin Hallituskatu ja Aleksanterinkatu keskeisiksi väyliksi keskustan tieliikenneverkostossa. Kortteli 7 sijoittui kaavassa näiden korostettujen väylien risteykseen. Tontti osoitettiin yleisen rakennuksen tontiksi ja rakennus osoitettiin kaavamerkinnällä Y, yleinen rakennus. Kaavassa rakennus osoitettiin ensimmäisen kerran julkiseksi rakennukseksi osaksi nykyisen Valveen sekä Kirkkotorin koulun ja Kaupungintalon kokonaisuutta.

Vuoden 1947 Ervin ja Meurmanin suunnitteleman asemakaavan toteutumattomassa liikennetarkistuksessa Torikatu päättyy uuteen puistoalueeseen. KUVA: Oulun kaupunginarkisto.

Kirkkotorin koulu

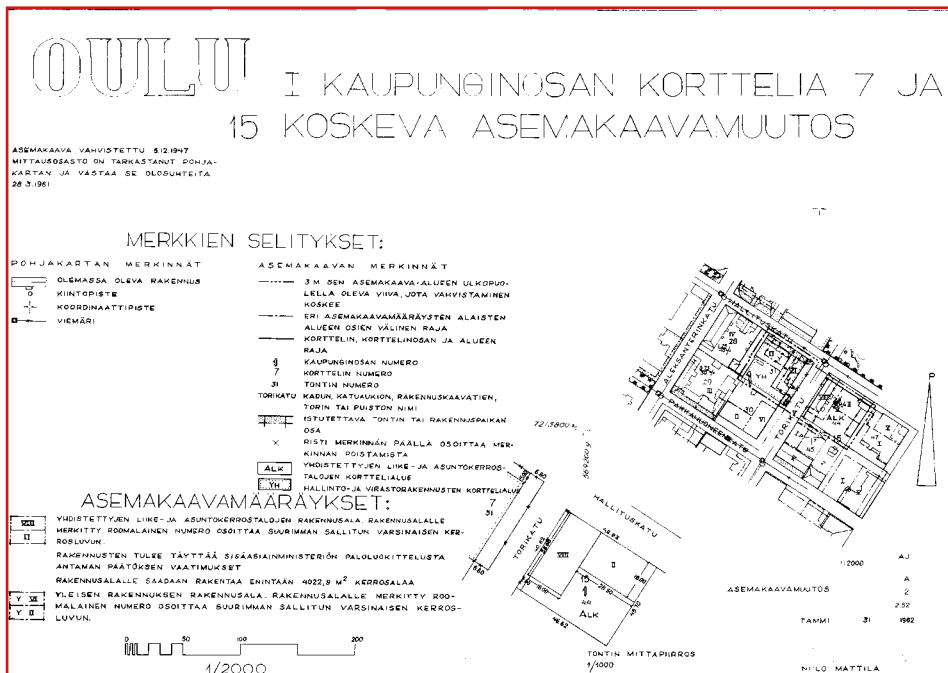
Kaupungintalo

Hallituskatu

Torikatu

Pakkahuoneenkatu

Vuoden 1939 ilmapäät. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

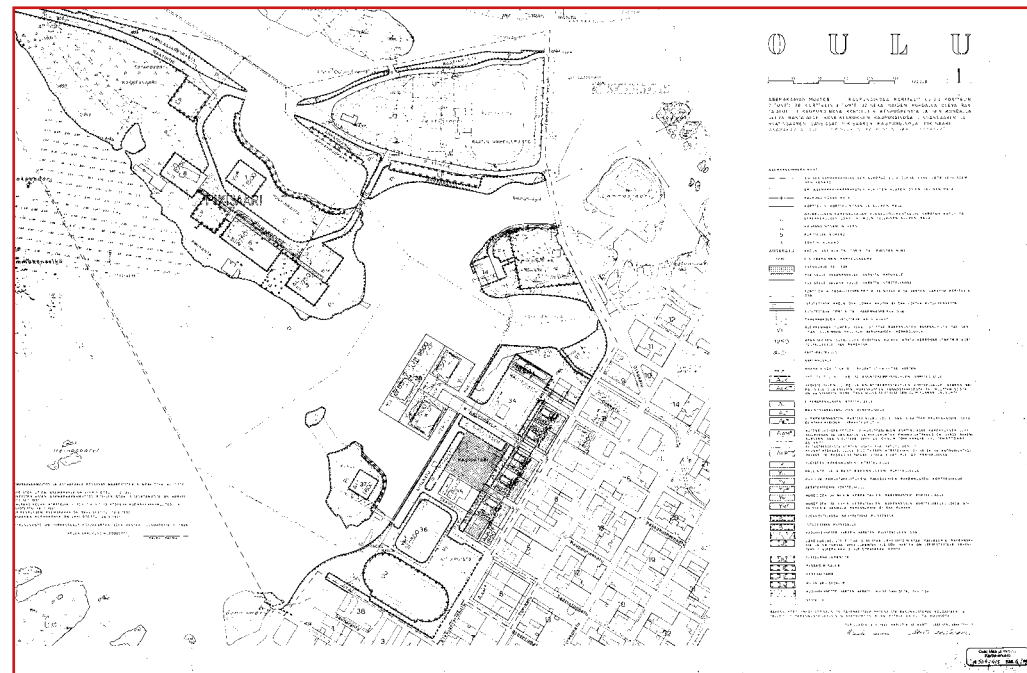

Vuonna 1947 vahvistettu asemakaava, joka on tarkastettu vuonna 1961. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

3.4. 1961-1965

Vuonna 1961 tarkistettiin vuonna 1947 vahvistetun asemakaavan asemakaavamuutos. Tontti osoitettiin hallinto- ja virastorakennusten korttelialueeksi. Vuonna 1965 laadittiin uusi monumentaalikeskustaa koskeva asemakaavamuutos. Kohdetontin rajalle ylettyvässä asemakaavamuutoksessa osoitettiin viereinen tontti ALK-korttelialueeksi. Alueen sekä sillä sijaitsevien rakennusten kunnostamisesta tai muuttamisesta on maistraatin hankittava muinaistieteellisen toimikunnan lausunto.

Vuoden 1974 puisto- ja katualueita koskevassa asemakaavamuutoksessa korttelialue nimettiin Hallinto- ja virastorakennusten -korttelialueeksi. Korttelialueella olevat rakennukset on säilytettävä siten, että niiden kunnostamisesta ja muuttamisesta on maistraatin hankittava museoviraston lausunto.

Vuoden 1965 asemakaava. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

Vuoden 1974 asemakaava. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

Kirkkotorin koulu

Kaupungintalo

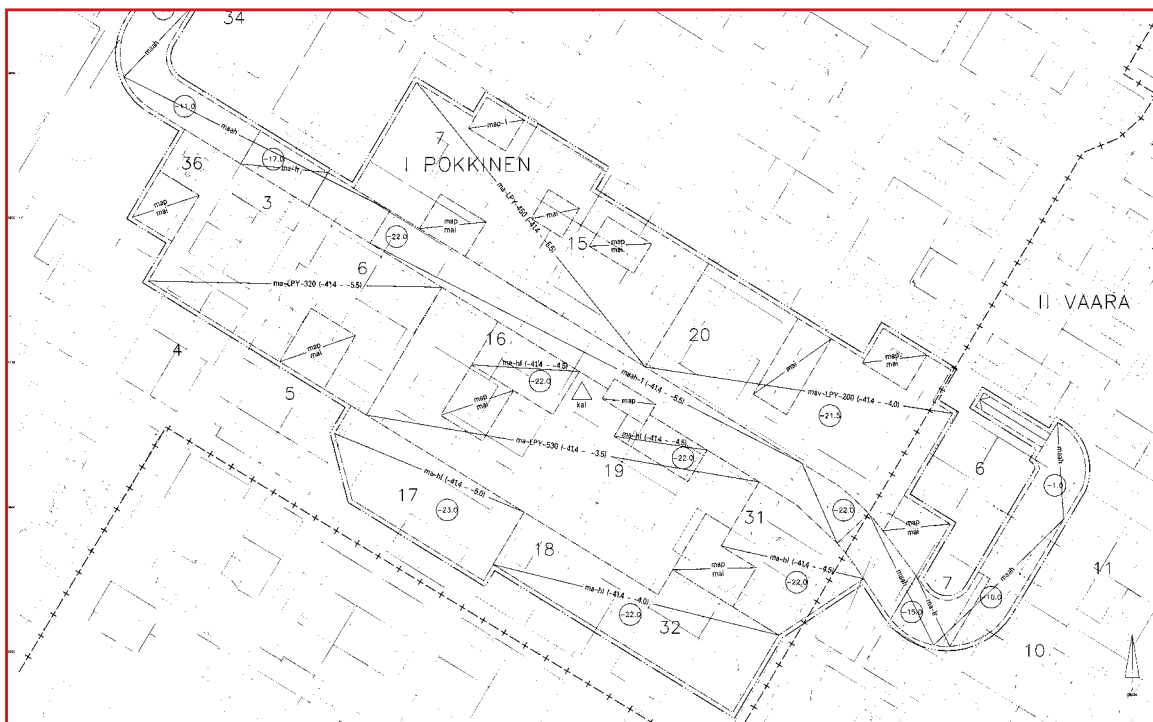
Hallituskatu

1960-luvun kerrostaloja

Torikatu

Pakkahuoneenkatu

Vuoden 1961 ilmakuva. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

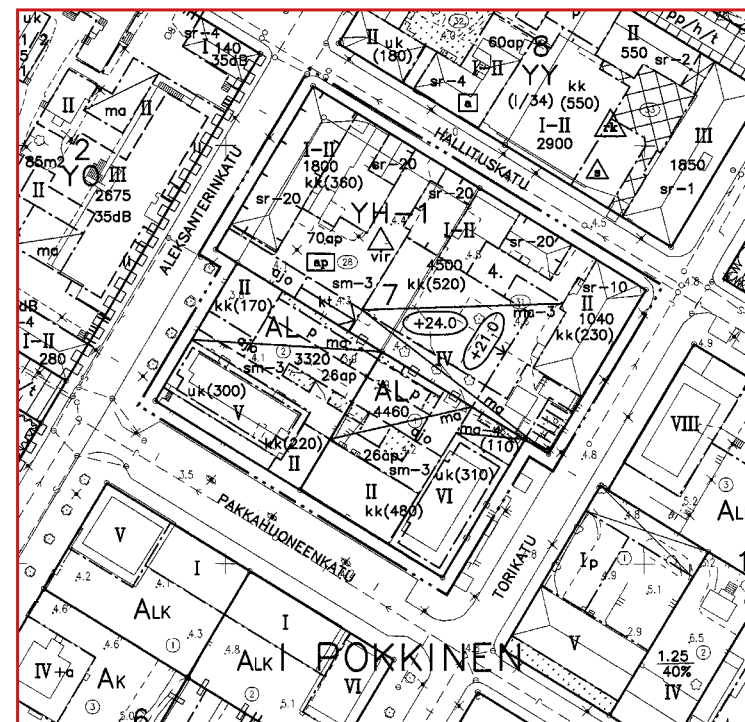
Vuoden 2007 asemakaava. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

3.5. 2000-luku

Vuoden 2005 asemakaavassa korttelin alueelle osoitettiin "Hallinto- ja virastorakennusten korttelialue, jolle saa sijoittaa myös julkisia ja yksityisiä palveluja". Asemakaavamuutos koski Virastotalo-kilpailua, jossa korttelin keskelle oltiin toteuttamassa uutta virastotaloa Ouluun.

Vuoden 2007 asemakaavassa osoitettiin korttelin alueelle "map-1" -määräys, eli "maalainen tila, johon saa sijoittaa maanalaisista tiloista maan pinnalle tai rakennukseen johtavan porras- ja hissiyhteyden suojavyöhykkeeseen".

Kortteliin on järjestetty 2000-luvulla kaksi kutsukilpailua. Ensimmäinen kutsukilpailu on Virastotalon kutsukilpailu vuonna 2003 ja toinen Aleksinkulman kutsukilpailu vuonna 2023.

Vuoden 2005 asemakaava. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

Vuoden 2004 ilmakuva. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

Oulun uusi virastotalo

si itse on päävankas arkkitehtiohjelman kunnioitettua toteut-

Oulun uusi virastotalo oteli keskellä arkkitehtia.

siitä, että Oulun kaupunki on itse itsensä mielellä. Kuvaa väkko ulkustettiin sanakään- kunninhuonon yksittäinen Oulun tinen ohjelma. Vain vudelle arkkitehtuur- e antaa. Virastotalo onkadun ja Aleksanteri-simittain täynnä suu- a, se on rakennettiin upunki on ohjattu kerroksittain. Virastotalon toteuttami- sjen julkisivujen ja ra- on vajakaatöistä ja se- kaupunkilaisille juuri tekemään tiivistä- selkeä tarve.

on Oulussa mietitty jo upungin toimintoi- si- na siellä täällä. Yksi por- tava on ollut Van- jastion ja teatterin taka-

tuuria ja ympäristöä. Lisäksi ohjelman mukaan outulaiset osavat suunnitella ja rakentaa, mutta tarvittaessa osavat myös poimia muulta parhaasta ajankäyt- jä ohjel- mat.

Virastotalon suunnittelukilvan voittaneen henkilönä Satoiminen asiosialla ovat muun muassa Sanonatalo Helming ydinoksesta, Joensuun yll- oistokkempaa ja lääketieteellisen tiede- kunnan uusi päärakennus Oulussa. Voitto tuli yksimielisesti, mikä on hyvä lähtökoh- ta.

Tästä eteenpäin asia on outulaisen käsisi- Kysessä on yksi keskeistä harkkinnai- tä alueista, joten tarvitaan sekä kansalais- keskusteluja että perustellut päätökset kaupungin elimsä rakentamisesta.

On vaikea kuvitella, että annetuilla kil- päluhdeilla saisi tälle paikalle oleellisesti parempaa rakennusta lyse on pienemmi- tänsi yläsi, onko korttelin syytä rakentaa näin massiivisesti ja oliko rakennuksen kokoa suostuuta heti kärsivä. Kysym- yks oli polttavampi, ellei kaisilla olisi il- meisen toimiva rakaisuohdotus, joka avoi- muis- puuttainen pikemminkin avaa korttelia kaupunkilaisille kuin tukkii sitä.

Arkkitehtuuripoliittisen ohjelman laati- minen on Suomessa harvinaista. Oulussa se toivotavasti johtaa siihen, että sekä ta- vointien että toteuttamisen laadun rima nostetaan mahdollisimman korkealle.

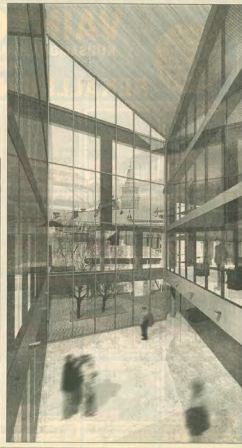
Niin määriteltyä kilpailun tavoitteet is- tavat Oulun arkkitehtuuripoliittisen oh- jelman, jonka mukaan kaupungilla ei ole varaa olla ilman korkeatasoista arkkiteht-

”Täkänä” voitti Oulun virastotalon kutsukilpailun

Oulun kaupungin julkis- tettiin Oulun virastotalon kutsukilpailun voittaneen suunnitelman. Kuvassa näkymä Torikadulta.

Oulun virastotalon kutsukilpailun voittaneen suunnitelman tekijä on arkkitehti Harri Hietala. Suunnitelma on nimeltään ”Täkänä”. Suunnitelma on voittanut kilpailun, jossa oli mukana kaksi ohjelmasta ja kaksi hehkinäistä työtä. Tavoitteena oli kor- keatasoinen uudisrakennus, joka sopeu- tuu ympäristöön, ehkeyttää ja rakastaa sitä ja huomioi vanhat arvot ja rakennus- ta.

Oulun virastotalon kutsukilpailun voittaneen suunnitelman tekijä on arkkitehti Harri Hietala. Suunnitelma on nimeltään ”Täkänä”. Suunnitelma on voittanut kilpailun, jossa oli mukana kaksi ohjelmasta ja kaksi hehkinäistä työtä. Tavoitteena oli kor- keatasoinen uudisrakennus, joka sopeu- tuu ympäristöön, ehkeyttää ja rakastaa sitä ja huomioi vanhat arvot ja rakennus- ta.

Virastotalo-kutsukilpailun yleisön mielipide

Kutsukilpailusta käytiin keskustelua lehtipalstoilla. Keskiviikon 4.6.2003 Kalevassa uutisoitiin kutsukilpailun tuloksista ja ”Täkänä”-ehdotuksen voitosta. Heti seuraavana lauantaina Kalevassa 7.6.2003 julkaistiin artikkeli ”Virastotalo sinkoaa mielipiteet tasan kahtia”. Pasi Valtasen kirjoittamassa artikkelissa kerrottiin oululaisten mielipiteitä ehdotuksesta. Kalevan ukijakunta jakautui mielipiteisiään tasan, toisten kiittäessä suunnitelmia ja toisten kritisoidessa ”Täkänä”. Esimerkiksi arkkitehti Jukka A. Takamaa oli sitä mieltä, ettei Täkänä sopeudu vanhaan kaupunkirakenteeseen, vaan se muuttaa ympäröivät rakennukset ”vitsiksi”. Toiset mielipiteet taas näkivät rakennuksen sopivan hyvin vanhaan ja uuteen rakennuskantaan.

Sunnuntain Kalevassa päätoimittaja Risto Uimonen otti kantaa Oulun uuteen virastotaloon. Uimonen (2003) kirjoitti suojeltujen rakennusten ympäröimän tonttialueen työläydestä toteutukselle, mutta toisaalta koki tonttialueen takana sijaitsevan vajaakäyttöistä ja sekavaa tilaa. Hän nosti esiin arkkitehtuuripoliittisen ohjelman laatimisen harvinaisuuden Suomessa. Hankkeella oli siis keskeisiä laatutavoitteita.

Virastotalo sinkoaa mielipiteet tasan kahtia

Yksi moittii väkisin tehdyksi kauhistukseksi, toinen kiittää taitavaa suunnittelua

PASI VALTASEN Kaleva

Arkkitehti Harri Hietala on suunnitellut Oulun uuden virastotalon. Kuvassa näkymä Torikadulta.

0000 Helsinginkilisten arkkitehtien Sanelotta Narjaksen ja Antti Matti Sillälän suunnittelema Täkäniniminen ehdotus kaupunkiin virastotaloksi ei saa outulailta yhtä varuokseksena kanta- nusta kuin arkkitehtuurikilpailun palkintolautakunnalta. Palkintorati oli kilpailun voittaneesta suunnitelmasta yksimielinen. Outulaisen mielipiteet ehdotuksesta jakaantuvat suurin piirtein tasan puolesta ja vastaan.

Kalevalle mielipiteensä asiasta kertoi parhimmallaan outulaisia puhelinpuhe, sähköpostitse ja verkkolehti Kaleva-plussan Juttu- tuvaan kautta. Kananotoissa Täkänin suunnitelmaa muun muassa taitavasti vastustelut ja vedotansa ansainneeksi ehdot- tuikeksi. Ehdotusta vastustavat taas kuvailivat sitä väkisin tehdyksi kauhistukseksi.

Ympäristöstä tulee vitsi

Outulaiset kantavivat huolta siitä, miten uusi virastotalo sijoittuisi keskelle kulttuurihistoriallisesti arvokasta korttelia. Arkkitehti

Julka A. Takamaa oli sitä mieltä, ettei Täkänin millään muotoa so- peudu vanhaan rakenteeseen, vaan on moderni rakennus tun- netulla muotusuunnittelijalta. ”Takaan se voi olla aivan OK, mut- ta ympäröivät rakennukset sen viereessä muuttavat vitsiksi.”

Suunnitella olevan virastotalon lähellä asuva Harri Selkälä puolestaan huomautti, että hu- miolomista on jäänyt näkyä Pakkahuoneenkadun kadun puolelta. ”Koko ajan kierretään sitä, kun se on se negatiivinen puoli.”

Outulainen Harri Hietala oli Täkänin suunnittelun kanssa toista mieltä. ”Se sopii hyvin van- haan ja uuteen rakennuskantaan ja edustaa näin samalla ke- rtaa Oulun modernia linertä sekä mennettä arvokkaita perinteitä”, Hietala kommentoi.

Nimi kummastuttaa

Ehdotuksen nimi sai mielipi- teenä kertoneita yksimielisen tuomion. Kaleva-plussan Juttu- tuvaan kirjoittanut Talisto kuvaili nimeä järkyttäväksi. Nimi- merkki Outulainen piti Täkänin nimeä ”sairana” ja vaati nimen vaihta- mista kansainvälisyysyden vuoksi. Nimi-merkki Hii puolestaan kyyti, mitä Täkän oikeastaan tarkoittaa. ”Nimi ei ainakaan re- kentamisen kovin läheisesti lii- täntään liittämiseen ja häirit- tä jatkamaan samaa Oulussa osea- taan takakätkä.”

Nimi-merkki Outulainen veikk- aha Nokkalan värin olevan oi- keassa. ”Poliitio-merkittien on- tistuntun liittämiseen ja häirit- tä jatkamaan samaa Oulussa osea- taan takakätkä.”

Yksi puhelinsoittajista oltiin asiasta valittamisen kannalla. ”Missään tapauksessa ei saa re- kentaa. Taas ja kerran valitetaan, jolloin kaupunki kaupunki ei missään tapauksessa rakenna tä- hin monessa vuotien.”

Kalevan lehtiartikkeleita koskien Oulun virastotalon kutsukilpailua. KUVAT: Kaleva-lehtiartikkelit.

KALEVA 7.6. 2003

3.7. Tiivistelmä kaava- ja aluehistoriasta

Kortteli ja tontti on muodostettu 1600-luvun ensimmäisessä asemakaavassa, mikä tekee siitä osan historiallista kantakaupunkia. Tontti on toteutettu kuivatun Länkisen lammen kohdalle.

Rakennus on säilynyt osittain molemmista suurpaloista. Nykyinen rakennus on rakennettu osittain vanhan rakennuksen kivimuureille.

Vuoden 1882 tulipalon jälkeen rakennettu kaupunkikuvallisesti yhtenäinen alue muodostaa kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti rky-merkinnällä tunnistetun Oulun entisen merellisen julkisivun. Alueen rakennukset kertovat aikansa porvariensa varallisuudesta ja kaupungin kansainvälisestä identiteetistä tervakaupunkina.

Kortteliin ja kohdetonttiin liittyy vuoden 2003 Virastotalon-kilpailu, jossa korttelin keskelle toteutettiin uusi virastotalo. Viereisellä tontilla järjestettiin Aleksinkulman laajennukseen liittyvä kilpailu vuonna 2023.

Rakennus sijoittuu myös kaupungintalon, kulttuurikeskus Valveen ja Kirkkotorin koulun läheisyyteen. Ne ovat kaikki historiallisia ja julkisia rakennuksia.

Oulun keskustasta 11.4.1930 otettu ilmavalokuva. Kohdetontilla näkyy puustoista palokujaa, aidattu piha-alue ja nykyisen virastotalon kohdalla olevat puretut piharakennukset. Suomen Pankin talo muodostaa entisen kaupungintalon ja seurahuoneen kanssa kaupunkikuvallisesti keskeisen kolmion. KUVA: Museovirasto JOKA, Kalevan arkisto

4. Suunnittelu ja toteutus

4.1. Ennen kaupunkipaltoa

Torikadun ja Hallituskadun risteyksessä on sijainnut rakennus ainakin 1700-luvulta saakka. Hautalan (1976, 306) mukaan talon lieenee alkujaan rakennuttanut kauppias Gabriel Olofinpoika Westman. Hahtiperänskadun, eli nykyisen Hallituskadun, ja Torikadun risteykseen rakennetussa kivitalossa oli alkujaan 14 asuinhuonetta (Kalajoki 1969).

Ennen pankkikonttorien perustamista, luotonantoa ja rahoitusmahdollisuuksia, olivat kaupunkien kauppaporvareiden konkurssit yleisiä. Niin myös kauppias Westman joutui taloudellisiin ongelmiin menetettyään kolme valtameripurjehtijaa. Hän päätyi myymään talonsa kruunulle, joka etsi samanaikaisesti tiloja Oulun lääninhallitukselle. Lääninhallitus päätettiin kuitenkin sijoittaa Polttimosaaressa ja kruunu myi rakennuksen vuonna 1787 julkisessa huutokaupassa. Huutokaupan voitti kauppias Joseph Jervel (Kalajoki 1969.)

Kauppias Jervelkin joutui konkurssiin vuonna 1796, jolloin rakennuksen osti Olhavan lasitehtaan omistajana tunnettu hovineuvos Johan Mattsinpoika Nylander¹. Hovineuvos asui talossa alle kymmenen vuotta, ja vuonna 1805 hovineuvoksen veli laivanvarustaja Daniel Mattsinpoika Nylander sai kiinnityksen taloon (Kalajoki 1969.)

Tunnetun anekdootin mukaan Daniel Mattsinpoika Nylanderia alettiin kutsumaan "Kivi-Taneliksi" kivitalonsa mukaan, sillä rakennus oli tuolloin tiettävästi ainoa kivinen asuinrakennus Oulussa². "Kivi-Tanelin" kuoltua, solmi leskeksi jäänyt Brita uuden liiton kauppias Esaias Esaiaksenpoika Fellmanin kanssa ja heistä tuli rakennuksen uudet omistajat (Hautala 1976, 306.)

---

1 Nylanderit olivat 1700-luvun jälkipuoliskolta 1800-luvulle saakka yksi Oulun kaupungin vaikutusvaltaisimmista suvuista. Laaja suku kytkeytyi avioliittojen kautta muihin kaupungin sukuihin. Suvussa oli paljon kauppiaita, teollisuuden harjoittajia ja laivanvarustajia.

2 <http://kirjastolinkit.ouka.fi/panu/oululehti1992/Oululehti13121992.pdf>

4.2. Vuoden 1822 kaupunkipalton jälkeen

Fellmanin-Nylanderin talo oli harvoja rakennuksia, joka säilyi vuoden 1822 tuhoisasta kaupunkipalosta vähäisillä kunnostustöillä. Vuonna 1830 rakennuksen omistajaksi ryhtyi Britan poika Abraham Danielinpoika Nylander. Nylanderin jouduttua konkurssitilaan vuonna 1848, osti rakennuksen kauppias Gerhard Georg Johan Gustafinpoika Snellman.

Vuonna 1859 kiinteistön ostivat Frans Saren ja Abraham Antell. Sarenin kadottua merimatkoilleen siirtyi talo kokonaisuudessaan Antellille. Antellin jouduttua konkurssiin vuonna 1864, osti rakennuksen ruukinpatruuna Julius Adolf Fredrikinpoika Castrén. Vuoden 1865 palovakuutus tietojen mukaan rakennuksessa oli tuolloin 7 asuinhuonetta ja sen arvo oli 20000 markkaa. Rakennuksen kylkeen liittyi yksikerroksinen hirsirakenteinen asuinrakennus (Hautala 1976, 307). Castren anoi vuonna 1875 lupaa rakennusmuutoksille Oulun Kaupunginarkistosta löytyvien rakennuspiirustusten¹ mukaan.

Castrénin kuoleman jälkeen myi kuolinpesä rakennuksen vuonna 1875 kauppias William Antmanille (Hautala 1976, 306). Kaupunginarkistosta löytyvien rakennuspiirustusten² mukaan Antman anoi heti seuraavana vuonna 1876 lupaa asuinrakennukseen liittyvälle lisäsiivelle, jolla yhdistettiin Hallituskadun varren puurakennus Torikadun päärakennukseen.

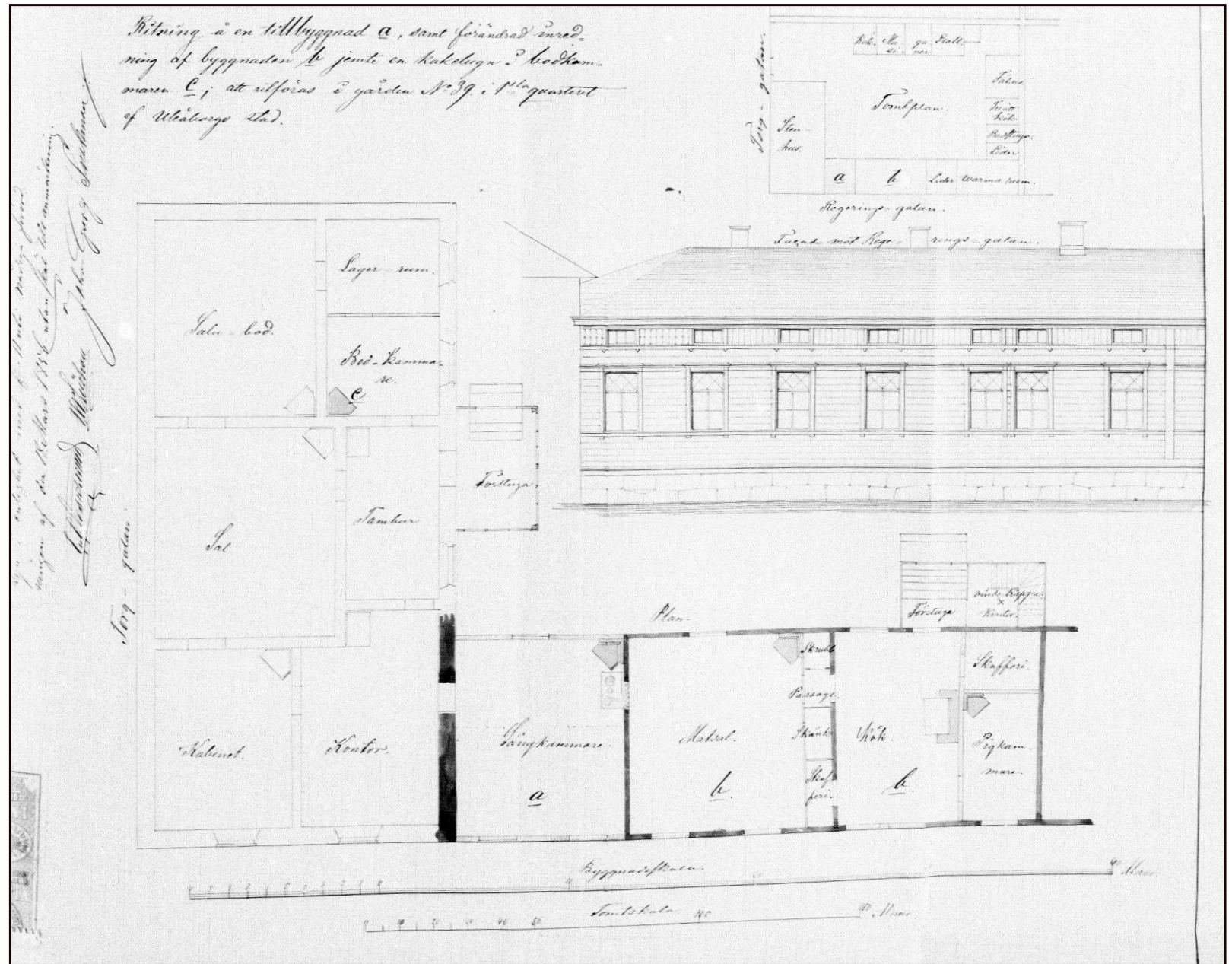
Rakennusten väliin sijoittuvaan lisäosaan suunniteltiin sänkykamari. Päärakennuksesta johdettiin uusi oviaukko tilaan ja puurakennukseen johtava oviaukko ummistettiin tulisijalla. Hallituskadun varren puurakennuksessa sijaitivat ruokasali ja keittiö. Piirustukset ovat ensimmäiset kohteesta Oulun Tilapalveluiden ja Oulun Kaupunginarkistosta löytyvät rakennuspiirustukset ja niissä näkyy myös Torikadun varteen sijoittuvan päärakennuksen tilajako.

Päärakennus ja lisäsiipi muodostivat suljettua korttelirakennetta, jossa käynti rakennuksiin tapahtui pelkästään sisäpihalta kahden ulkonevan kuistin kautta. Eteis-tilan kautta tapahtui käynti asuintiloihin, saliin ja toimistotiloihin.

---

1 GI:10 1875, 202-204

2 GI:11 1876, 62-64

Vuoden 1856 suunnitelma asuinrakennuksen lisäsiivelle. Tonttipiirustuksessa on kuvattu pihapiirin rakennukset ja käyttötarkoitukset. KUVA: Oulun kaupungin arkisto.

Empire

Empire-tyyli kiteytyi Napoleonin hallintokaudella 1804-1815 Louis Davidin vuosina 1775-1804 vaikuttaneen direktiotyylin pohjalta. Charles Percierä ja Pierre-Francois-Léonard Fontainea pidetään tyylin luojina.

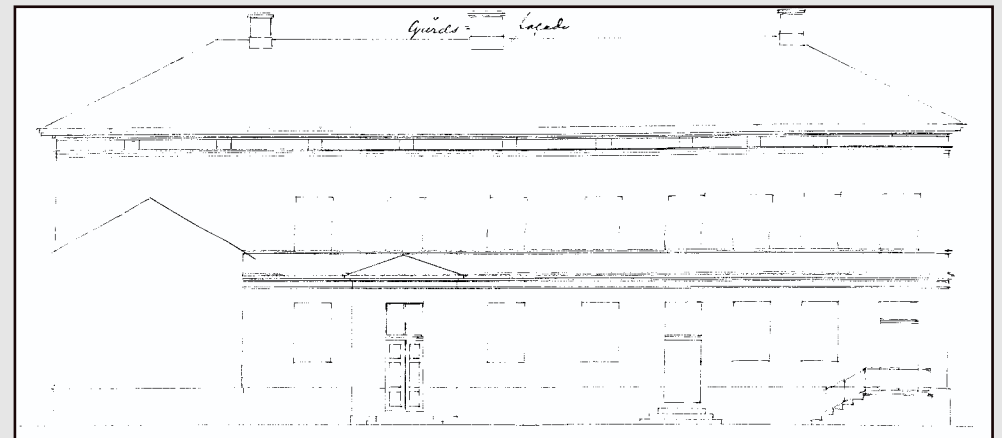
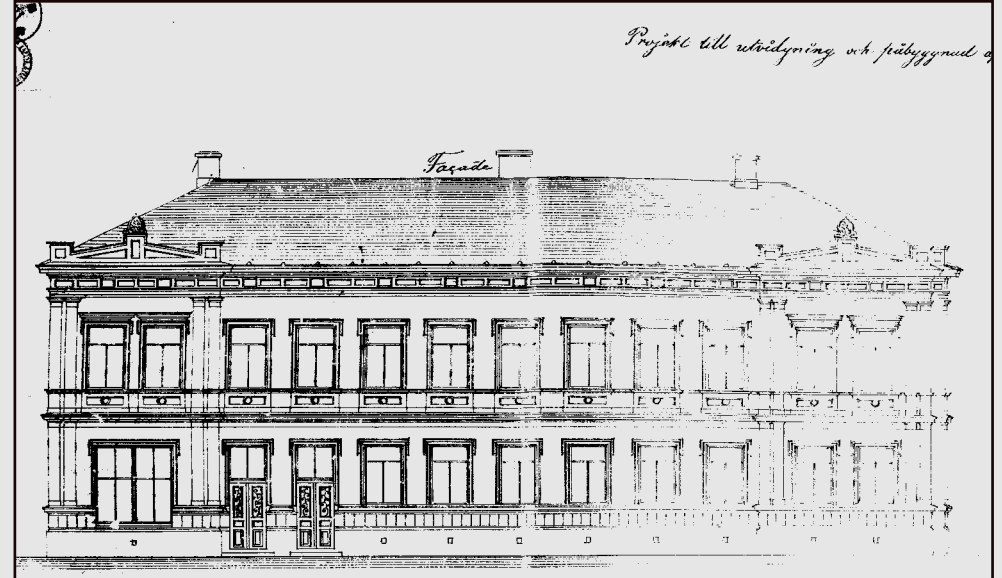
Keisarillinen empire-tyyli levisi Ranskasta erityisesti Pohjoismaihin ja Venäjälle, jossa syntyi pietarilainen empire. Venäjän hallintokaudella pietarilainen empire vaikutti myös suomalaiseen arkkitehtuuriin.

Tyylillisesti empire on usklassismin rikkaampi, koristeellisempi, muoto. Empiren koristeaiheissa toistuivat roomalaisen antiikin aiheet ja egyptiläiset aiheet.

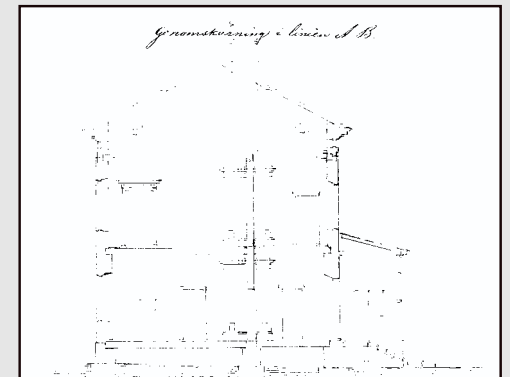
Rakennuksille tyypillisiä piirteitä olivat suoraviivaisuus, aumakatot sekä kylmät ja kovat värisävyt. Suuri mittakaavaisuudella ja juhlallisuudella pyrittiin korostamaan toimijan valta-asemaa.

Jykevien kivirakennusten luoma mittakaavavaikutelma oli voimakas aikansa matalissa puukaupungeissa. Rakennuskannan muuttuessa ajan saatossa on vaikutelma muuttunut huomaamattomammaksi, jolloin esimerkiksi korkeat kerrostalot ja tiivistyvä rakennuskanta vaikuttavat rakennusten kaupunkikuvalliseen asemaan.

Pylväsjärjestelmien käytöllä haluttiin korostaa rakennusten välistä hierarkiaa. Kohdetontille vuonna 1877 suunnitellussa rakennuksessa on käytetty maskuliinisuuteen liitetyn kreikkalaisen doorilaisen pylväsjärjestelmän sirompaa roomalaista toscanalais-ta muotoa.

Vuoden 1876 piirustusaineistoa. Kellaria ei ole piiretty, vaikka eri lähdeaineistojen mukaan (arkistotutkimuksessa kaikissa lähteissä esiintyy epämääräisyyttä kivirakenteiden säilymisen asteesta) kellarin kivirakenteet ovat säilyneet 1800-luvun kaupunkipaloista. Kellarin holvitilat on voitu jättää myös piirtämättä. Sivulla 13 on valokuva, jossa hahmottuu rakennuksen säilyneisyysaste tulipaloista. KUVA: Oulun kaupungin arkisto.

4.4. Ennen seuraavaa vuoden 1882 kaupunkipalao

Vuonna 1880 haki Antman William lupaa rakennusmuutoksille¹. Asuinrakennukseen haettiin lupaa kaakeliuuni- ja liesimuutoksille, jotka keskittyivät Hallituskadun varteen. Tontin perälle sijoittuvaan piharakennukseen haettiin lupaa muutostöille. Piharakennukseen sijoitettiin uusi pyykkitupa, käymälöitä ja talleja.

4.5. Uusi rakennus nousee vanhoille muureille

Vuoden 1882 tuhoisassa kaupunkipalossa rakennus vaurioitui, säilyen kivirakenteiltaan silti pystyssä. Samoin säilyivät Suomen Pankin rahavarat turvassa pankin kassaholvissa. Pankin vuokraisäntänä toiminut Antman kunnosti rakennuksen Suomen Pankin rahoituksen turvin. Piirustukset työlle laati tunnettu arkkitehti Theodor Decker.

4.6. Julkisivut

Vuonna 1883 päivätyissä piirustuksissa on uusrenessanssi-rakennus, jonka massoittelu vastaa pääosin edeltävien piirustusten vanhaa palanutta rakennusta. Merkittävin muutos oli rakennuksen viistetty kulma parvekkeineen, joka ratkaisuna edusti tyyppillistä renessanssijan periaatetta keventää empirien massoittelun suoraviivaisuutta. Myös rakennusosien mittasuhteet keventyivät, sillä klassismin ihanteille tyyppillisellä tavalla esimerkiksi ikkunan mittasuhteet muuttuivat kultaisen mittasuhteen mukaisesti, jolloin ikkunat tulivat korkeammiksi ja kapeammiksi. Sisäpihalla herrasväen kuistin kohdalle suunniteltiin ulkoneva porrastorni.

Kaksikerroksinen kellarillinen rakennus jaettiin uusrenessanssi-ajalle tyyppillisellä tavalla eri osiin. Rubble-muuratun luonnonkivisokkelin yläpuolinen ensimmäinen kerros toteutettiin rustikoituna. Rustikoidun kerroksen yläpuolelle sijoitettiin, uusrenessanssijan rakennusten julkisivujäsentelylle tyyppillisellä tavalla, kerroslistalla erotettu rapattu tiilimuuri, jonka ylle suunniteltiin sileäksi rapattu toinen kerros. Rakennuksen päätyihin rajattiin uusrenessanssirakennukselle tyyppilliset risaliitit² nurkkaharkoituksineen.

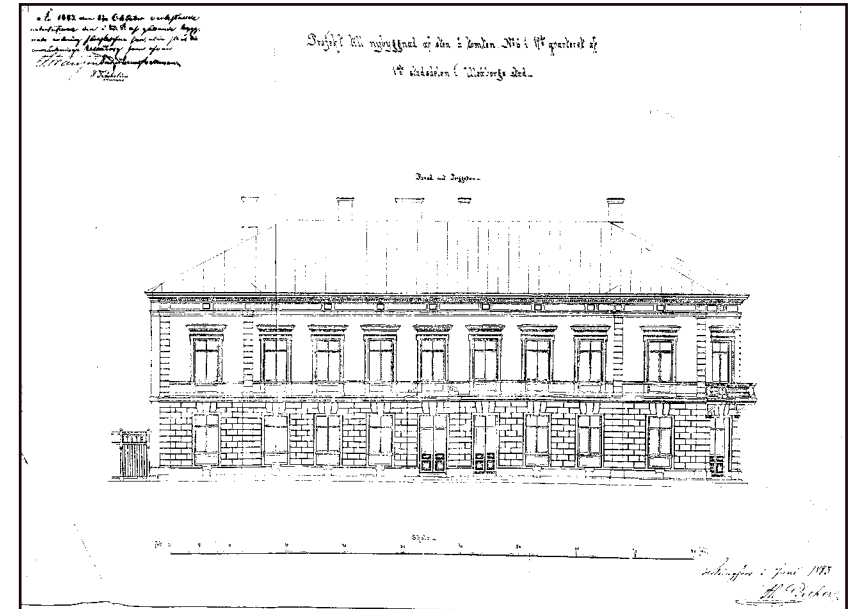
Ikkunoiden puitejako muuttui T-ikkunoista ristipuitteisiksi. Niiden alle sijoitettiin ajalle tyyppilliset ikkunajakoa korostavat kasetti-aiheet, jotka saivat ikkunat näyttämään täyskorkeilta. Ikkunoiden vuorilaudat olivat rihloitettuja. Ensimmäisen kerroksen ikkunoiden yläpuolisia lakikiviä reunusti molemmin puolin kaksi kiilakiveä.

Toisen kerroksen ikkunoiden yläpuoliset lippalaudat olivat ajan kiviarkkitehtuurille tavanomaisesti yksinkertaiset, mutta voimakkaasti artikuloituneet. Kellarikerroksen ikkunat ja ullakon haukkaikkunat sijoittuivat symmetrisesti julkisivussa toisiaan kohden. Rustikoituja³ nurkkia jatkettiin ullakon osalla haukkaikkunoita mukailevalla kehysaiheella. Räystäään alla kulkee siro gutta- eli pisara-aihe.

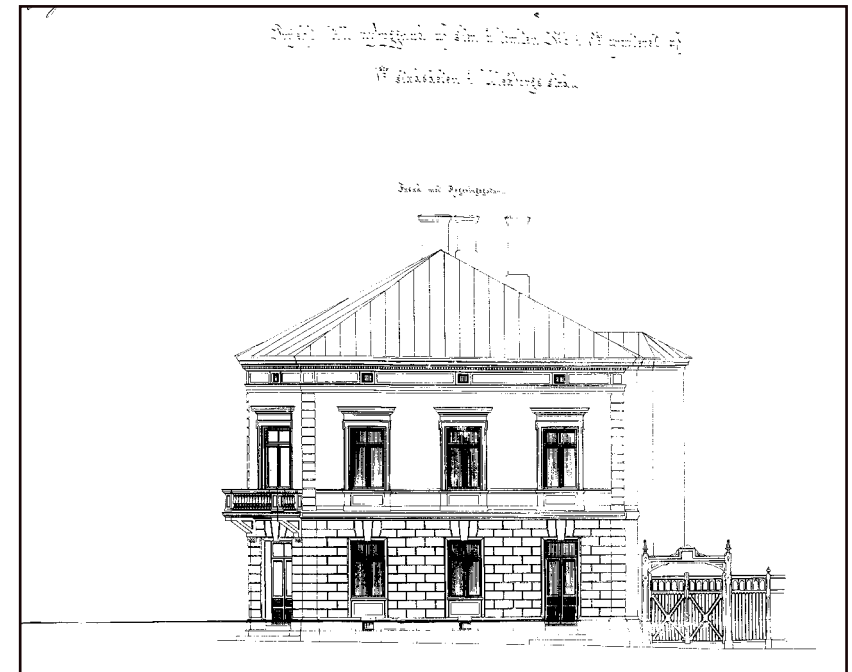
1 GI13 1880, 56-60

2 Risaliitti on koko rakennuksen korkeinen osa, joka työntyy ulos julkisivusta tai on erotettu ulkonevin osin muusta julkisivusta.

3 Rustiikka on harkotusta, joka poikkeaa muusta seinäpinnasta yleensä suhteellisen suurena ja usein reunoistaan tasattuina kiviharkkoina. Ne ovat usein rosoisia ja karkeapintaisia.

Vuoden 1883 piirustusaineistoa. KUVA: Oulun Tilapalveluiden arkisto.

Kohderakennuksen arkkitehtoninen muutos empirearkkitehtuurista uusrenessanssirakennukseksi

Massoittelultaan uusrenessanssitalo keveni verrattuna aiempaan empiretaloon. Rakennukseen suunniteltiin ajalle tyypillinen viisto kulma, joka katkaisi aiempaa suurmittakaavaisuutta keventäen rakennusta ja lisäten valoa syvärunkoiseen rakennukseen.

Porrashuone työnty ulospäin porrastorniksi pohjamuodoltaan puolikkaan oktagonin muotoisena.

Päätyihin jaettiin nurkkarisaliitit nurkkaharkotuksineen, jolloin edeltävän empirerakennuksen voimakkaat monikerrokset pylväsjärjestelmäaiheet poistuivat käytöstä. Myös empirearkkitehtuurin akroterion¹ koristeiset kolmioaiheet poistuivat julkisivuaiheina.

Räystäslinjojen alapuoliset gutta, eli pisarakoristeaiheet, korvasivat aiheena aiemman empirerakennuksen räystäslinjan kannatinlista-aiheet.

Kokonaisuutena uusrenessanssirakennuksessa hyödynnettiin samoja klassismin aiheita kuin empiressä, mutta suurmittakaavaisuudesta ja monumentaalisuudesta pyrittiin keveyteen sekä klassismista ammentavissa koristeaiheissa suosittiin vähäeleisyyttä.

1 Akroterion: Rakennuksen päätykolmion päällä käytetty koriste, yleensä palmunlehvän muotoinen.

Alkuperäiset ensimmäisen ja toisen kerroksen pohjapiirustukset. KUVA: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

4.7. Sisätilat

Rakennuksen kerroskorkeus muodostui ajan rakennustekniikalle ja arkkitehtuurille yleisellä tavalla 3,6 metriin ja toisessa, korkeammassa kerroksessa, 4,1 metriin. Tiilimuurirunkoisen rakennuksen välipohjat tehtiin puusta, kellarin ja ensimmäisen kerroksen välipohja tukeutui kivirakenteiseen holviin sekä yläpohjassa ullakon lattia suojattiin ajan rakennusmääräysten mukaisesti palopermannolla.

Ensimmäiseen kerrokseen suunniteltiin pankki- ja myymälätiloja. Torikadun varteen suunniteltiin kaksi sisäänkäyntiä. Toinen sisäänkäynti tarkoitettiin asiakkaiden käyttöön. Eteistilan kautta tapahtui käynti pankkisaliin. Pankkisalista oli käynti kassahuoneeseen ja pankkikomissaarin huoneeseen. Molemmista huoneista oli käynnit kassaholveihin.

Toisen sisäänkäynnin kautta oli läpikäynti sisäpihan puoleiseen porrashuoneeseen sekä konttoriin. Konttorista liikkeeseen ja liikkeestä toiseen konttoriin sekä alkoholiliikkeeseen, josta oli käynti liikkeenpitäjän huoneeseen. Porrashuoneesta oli käynti myös vahtimestarin huoneistoon.

Toisessa kerroksessa olivat asuinhuoneet. Porrashuoneesta oli käynti saliin, salista herrainhuoneeseen ja vaatekomerollisen pukeutumishuoneen kautta förmaakiin. Förmaakista oli käynti parvekkeelle. Porrashuoneen toisella puolella oli käynti ruokailusaliin oheistiloineen. Ruokailusalista oli käynti makuuhuoneeseen ja lastenkamariin. Lastenkamarin kautta suunniteltiin käynti hygienia-tiloihin ja keittiöön. Hygienia-tilojen yhteyteen suunniteltiin klosett, josta jätökset kuljetettiin piian kantamana tunkiolle. Tiloista oli käynti erilliseen porrashuoneeseen.

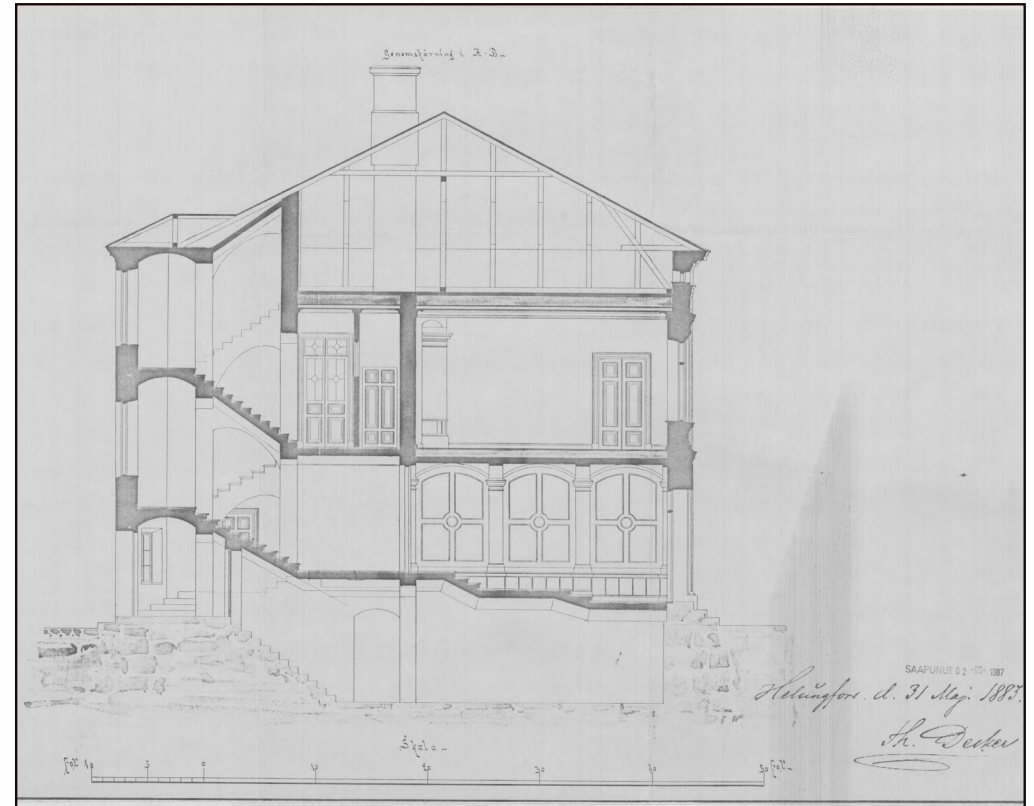
Leikkauspiirustuksessa on hahmoteltu sisätiloja. Väliovissa perustyyppi on parioivimalli, joka on ollut erityisen suosittu 1900-luvun vaihteessa. Ovi- ja peilijako on aikansa arvokkaampi malli, jota on käytetty erityisesti kaupungeissa ja huviloissa. Ovisissa on puoliranskalaiset peilit. Toisena ovityyppinä on lasiaukolliset ja yläikkunalliset kerrostaso-ovet.

Sisäänkäynnin vestibyyliin¹ on hahmoteltu holvirakenteita kannattelevat pilaristot. Seinillä on aiheena ristijakoiset kenttäjaot, eli kehystetyt paneelkentät, joissa ristin keskelle rajautuvat ympyrät. Vastaavaa periaatetta noudattaa kerrostaso-ovien puitejako.

Portaita kannattelevat kappaholvit, jolloin porrashuoneessa on avonainen kiertoporras. 1800-luvun lopulla pyrittiin ratakiskojen ja kappaholvauksen avulla toteuttamaan itsekantavia kiertoportaita, joista niin kutsuttu kantava kielimuu² uupui. Näin porrashuoneista saatiin ilmavampia.

¹ Vestibyyli on porras- tai eteishalli, ovelta keskeistiloihin johtava käytävä.

² Mäkiö (2002), 116

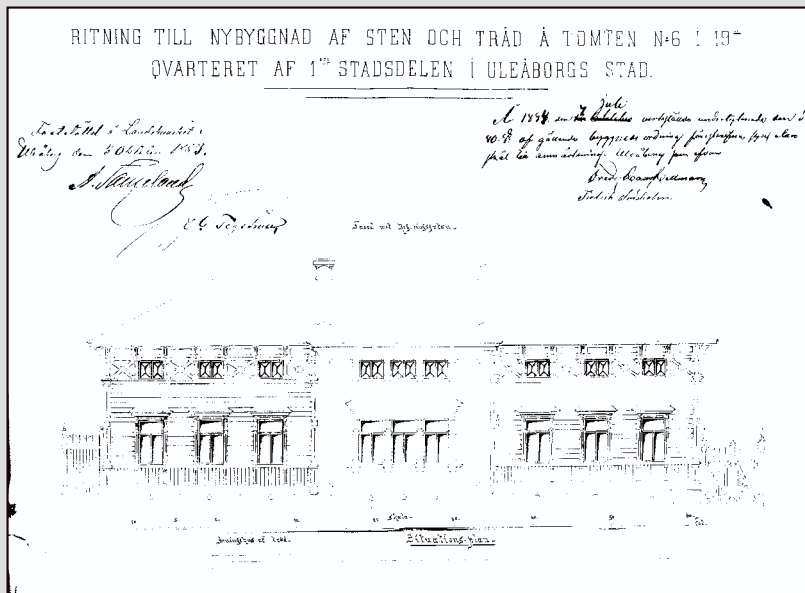

Alkuperäinen leikkauspiirustus. KUVU: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

4.8. Piharakennus

Tontille suunniteltiin Hallituskadun varrelle myös aumakattoinen piharakennus, joka jaettiin toiminnallisesti eri osiin. Keskelle sijoittui kivirakenteinen palomuu² erotettu Bryggkök, eli panimokeittiö, jonka sivuille sijoittuivat puurakenteiset siipiosat.

Tontilla on ollut samoilla kohdilla tontin perällä ja Hallituskadun varrella piharakennuksia, jotka näkyvät esimerkiksi 1870-luvun asemapiirroksessa. Puiset rakennukset luultavasti paloivat vuoden 1882 tulipalossa ja tilalle suunniteltiin uudet luhtikäytävälliset piharakennukset. Tontin perällä oleva piharakennus tuhoutui toisen maailmansodan pommituksissa.

Alkuperäiset piharakennuksen piirustukset. KUVA: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

Piharakennus

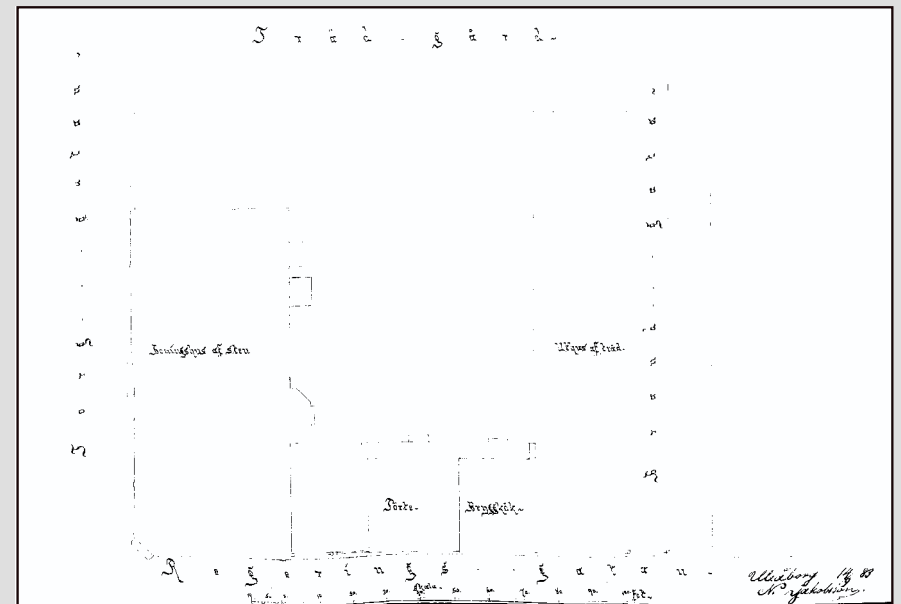
Rakennusmestari Nils Jacobssonin vuonna 1883 suunnittelema piharakennus yhdisti uusrenessanssiajan puu- ja kiviarkkitehtuuria nikkarityylivaikuttein. Puurakenteiset siivet kenttälaidoitettiin, eli kerroslistojen rajaamat kentät laudoitettiin eri suuntiin. Ikkunoiden ympärille suunniteltiin koristeelliset rihloitetut vuorilaudat. Rihloitetut nurkkapilasterit viistettiin taidokasta puurakentamistaitoa esitellen. Räystäiden alle suunniteltiin sirot konsoliatiehet. Ullakoiden osalle ikkunoihin suunniteltiin keskijakoiset ikkunat salmiakkikuvioisin puitejaoiin. Ikkunoiden väliin suunniteltiin kenttiä jakavat ristiatiehet.

Keskiosan kiviosa erotettiin puuosista vesikaton yli nousevin palomuurin. 1800-luvun lopulla vesikaton muotoilu ohjattiin viranomais määräyksin, miksi esimerkiksi pellitetty palomuurit olivat yleisiä vesikattonen aiheita.

Julkisivuun keskeisesti sommiteltiin kolmen ikkunan muodostama kokonaisuus, jossa T-karmillisten ikkunoiden väliin suunniteltiin jyrkät vuorilauta-aiheet ja ikkunoiden yläpuolelle moniosainen, yhtenäinen, profiloitu katosaihe. Vuorilautoja mukailtiin tiilimuurin syvyysvaikutelmilla aikaansaadussa kehysaiheessa, jolla rajattiin koko kivi-osaa, mutta myös ullakko-osan kolmea keskijakoista salmiakkipuitteellista ikkunaa.

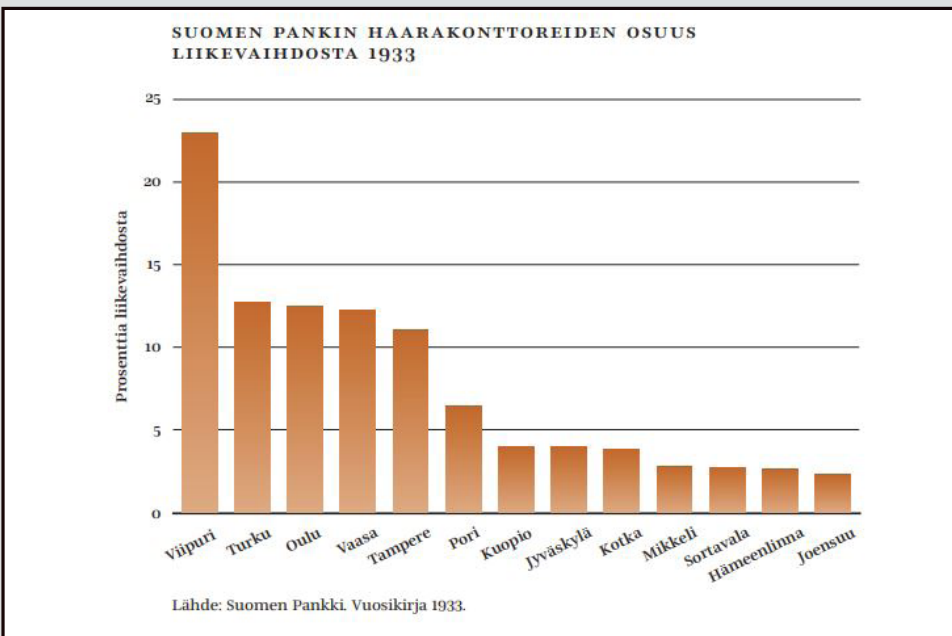

Piharakennus vuonna 1960. Osa puurakenteisesta siivestä vaurioitui sodissa. Paikalle suunniteltiin vasemmassa reunassa näkyvä autotalli. Tiilirakenteisen kiviosan ja puuosan välinen raja erottuu. KUVA: Uuno Laukan kokoelma <http://oulu.ouka.fi/ppm/laukka/tekst/1581.htm>

Suomen Pankin pääkonttori Helsingissä. Arkkitehti Ludwig Bohnstedt (1876). KUVA: Suomen Pankki. Helsinki. 1930-luku. Museovirasto. Historian kuvakokoelma.

Suomen Pankki Tiedotuskeskus

Antmanin jouduttua konkurssiin, osti Suomen Pankki vuonna 1887 rakennuksen ja tontin 102700 markalla. Merkittävä toimija liitti rakennuksen samalla laajempaan kansalliseen kontekstiin osaksi Suomen Pankin historiaa.

Suomen Pankkia pidetään nykyisin maailman neljänneksi vanhimpana keskuspankkina, vaikka asia ei ole täysin yksiselitteinen. Ensiksi Suomen Pankki aloitti toimintansa 1800-luvun alussa valtiollisena setelipankkina ja vakiinnutti asemansa keskuspankkina vasta pankkijärjestelmän kehittyessä 1800-luvun aikana. Toiseksi Suomen Pankin perustamisen aikaan toimi maailmalla useita muitakin setelipankkeja, jotka ovat sittemmin lopettaneet toimintansa.

Suomen Pankki perustettiin "Waihetus- Laina- ja Depositioni-Contori"-nimen alla 1800-luvun alussa. "Contorin" perustamisen tarkoituksena oli pyrkimys syrjäyttää ruotsalaisen rahan käyttö Suomessa laskemalla liikkeelle venäläistä valuuttaa. Keisarillisen hallituskonsensin pyrkimyksiä ajavan "Contorin" nimi muutettiin pankiksi vuonna 1817.

"Contori" perustettiin aluksi Turkuun, josta se siirtyi vuonna 1819 muiden keskusvirastojen ohella Helsinkiin. Toiminta oli aluksi hyvin pienimuotoista, sillä johtokuntaan kuului kolme jäsentä ja laitos työllisti noin kymmenen henkeä.

Vuoden 1840 raharealisaation myötä perusti Suomen Pankki vaihtotoimenpiteitä varten rahan vaihtokonttoreita Turkuun, Ouluun ja Kuopioon. Vaihtokonttoreista kehittyi nopeasti aktiivisia sivukonttoreita, sillä niiden toimintaan liittyi myös laina-anomusten vastaanotto ja lainojen myöntäminen.

LÄHTEET: Kuustera, Antti. Tarkka, Juha. 2011. Suomen Pankki 200 vuotta; Keisarin kassasta keskuspankiksi. Helsinki:Otava.

Oulu oli vuonna 1933 kolmannella sijalla haarakonttoreiden osuudesta liikevaihdossa. KUVA: Kuustera (2011).

Vuonna 1894 kohosi viereisellä tontilla kaupungintalo, eli nykyinen Valve, Suomen Pankkia korkeammalle muuttaen rakennuksen kaupunkikuvallista asemaa. Rakennukset yhdessä Seurahuoneen, eli nykyisen kaupungintalon, ja Kirkkotorin koulun kanssa ympäröivät Hallituspuiston ja katualueiden muodostamaa julkista kaupunkitilaa. Myös Kirkkotorin koulu kuuluu osaksi Hallituspuiston ympäristön historiallista rakennuskantaa. KUVA: Pohjois-Pohjanmaan museo.

4.9. Tiivistelmä alkuperäissuunnitelmat ja toteutus

Suomen Pankin rahoituksen turvin toteutettu rakennus rakennettiin vanhan tulipalossa kärsineen empire-tyylisen rakennuksen kivimuureille arkkitehti Theodor Deckerin suunnitelmien mukaan.

Vuonna 1883 toteutettu rakennus edustaa tyyliltään uusrenessanssia.

Suomen Pankki osti rakennuksen kokonaan omakseen kauppias William Antmanin jouduttua vuonna 1887 konkurssiin.

Oulun konttorilla oli merkittävä osuus valtion tasolla Suomen Pankin haarakonttoreiden liikevaihdosta. Suomen Pankki aloitti toimintansa Oulussa tässä rakennuksessa.

5. Muutokset

5.1. Vuonna 1901-1920

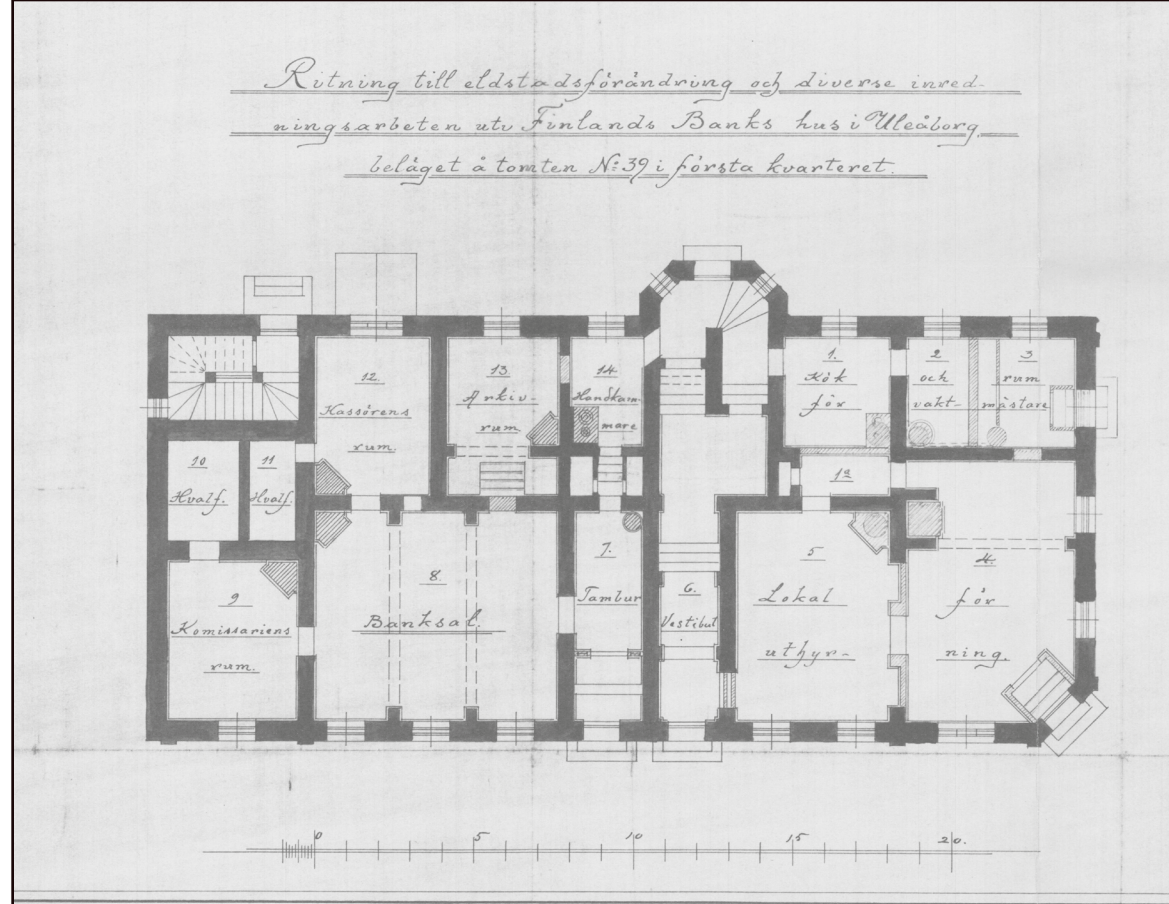
Suomalaisen arkkitehtuurin kehittäjänä tunnettu Victor Sucksdorff laati vuonna 1901 muutospiirustukset koskien Suomen Pankin faasaadi- ja tulisijamuutoksia. Julkisivuista merkattiin purettavaksi Hallituskadulle johtava sisäänkäynti.¹

Sisätiloissa tehtiin ensimmäisessä kerroksessa väliseinämuitoksia sekä tehtiin uusia aukotuksia ja suljettiin vanhoja, lähinnä Hallituskadun päädyssä. Toisessa päädyssä rakennusta muutettiin vahtimestarin huone pankin käyttöön arkistotilaksi. Toisen kerroksen päädyssä lastenhuoneen yhteydessä oleva kylpyhuoneen tilaratkaisuun piirettiin kierreportaat ullakolle, kylpyamme ja tulisijamuutoksia.

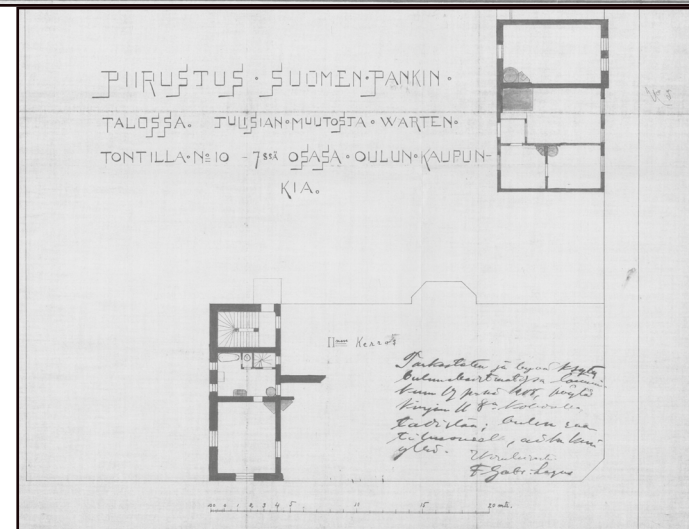
Vuoden 1901 muutostöiden aikaan rakennuksen nurkkahuoneistoon muutti Oulun läänin historiallinen ja kansatieteellinen museo, eli nykyiseltä nimeltään Pohjois-Pohjanmaan museo. Tätä ennen museo oli toiminut vuosina 1896-1898 kaupungintalolla (nykyinen Valve), vuosina 1898-1900 seppä Johan Jokelan talossa Isokatu 32:ssa sekä vuonna 1900 kunnallisneuvos P.W. Snellmanin talon sivurakennuksessa Hallituskatu 10:ssä. Uusi nurkkahuoneisto Suomen Pankin talossa tarjosi suuremmat tilat tilapuutteesta kärsivälle museolle, kun sen kokoelmat jatkoivat kasvuaan (Hautala 1976, 543.)

Suomen Pankin talossa museo sijaitsi vuoteen 1911 saakka, joskin se suljettiin jo aiemmin vuonna 1908, kun Muinaistieteellisen toimikunnan puolesta tohtori Hj. Appelgren-Kivalo suoritti huoneistosarkastuksen todeten sen sopimattomaksi museon esineistölle. Vuonna 1911 museo sai uudet tilat Ainolasta (Hautala 1976, 543.)

Vuonna 1917 aloitti rakennuksessa toimintansa myös Pohjolan Osake-Pankki (Hautala 1976, 308). Täten rakennuksessa aloittivat alkujaan Oulun alueella toimintansa kolme suurta pankkia: Suomen Pankki, Kansallis-Osake-Pankki ja Pohjolan Osake-Pankki.

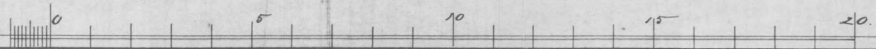
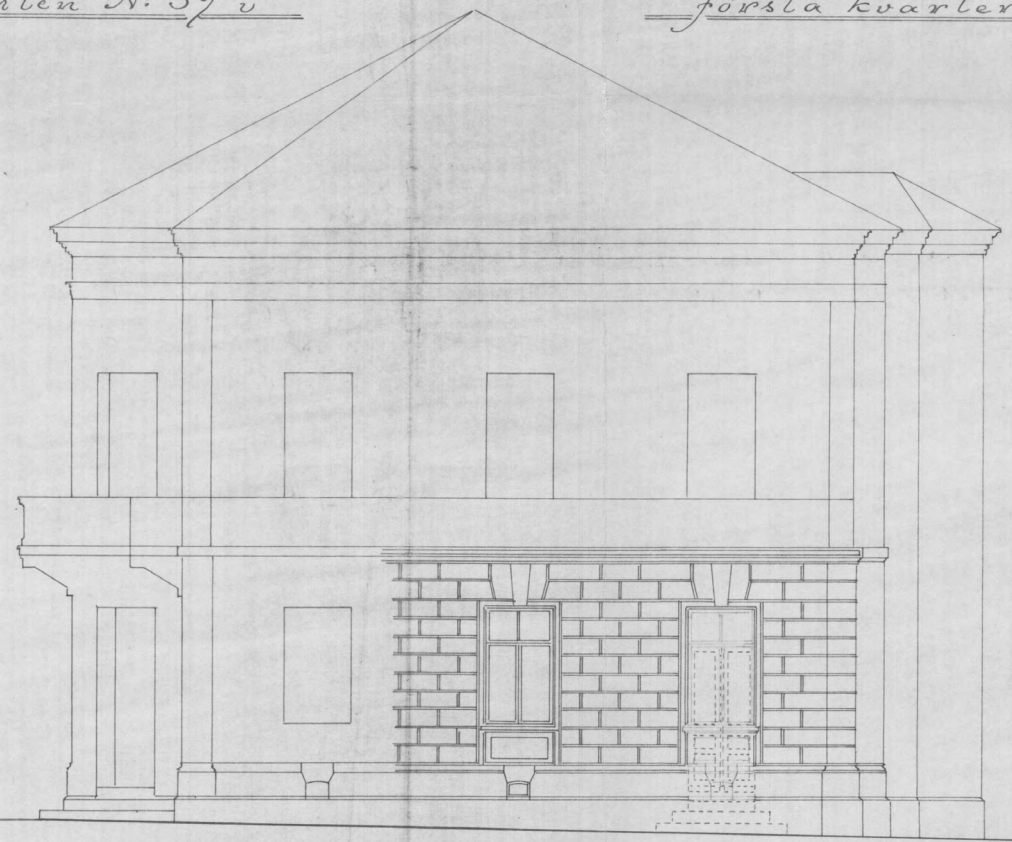
Vuoden 1901 muutossuunnitelmat.
KUVA: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

¹ GI31 1901, 107-110

Ritning till fasadförändring
å Finlands Banks hus i Uleåborg, beläget å
tomten N: 39 i första kvarteret.

Vuoden 1901
suunnitelmat. Yksi si-
säänkäynti purettiin.
Paikalle suunniteltiin
alkuperäisarkkiteh-
tuurin mukaileva
ikkuna. KUVA: Oulun
kaupungin Tilapal-
velut.

Uleåborg den 25 April 1901
Viktor J. Luukkainen

SAAPUNUT 0/2 -03- 1987

Suomen Pankki Oulussa

Oulussa pohdittiin jo vuonna 1838 kauppapankin perustamista. Menestyneessä tervakaupungissa ilmeni tarvetta luotonannolle, kun katoavuosien aikaan kaupungin tervaporvarit jälleenmyivät viljaa köyhille talonpojille pitkällä maksuajalla ja konkurssit olivat yleisiä.

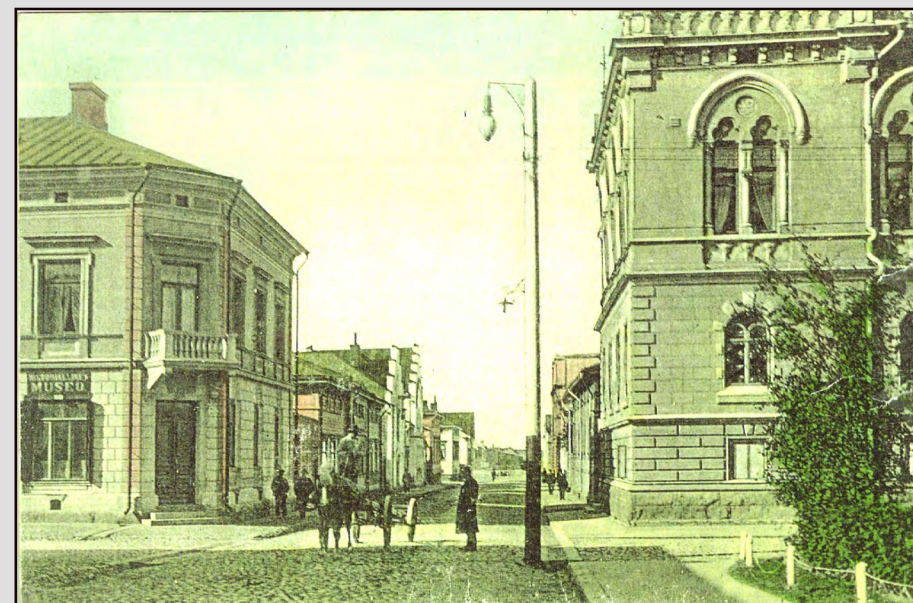
Oulun haarakonttori perustettiin vuonna 1842 ensimmäisenä pankkina Ouluun. Pankki muodosti hetkessä merkittävän osuuden eri kaupungeissa sijaitsevien haarakonttorien verkostossa sijoittumalla viiden suurimman haarakonttorin joukkoon. Pankkiasiat hoiti aluksi yksi henkilö, Bankko-komsarjus. Asioiden lisääntyessä palkattiin vuonna 1860 avuksi kirjuri, jonka toimi muutettiin parin vuoden päästä kassanhoitajaksi ja kirjurin toimi lakkautettiin. Vuonna 1878 täydennettiin henkilökuntaa konttorikirjurin toimella.

Suomen Pankki ei ollut ainoa pankkialan toimija Torikadun rakennuksessa. Myös Kansallis-Osake-Pankin Oulun konttori aloitti toimintansa Oulussa alivuokralaisena kauppias Antmanin talossa, josta se siirtyi rakennuttamaansa omaan taloon vuonna 1909. Lisäksi Pohjolan Osake-Pankki aloittaessaan toimintansa vuokrasi vuonna 1917 ensimmäiset toimitilansa Suomen Pankin talosta (Kalajoki 1969).

LÄHTEET: Kuustera, Antti. Tarkka, Juha. 2011. Suomen Pankki 200 vuotta; Keisarin kassasta keskuspankiksi. Helsinki:Otava.

Suomen Pankki. Suomen Pankin virkailijakunta 1811-1967.

1900-luvun alun postikorteissa näkyy sisäänkäynti kulmaparvekkeen alla. Nurkka-huoneistossa on toiminut museo. KUVA: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

Oulu - Uleåborg

Suomen Pankin talo vuosisadan vaihteen postikortteina.

Oulun konttori. Julkisivu pääovelle päin kuvattuna 1920 -luvulla. Vasemmalta Niilo Kivikoski, Mikael Bergrot, Leo Lindström. Kuvattu 1920. Kuvassa näkyvät alkuperäispiirustusten mukaiset sisäänkäynnit Torikadulle ja parvekkeen alla.

Uusrenessanssijan ihanteiden mukaisesti ovat ikkunapuitteet ja karnit julkisivua tummemmat. Torikadun puolella piha-aluetta on aidattu. Aidan takana on palokadun puustoa. Aidattu piha-alue korostaa pankkitoiminnan dualistisuutta, johon sisältyy toiminnan julkinen puoli sekä yksityinen rahanhuoltoon liittyvä puoli. Molemmilla oli merkitystä laitoksen imagolle, sillä ihmisille oli synnyttävä luottavainen olo säästöjen turvaamisesta.

Entisen museon ikkunan kohdalla on ollut kuvanottohetkellä suurempi ikkuna. Vertaa myös myöhemmin selvityksessä dokumentoituun nykytilaan parvekkeen kaiteita. KUALÄHDE: Suomen Pankki.

5.2. Vuonna 1928

Vuoden 1928 kauppakirjassa on päärakennusta kuvattu seuraavanlaisesti: "Asuinrakennus tiilistä, kaksikerroksinen, hyvässä kunnossa, rakennettu vuonna 1884. Ensimmäinen kerros sisältää 8 huonetta ja pienen keittiön, eteisen sekä 3 kassaholvia rautaovilla ja holvatun porraskäytävän, yhteensä 11 tulisijalla. Toinen kerros sisältää 6 asuinhuonetta, keittiön, eteisen, tarjoiluhuoneen ja kylpyhuoneen, joissa on yhteensä 9 kakluunia ja 1 hella. Ullakkokerros sisältää 1 pienen vinttikamarin kakluunilla. Kellarikerros sisältää 9 holvattua kellaria. Rappukäytävä vintille varustettu rautaovella ja paloluukulla. Kuutiotilavuus 4050 m³." Rakennuksen ullakosta ei löytynyt alkuperäisiä piirustuksia.

5.3. Vuonna 1937

Arkkitehti Gustaf Strandbergin vuonna 1937 laatimien piirustusten mukaan tehtiin tontilla rakennusmuutoksia ja piharakennuksessa muutoksia vahtimestarin asunnossa.¹ Vahtimestarin asunnossa purettiin väliseiniä ja tulisijoja.

Vuoden 1937 työselityksessä määriteltiin päärakennuksessa poistettavaksi pannuhuoneen vanha tiililattia sekä muuripilarit. Uusi lattia suunniteltiin valettavaksi betonista. Uusi savupiippu ja -kanava suunniteltiin rapattavaksi ulkopuolelta.

Ensimmäisen kerroksen pankkisalissa suunniteltiin tehtäväksi purkutöitä. Seiniä, pilastereita, askeleita ja tulisijoja merkattiin purettavaksi. Portaon ulko-ovi merkattiin muodostettavaksi ikkunaksi, ulkoaskeleet poistettavaksi ja jalkakäytävä korjattavaksi. Vanhat kaariholvit kirjattiin poistettavaksi ja kattoon kirjattiin tehtäväksi rauta- tai rautabetonipalkkeja poistettujen kattoa kannattavien rakenteiden tilalle sekä ikkunapilareiden kohdille.

Palkkien väliset kattopinnot ja palkit suunniteltiin tikutettavaksi ja rapattavaksi. Lattia-asta merkattiin poistettavaksi erilaiset päällysteet ja korkkimatot irroitetaan varovasti uudelleen käytettäväksi. Lattia määriteltiin peitettäväksi Nokian kumiparkettimatolla N:o I ja kiinnitettäväksi alustaan kumiliimalla. Kassanhoitajan huonetta vasten määriteltiin tehtäväksi 2,5 metriä korkea puinen paneeliseinä erikoispiirustuksen mukaisesti ja lasitettavaksi 4 mm lasilla.

Ulko-ovi suunniteltiin tehtäväksi tammesta ja tuulikaapin ovi mäntypuusta. Ulko-oveen määriteltiin 6 mm lasit, nikkelöidyt vedikkeet, Yala-sulkijat ja Abloy-lukot sekä niklatut potkupellit. Tuulikaapin oveen määriteltiin 4 mm lasit ja ensiluokkaiset heloitukset. Pankkisalisiin suunniteltiin tehtäväksi kolme uutta ovea ja entinen kassaholvin ovi suunniteltiin siirrettäväksi kassanhoitajan huoneeseen avautuvan holvin oveksi.

Ikkunoissa olevat rautaluukut kirjattiin poistettavaksi ja seinistä määriteltiin poistettavaksi vanhat tapetit sekä rappaus sanottiin korjattavaksi ja seinät öljymaalattaviksi. Kerrottiin maalattavaksi myös kaikki vanhat ikkunat ja ovet sekä lasiseinä.

Kassanhoitajan huoneessa suunniteltiin uuni poistettavaksi, lattia korjattavaksi poistetun uunin kohdalta ja lattia peitettäväksi uunin ja seinäaukon kohdalta entisenlaisella korkkimatolla. Uusi ovi aiottiin tehtäväksi piirustuksen osoittamaan paikkaan kassaholvien käytävän seinään. Huoneeseen suunniteltiin tehtäväksi kangaskatto puisine kattolistoineen ja maalattavaksi liimavärillä valkoiseksi. Seinät, ikkunat ja ovet suunniteltiin tehtäväksi kuten pankkisalissa.

Pankkiholvi suunniteltiin jaettavaksi kahdeksi. Käsikassan ovi suunniteltiin siirrettäväksi kassanhoitajan huoneeseen avautuvan holvin rinnalle syntyneen pienemmän holvin oveksi. Tulisija suunniteltiin poistettavaksi ja tehtäväksi piirustuksessa osoitettu muuriaukko. Lattia suunniteltiin korjattavaksi ja peitettäväksi muista huoneista saaduilla korkkimattokaistaleilla.

Lajitteluhuoneen tulisija ja seinäpilasterit määriteltiin poistettavaksi ja holvin käytävän seinään suunniteltiin tehtäväksi aukko ja varustettavaksi ovella. Ikkuna suunniteltiin nostettavaksi pankkisalini ikkunoiden korkeuteen. Alempana oleva osa huonetta suunniteltiin nostettavaksi pankkisalini lattian korkeuteen korokkeiden avulla. Lattiapinta suunniteltiin tehtäväksi puolentoista tuuman lattialankuista sekä kiinnitettäväksi lattiapintaan pankkisalista poistettu korkkimatto.

Porrashuoneesta suunniteltiin poistettavaksi tulisija, korjattavaksi lattia ja peitettäväksi vanhaa vastaavalla korkkimatolla. Muutoksia tehtiin myös johtajan huoneessa, päällysvaatehuoneessa, arkistossa ja kahvihuoneessa.

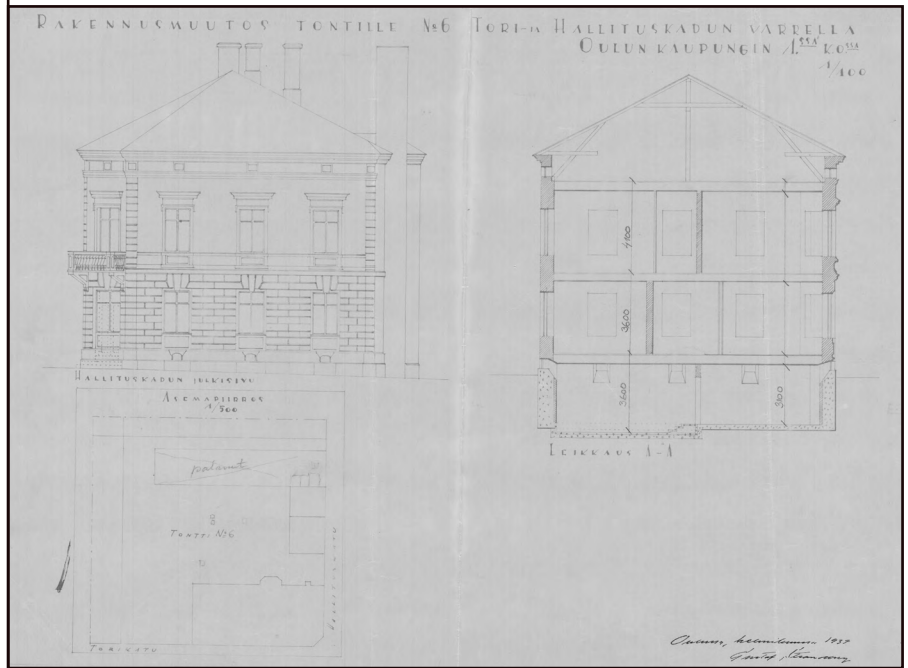
Rakennus suunniteltiin varustettavaksi kokonaisuudessaan täydellisellä keskuslämmityslaitoksella. Radiaattoreiksi määriteltiin paneeliradiaattorit, lämpö- ja vesijohtoputket suunniteltiin upotettavaksi seiniin.

Samalla suunniteltiin uusi pääholvi tehtäväksi kokonaisuudessaan betonista. Työselityksessä annettiin betonisekoitukselle suhteet ja tarkat työohjeet koskien esimerkiksi kiviä. Holvin katot ja seinät kirjattiin rapattavaksi sekä lattia laatoitettavaksi Pukkilan laatoilla.

Kellarin pohjapiirustus on ensimmäinen arkistoista löytyvä piirustus kellarin väliseinä-jaosta. Kellariin oli tässä vaiheessa piirretty pannuhuone ja polttoainetila. Muut tilat olivat nimeämättömiä, joten ne lienevät tiloina olleen käytössä sellaisenaan jo ennen vuoden 1937 muutostöitä.

1 la17 1937, 73-75

Tarkoitettu ja vahvistettu
Oulun kaupungin Maastorakentamistoimikunnan päätöksellä 1937
Kuvassa on esitetty
Vaino Suvela
Tehd. Scale 1:500 v.t.

Vuoden 1937 suunnitelmat. KUVA: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

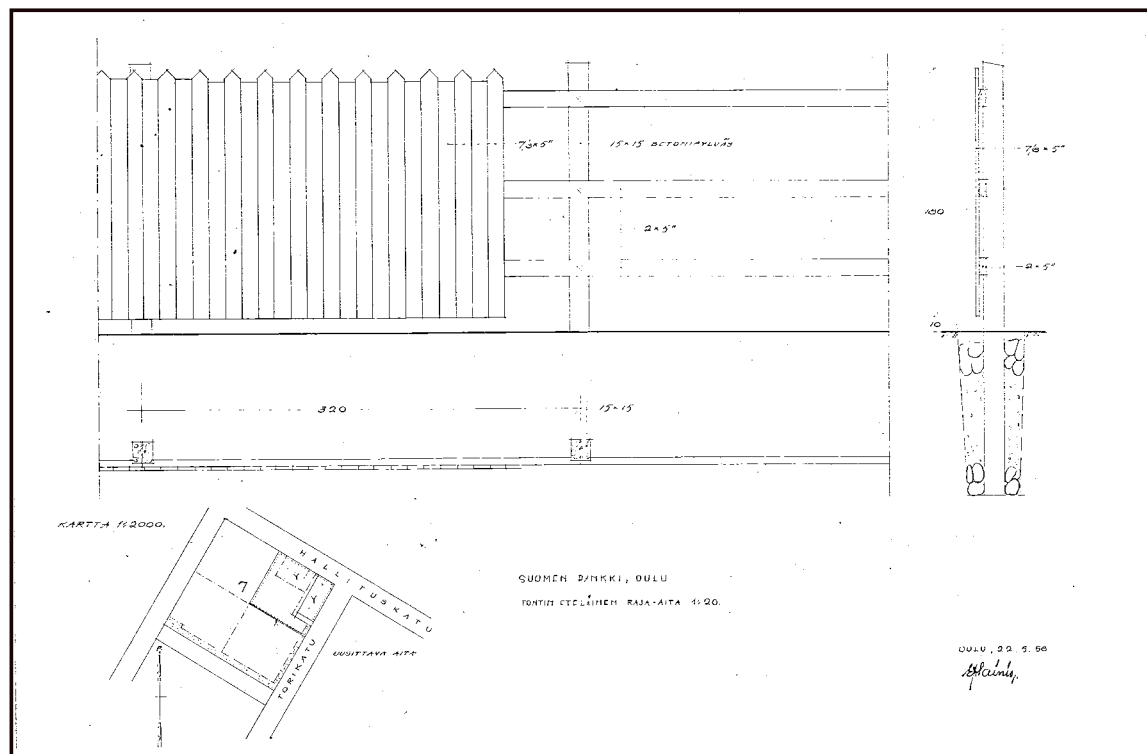
5.4. Vuonna 1950

Vuonna 1950 Suomen Pankki aloitti mittavia muutostöitä, jotka toteutettiin useassa vaiheessa vuosikymmenen aikana. Suunnitelmat töille laati Suomen Pankin virallinen arkkitehti Harry Wilhelm Schreck.

Vuoden 1950 työselityksen mukaan rakennustehtäviin kuului rakennus- ja purkutöitä. Ulkopuolisiin töihin sisältyi pesutuvan päädyn rappaus ja ulkonevien listojen pellitys, syöksytorvien ja liuskekivien kunnostus. Piha suunniteltiin aidattavaksi erikoispiirustuksen mukaisella lankkuaidalla¹.

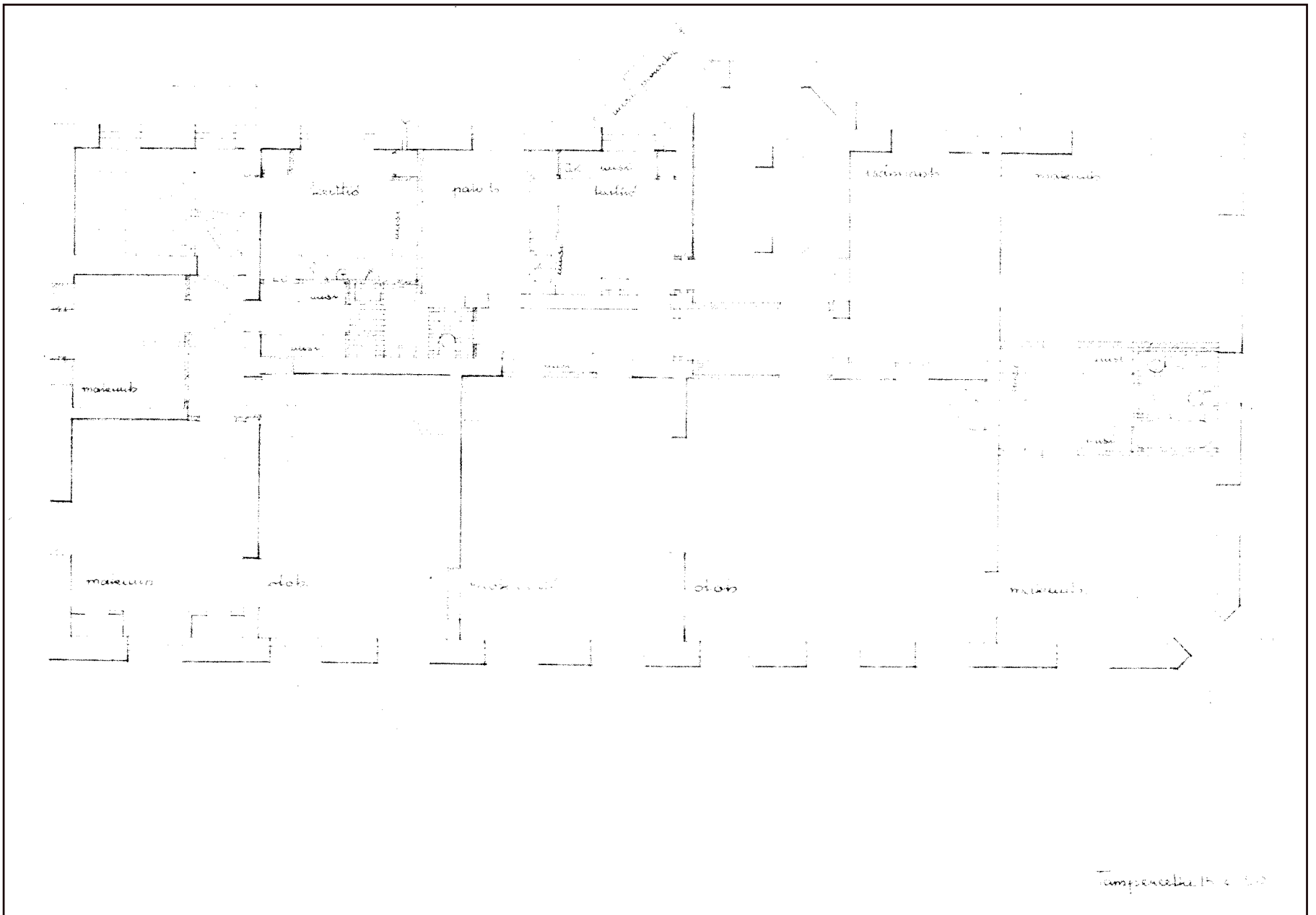
Sisäpuolella suunniteltiin tehtäväksi paikka- pintakorjauksia. Vanhat ovet suunniteltiin käytettäväksi uudelleen huoltokorjauksin. Patterien puiset vesipenkit suunniteltiin jatkettavaksi sivuille patterien peitelistoiksi ulottuen yhtenäisenä seinästä seinään. Kaikki maalaus- ja tapettipinnat suunniteltiin uusittavaksi koko kerrokseen, samoin portaisiin.

Toiseen kerrokseen suunniteltiin tehtäväksi uusi parveke porras- huoneeseen. Tulisijat merkattiin purettavaksi, lukuun ottamatta olohuoneen yhtä kakluunia. Väliseinämuutoksia tehtiin jonkin verran.

Arkkitehtitoimisto Harry W. Schreckin laatimia piirustuksia. KUVA: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

¹ la17 1950, 76-77

Arkitehtitoimisto Harry W. Schreckin laatimia piirustuksia. KUVA: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

Suomen Pankin henkilökunta

Suomen Pankin perustaessa konttorinsa Ouluun, myös henkilökuntaa kasvatettiin hiljalleen vuosien aikana. Henkilöluku oli korkeimmillaan 23 henkeä vuonna 1946-1947, jonka jälkeen se vakiintui 13 henkeen. Oulun konttorin johtajina ovat toimineet: Gustav Leonhard Gripenberg (1842-1852), Fredrik Wilhelm Lagus (1853-1866), Johan Cederberg (1867-1869), Johan Wirtzén (1869-1895), Johan Edvard Rehnback (1895-1917), Selim Mikael Bergroth (1917-1935), Niilo Nikolai Kivikoski (1935-1954), Gunnar Åke Myreén (1955-1957), Jarl Olof Guido Laxén (1957-1966), Erkki Vuorela (1967-?). Kassanhoitajia konttorin toimiaikana on ollut vuoteen 1967 13 eri henkilöä ja konttorikirjurina 22 eri henkilöä.

Johtajista Gunnar Åke Myreén muistetaan ahkerana, vakaana ja pelottomana persoonana. Erään anekdootin mukaan jatkosodan aikaan Myreén oli siirtänyt kassanhoitaja Herttuaisen kanssa pöytää tarttumalla pelkästään pöydänkanteen. Seurauksena pöydän jalat jäivät entiselle paikoilleen, kun yläosa siirtyi uuteen sijaintiinsa. Johtaja oli tällöin alkanut nauramaan sydämellisesti, jolloin viereisen huoneen työntekijät olivat rientäneet hämmentyneinä huoneeseen. He eivät olleet koskaan kuulleet johtajansa nauravan, vaan nähneet korkeintaan hymyilevän.

Toisessa muistelmassa johtaja Myreén oli konttorinjohtajien neuvottelukokouksessa kuullut pankinjohtaja Jutilan alustavan Suomen vientikysymystä mainitsemalla, että Suomesta on ryhdytty viemään paperikoneita Kiinaan. Tähän Myreén esitti mielipiteen, että olisi tyhmää viedä paperikoneita Kiinaan ja parempi valmistaa paperi Suomessa vieden Kiinaan enemmän paperia. Tällöin Jutila huomautti, että Kiina ostaisi paperikoneita muualta, jos Suomi ei toimittaisi koneita, ja Suomi jäisi vientikilpailussa jälkeen. Myreén oli pyytänyt uudelleen puheenvuoroa sanoen: "Edellisen puheenvuoron johdosta olen sitä mieltä, että Suomen pitäisi viedä enemmän paperikoneita Kiinaan".

LÄHDE: Jääskeläinen, Mauno. Suomen Pankki. Suomen Pankin virkailijakunta 1811-1967.

Oulun konttori. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan toimisto vuonna 1959. KUALÄHDE: Suomen Pankki.

Vuoden 1960-61 sisustusmuutokset

Vuosina 1960-61 konttorin sisustus nykyaikaistettiin arkkitehti Ollinkarin suunnitelmien mukaan (Suomen Pankki, 1967). Uudesta sisustuksesta on säilynyt valokuva-aineistoa. Valokuvissa näkyy erityisesti rakennuksen toiminnan kannalta keskeinen tila, eli pankkisali. Pankin toiminnan kehittyessä myös tilaratkaisuja on kehitelty. Rakennusosien, sisustuksen ja pintamateriaalit muuttuvat. Alakattopaneloinnit laskeutuvat alaspäin ja riippuvalaisimet vaihtuvat uppovalaisimiksi.

Oulun konttorin pankkisali sisääntulo-ovelta päin kuvattuna. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan kuvattu vuonna 1962. 1930-luvulle viittaava sisustus ja sisäpinnat viestivät kuitenkin aiempaan aikaan (vrt edelliset kuvat). Väliovet vastaavat alkuperäispiirustuksia. Palkit ja holvipinta ovat näkyvillä. KUALÄHDE: Suomen Pankki.

Vuoden 1960 rahauudistus

Sodanaikainen säännöstely saatiin purettua 1960-luvulle tultaessa. Vuoden 1957 devalvaation, eli kotimaisen valuutan arvon heikentämisen vientiteollisuuden hyödyttämiseksi, jälkeen markka tuli vapaasti vaihdettavaksi valuutaksi. Hintatason nousu oli rauhoittunut. Lisäksi kun Ranska toteutti rahauudistuksen onnistuneesti loppuun saakka, sai Suomi esimerkin ja viimeisen sysäyksen rahauudistuksen toteutukselle.

Vuonna 1961 pankkivaltuusto otti käsiteltäväksi uuteen rahayksikköön siirtymisen. Tarkoitus oli myös uudistaa rahalakia. Uudistus tarkoitti yksinkertaistetusti sitä, että yksi uusi markka, eli "nykymarkka", vastasi sataa vanhaa markkaa. Vastaavasti yksi uusi penni tuli vastaamaan yhtä vanhaa markkaa. Uudistus toteutettiin siten, että uudet setelit laskettaisiin liikkeeseen ja vanhat setelit jäisivät edelleen laillisina maksuvälineinä voimaan, mutta nimellisarvoltaan sadasosan entisestään. Vanhat setelit vedettiin pois liikkeestä aina, kun niitä palasi pankkiin. Esitys hyväksyttiin ja rahauudistus toteutettiin vuonna 1963.

Uusien seteleiden liikkeelle lasku onnistui hyvin ja muutos otettiin hyvin vastaan kansalaisten keskuudessa. Vanhat setelit poistuivat sujuvasti liikkeestä, sillä vuoden 1963 lopulla vanhasta setelistöstä oli liikkeellä enää 3,1 prosenttia. Tilanne siis normalisoitui nopeasti. Nimitykset "vanha markka" ja "uusi markka" jäivät arkipuheisiin käyttöön, kun ihmiset käänsivät hintoja vanhoiksi markoiksi.

YLÄ OIKEA: Oulun konttori . Rahan lähetyshuone eli pakkaamo ja henkilökunta. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan kuvattu vuonna 1961. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

ALA OIKEA: Oulun konttori. Remontoitu vuoden 1963 rahauudistuksen takia. Rahauudistus oli merkittävä pankkienkin arjen kannalta, sillä vanhat setelit otettiin pois liikkeeltä sitä mukaan kun ne päätyivät pankkiin. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan kuvattu vuonna 1961. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

YLÄ VASEN: Oulun konttorin konttorijohtajan huone. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan kuvattu vuonna 1962. Alkuperäispiirustusten mukainen ovimalli. Oven peilijako on aikansa arvokkaampi malli, jota käytettiin tyypillisesti kaupungeissa ja huviloissa. Ovessa on puoliranskalaiset peilit sekä nostosaranat. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

YLÄ OIKEA: Tiloissa näkyvät puiset lattialistat ja esimerkiksi Lasse Arvi Ollinkarin suunnittelema tuoleja. Arkkitehti Ollinkari toimi kohteen sisustusarkkitehtinä. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan Oulun konttorin henkilökunnan ruokasali 1961 remontin jälkeen. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

VASEN: Oulun konttori. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan kabinetti vuonna 1961. Keskellä Hilikka Inkala. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

Suomen Pankin kuvatietueen mukaan Oulun konttori eteläpuolelta kuvattuna vuonna 1961. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

Oulun konttori. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan toimisto vuonna 1962. uudistusten myötä tekniikkatila lisääntyy ja alakattopaneloinnit laskeutuvat alaspäin. Palkit ovat vielä näkyvillä. Valaisimet ovat modulaarisia alakattopaneeliin integroitavia 1960-luvun valaisimia. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

Pankkisali on tilatyyppinä erityinen, sillä salissa asiakas luo käsityksen pankin toiminnasta. Asianomaisen julkisen tilan täytyy viestiä, että asiakkaan varallisuus on hyvässä turvassa. Erityisesti palvelutiski on oleellisessa roolissa. Suomen Pankin kuvatietueen mukaan Oulun konttori pohjoispuolelta nähtynä vuonna 1961. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

1584. Oulu, Torikatu 10 / Hallituskatu: Suomen Pankki vuonna 1960
KUVA: Uno Laukan kokoelma.

Oulun konttori. Julkisivu 1960-luvulla. Ensimmäisen kerroksen ristikarmi-ikkunat on uusittu jaottomiksi ikkunoiksi. Ikkunamuutos toteutettiin 1960-luvun muutoksissa ja muutos näkyy myös sisätilakuvissa. Ikkunoissa olevat verhot ovat avoimina.

Vuoden 1963 rahauudistus merkitsi myös rakennuksen ulkoarkkitehtuurin muutosta, sillä merkittävän muutoksen alla oli myös konttorirakennuksen ja pankkilaitoksen julkista imagoa uudistettava. Kuvissa näkyvät myös ikkunoiden alapuoliset luukut kellariin osalla. Luukkuja ei näy aiemmissä eikä myöhemmissä valokuva-aineistoissa.

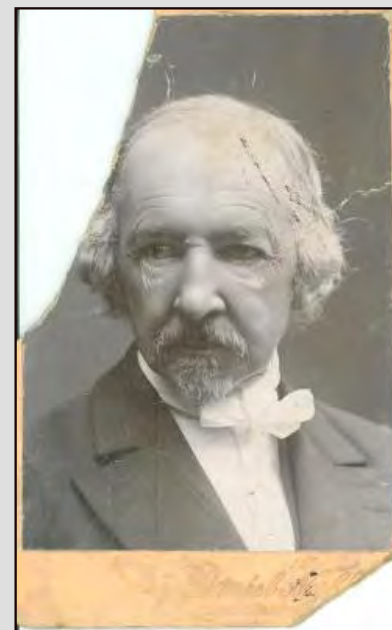
Ullakon haukkaikkunoista kulkevat puhelinlangat molempien katujen yli. Toinen langoista kulkee nykyistä Valvetta kohti. Puhelinkeskus sijaitsi vanhassa kaupungintalossa vuoteen 1937 saakka. Kuvanottohetkellä nykyisen Valveen tiloissa toimi poliisilaitos. KUALÄHDE: Suomen Pankki.

Arthur Castrén. KUVA: Sjöman, Hjalmar, valokuvaaja. Museovirasto. Historian kuvakokoelma

KUVA: Karl August Snellman ja Alma Snellman lapsineen vuonna 1893. Ina Liljeqvist, valokuvaamo. Oulun maakuntarkisto.

Zachris Topelius. KUVA: Valkeakosken museot. Emil Wikströmin kokoelma. Daniel Nyblin, valokuvaaja. Zachris Topelius.

Tunnettuja asujia ja majoittujia

Pitkäikäisen rakennuksen historiaan liittyy useita merkkihenkilöitä. Tunnettujen omistajien ja vuokralaisten lisäksi kohteessa on tiettävästi asunut Oulun pormestari ja myöhemmin senaattori Arthur Castrén perheineen sekä hänen jälkeensä Karl August Snellman. Juuri ennen kauppias William Antmanin konkurssia, vieraili hänen luonaan myös hänen entinen opiskelutoverinsa professori valtioneuvos Zachris Topelius. Vuonna 1886 Pohjanmaan radan vihkiäisten yhteydessä tapahtunut majoittuminen oli viimeinen kerta, kun Topelius vieraili vanhassa kotikaupungissaan.

LÄHTEET: Kuustera, Antti. Tarkka, Juha. 2011. Suomen Pankki 200 vuotta; Keisarin kasasta keskuspankiksi. Helsinki:Otava.

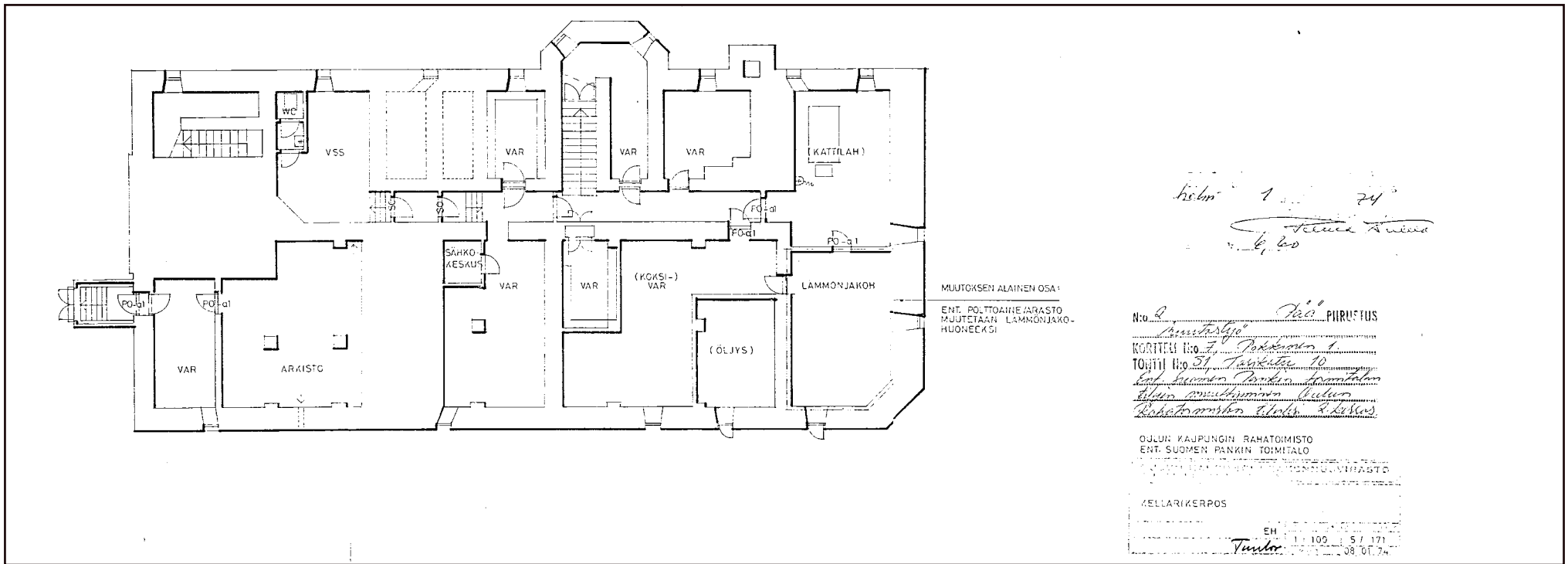
Pankkien vuokralaistoiminta

Pankkitoiminnan kehittyessä alkoivat pankit 1880-luvun lopulla toimia rakennuttajina. Siirtymien yksityisten talonmistajien vuokralaisista liiketalon omistajiksi, mahdollisti rahalaistoksille hyvän sivutulolähteen, sillä rakennuksiin suunniteltiin usein alkujaan ulos vuokrattavia tiloja ja asuinkerroksia. Vuokralaisten tilat suunniteltiin usein sivuhuoneistoihin, jolloin kaikkein keskeisimmät tilat jäivät päätoimijan eli pankin käyttöön.

LÄHTEET: Viljo, Eeva Maija. 1989. Kaupungistuvan yhteiskunnan rakennustaide. Ars Suomen Taide 4. s. 103-104. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

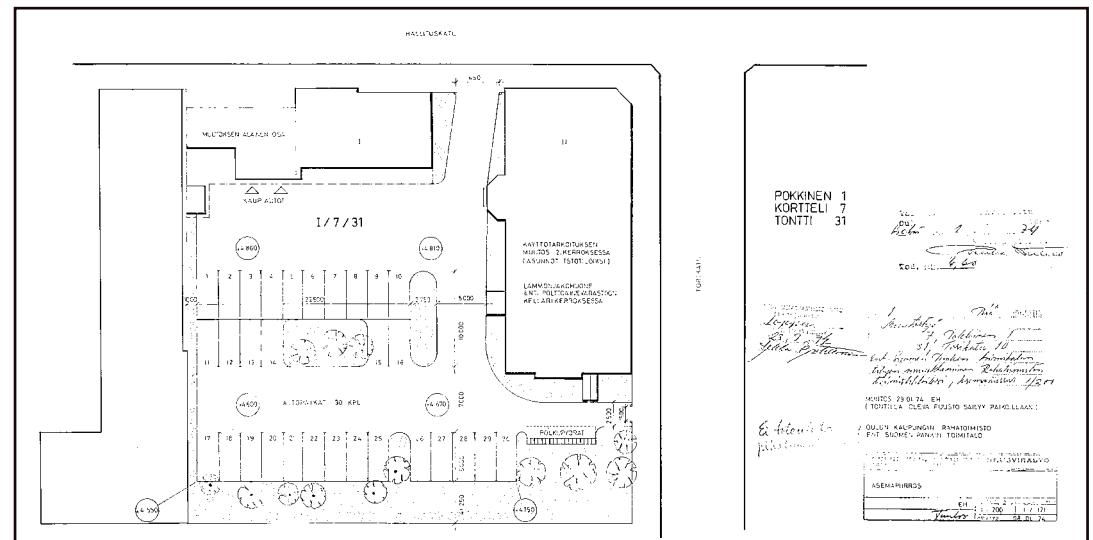

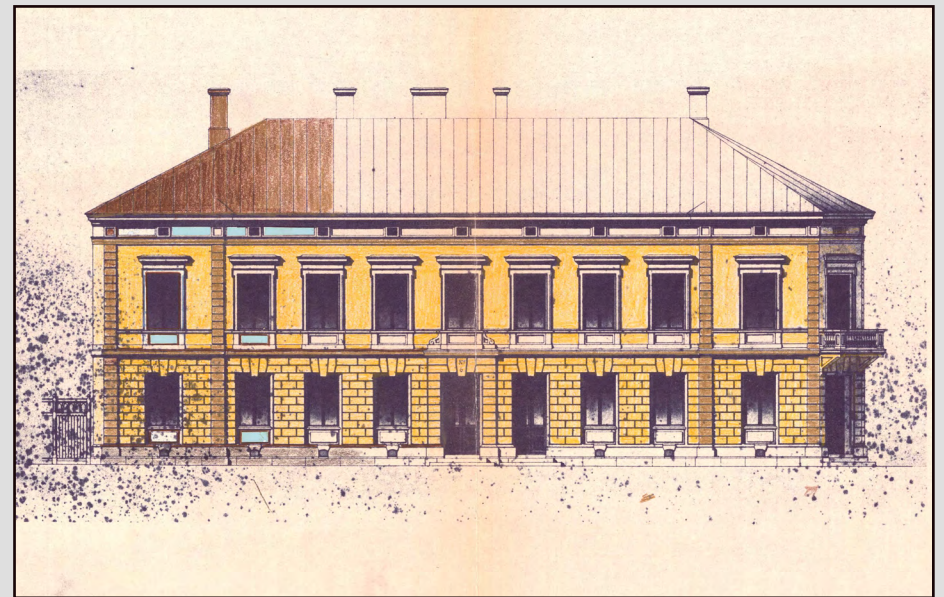
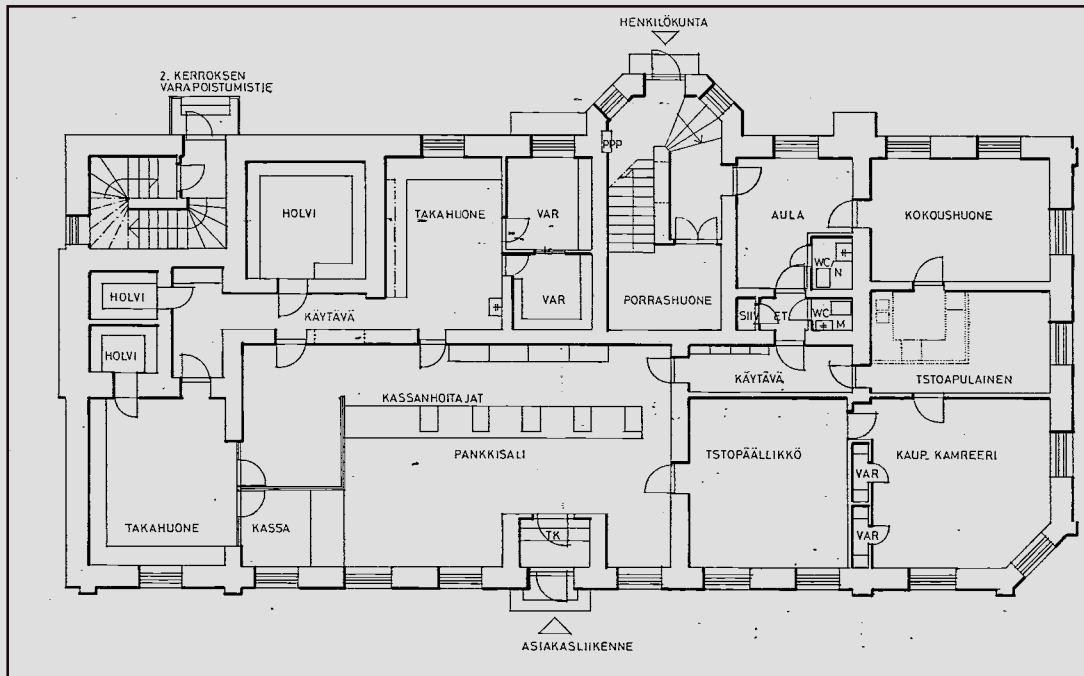
Vuoden 1974 suunnitelmat. KUVAT: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

5.7. Vuonna 1974

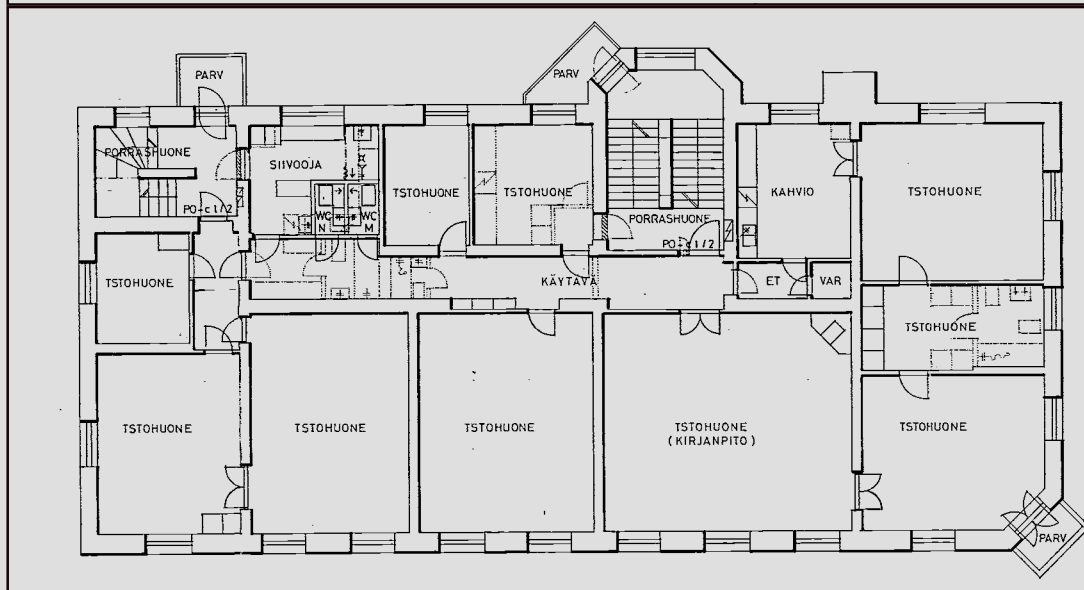
Oulun Talosuunnitteluosasto laati vuonna 1974 suunnitelmat Oulun kaupungin rahatoimistolle, eli entiselle Suomen Pankin toimitalolle. Tilat muutettiin Rahatoimiston toimistotiloiksi sekä vajarakenuksen autotallit muutettiin henkilöautojen säilytystilaksi.

Muutostöihin sisältyi purkutöitä, lämmönvaihtimeen liittyviä rakennusteknillisiä töitä, seinien maalausta, kattojen pesemistä, lattianpäällysteiden uusimista sekä korjaus- ja huoltotöitä. Toisen kerroksen asunnot muutettiin toimistotiloiksi ja kellarissa polttoainevarasto muutettiin lämmönjakohuoneeksi. Toisessa kerroksessa toteutettiin keskikäytävä purkamalla väliseiniä.

1970-luvun värityssuunnitelma KUVA: Oulun Tilapalveluiden arkisto.

Vuoden 1974 suunnitelmat. KUVAT: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

Vuoden 1988 valokuvassa näkyy silloinen kelta-valkoinen kaupunkikuullinen väritys. KUVA: Jari Kangasiemenin arkisto.

Oulun kaupungin tiedotuskeskus, Torikatu 10 vuonna 1988. Turisti-infon tulon myötä piha-alueen luonne alkoi muuttua yksityisestä julkiseksi. Yhteys Torikadulle avattiin. KUVU: Matti Pietola.

5.8. Vuonna 1982

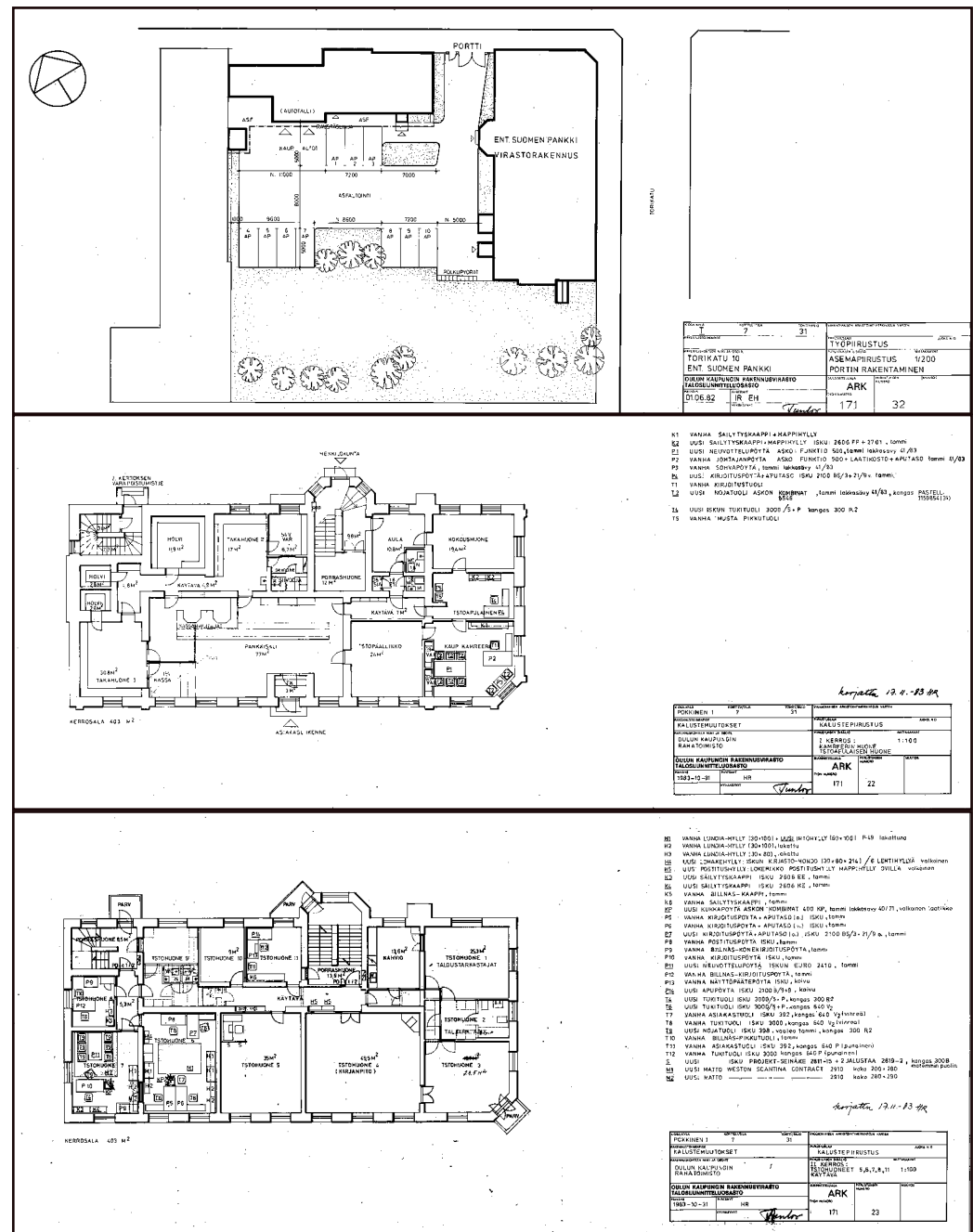
Oulun kaupungin Talosuunnitteluosasto laati vuonna 1982 piirustukset kalustemuutoksista, lisäistutuksista, autotallin seinästä sekä porttirakenteista. Toisessa kerroksessa avattiin keskikäytävää pidemmälle purkamalla lisää seinä ja kiintokalusteita.

5.9. Vuonna 1987

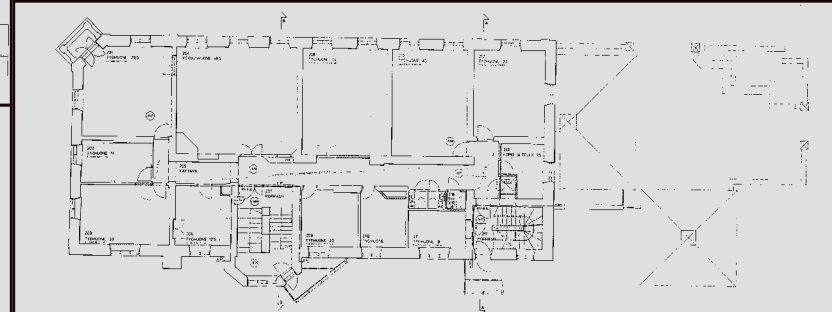
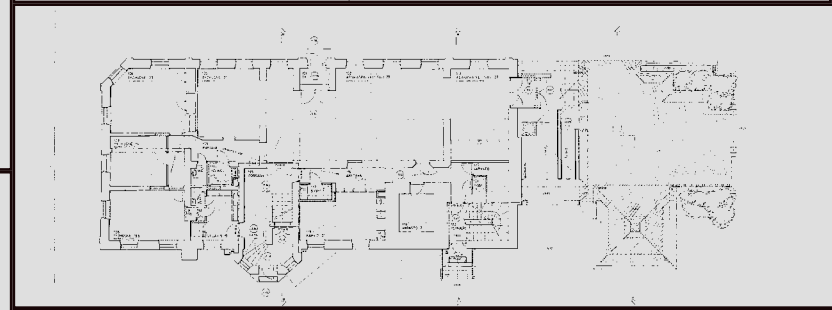
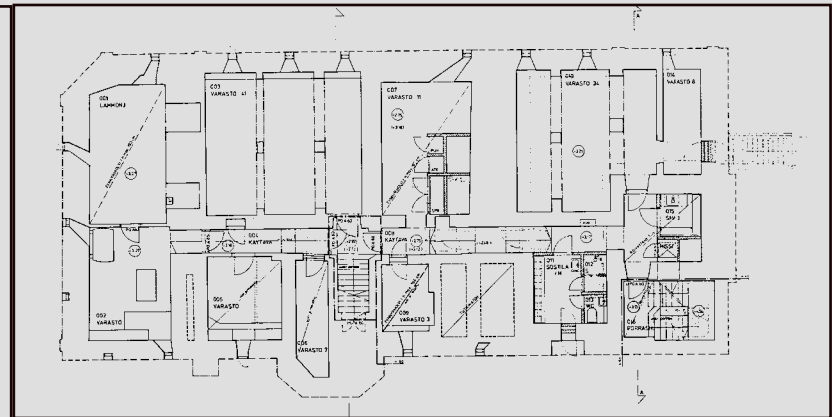
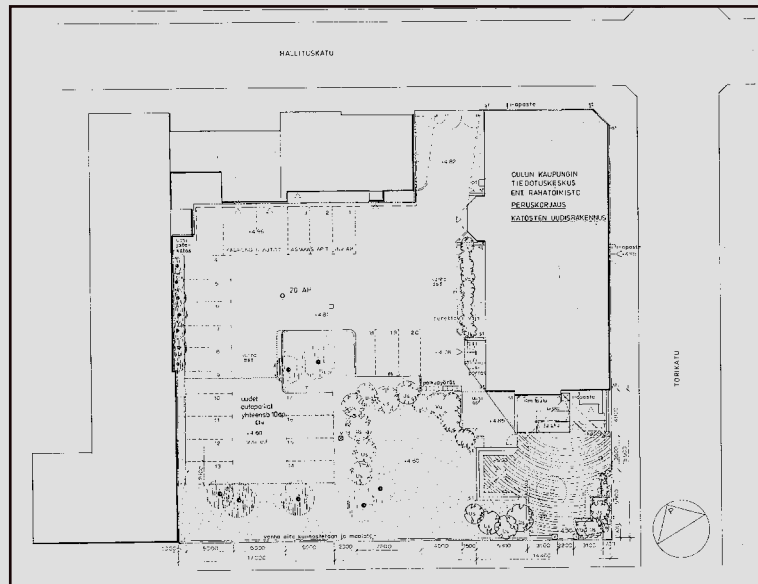
Vuonna 1987 toteutettiin kohteessa peruskorjaus. Piirustukset työlle suunnitteli Arkkitehtitoimisto Ilpo Väisänen.

Piha-alueelle lisättiin autopaikkoja ja suunniteltiin uusia katosrakenteita. Sisätilojen aukotuksissa tehtiin paljon muutoksia. Toisen kerroksen käytävää avattiin pidemmälle yhdistämään liikenteellisesti kaikki tilat toisiinsa.

Ensimmäiseen kerrokseen muutti turisti-info, jota varten avattiin uusi sisäänkäynti rakennuksen päätyyn. Sisäänkäynti katettiin konesaumakatetulla aumatulla katosrakenteella.

Vuoden 1982 suunnitelmia. KUVAT: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

Vuoden 1990 suunnitelmat. KUVAT: Oulun kaupungin Tilapalvelut.

5.10. Vuonna 1990

Oulun kaupungin Talosuunnitteluosasto laati muutostyösuunnitelmat Oulun kaupungin Tiedotuskeskuksen piharakennukseen. Sisätiloissa tehtiin muutoksia saunatiloihin ja ulkopuolella muutettiin julkisivuväriä. Piharakennuksen tiloista osa on nykyisin varastona. Kerrosala on noin 200 m².

5.11. Vuonna 2007-2017

Arkkitehtitoimisto Sarc Oy voitti Torikatu 10:n virastotalo kilpailun. Tonttialue muuttui uudisrakentamisen myötä ja Oulu10 B siirtyi hallinnollisesti samaan yhteiseen kokonaisuuteen uuden virastotalon kanssa. Kilpailua on käsitelty tarkemmin tämän selvityksen 3.6. -luvussa.

Vuonna 2017 laati Lukkaroinen arkkitehtitoimisto muutossuunnitelmat virastotaloon. Piirustussarjan piirustukset sisältävät myös Oulu10 B:n uusimmat arkistoista löytyvät pohjapiirustukset. Virastotalon rakentaminen muutti pankkirakennuksen piha-alueen luonnetta erilaiseksi; pysäköintialueesta tuli arkiselta ajoneuvoliikenteeltä suljettua Virastotalon piha-aluetta.

Arkkitehtitoimisto Sarc Oy:n laatima ehdotus Oulun virastotalolle. Kuva: Arkkitehtitoimisto Sarc Oy. Oulun kaupungin Tilapalvelut.

1700-luvulla rakennuttaja kauppias Gabriel Olofinpoika Westman

Westmanin jälkeen vuoteen 1787 saakka Kruunun omistuksessa

1787 Kauppias Joseph Revel

1796 Hovineuvos Johan Mattsinpoika Nylander

1805 Daniel Mattsinpoika Nylander "Kivi-Taneli" Fellman-Nylander

1830 Abraham Danielinpoika Nylander

1848 Kauppias Gerhard Georg Johan Gustafinpoika Snellman

1859 Frans Saren ja Abraham Antell

1864 Ruukinpatruuna Julius Adolf Fredrikinpoika Castrén

1875 Kauppias William Antman

1876 vuokralainen Suomen Pankki

Muutoksia:

1875, pärekatot

1876, lisärakennus

1877, rakennusmuutos

1877, tulisijan muutoksia

1877, lisärakennus

1880, rakennusmuutoksia

vuoden 1882 tulipalo

1883, uudisrakennus

1883, julkisivun muutos

1887 Suomen Pankki omistajaksi

1901-1911 Vuokralainen: Oulun läänin historiallinen ja kansantieteellinen museo 1901-1911 Vuokralainen: Kansallis-Osake-Pankki 1917 Vuokralainen: Pohjolan Osake-Pankki

Muutoksia:

1901, muutospiirustukset

1902, tulisijan muutos

1903, uudis- ja lisärakennukset

1908, tulisijan muutos

1937, muutospiirustukset

1950, muutospiirustukset

1956, muutospiirustuksia

1950-1966, muutospiirustuksia, valokuvia

1963 Rakennuksen kulttuurihistorialliset arvot tunnistetaan

1973 Kaupunki ostaa rakennuksen Suomen Pankilta, Oulun kaupungin Rahatoimisto

1987 Oulun kaupungin Elinkeino- ja tiedotuskeskus Turisti-info

Muutoksia:

1974, muutospiirustuksia

1982, muutospiirustuksia

1987, peruskorjaus

1990, piharakennuksen muutostyötä

2007, Virastotalon rakentaminen

2017, muutossuunnitelmat Virastotaloon, viimeisin piirustussarja

5.12. Tiivistelmä muutoksista

6. Nykytila

6.1. Kaupunkikuva

Rakennuksen asema

Oulu10 B sijoittuu keskeisesti hallinnolliseen keskukseen, kaupungintalon ja Oulu10:n väliin, kulttuurikeskus Valveen läheisyyteen, Hallituskadun ja Torikadun risteykseen. Viereisellä tontilla sekä vastakkaisella puolella Torikatua on kerrostalojen ja kivijalkaliiketilojen muodostamia hybridikortteleita. Rakennuksen kanssa samalle tontille sijoittuu kunnallisesti merkittävä asiointipiste Oulu10-virastotalo, jonka toimintaan kiinteistö nykyisin liittyy.

Kaupunkikuvassa rakennus voidaan huomioida osana useita keskeisiä näkymälinjoja. Ensinnäkin se sijoittuu kaupungintalon ja -ojan puistoalueiden avartaman alueen diagonaaliin, johon suuntaan myös rakennuksen, sekä samalla Oulun keskustan, ainoa uusrenessanssityylinen nurkkaparveke avautuu. Toisekseen Torikatu levenee rakennuksen kohdalla, jolloin rakennus muodostaa näkymäpäänteen Torikadun kevyenliikenteenväylälle. Kolmanneksen rakennus liittyy osaksi Hallituskadun rky-alueeksi arvoitettua uusrenessanssirakennusten sekä niihin sovitettujen uudisrakennusten sarjaa.

Kaupunkikuvassa on säilynyt myös näkymäyhteys 1960-luvulla rakennetun entisen Suomen Pankin ja kohderakennuksen välillä. Kaupunkikuvallisesti kohderakennukseen liittyvät suurimmat alisteiset muutokset ovat ympäröivän rakennuskannan korkeuskasvu, täydennysrakentaminen sekä vilkaasti liikennöidyn, nykyisin keskeisenä joukkoliikennetuna toimivan Torikadun atmosfäärin muutos, kun hevostärryt ovat korvautuneet kookkaammilla linja-autoilla.

Kaupunkikuvallisesti rakennuksen asemaa ylevöittäviä muutoksia ovat myös aktiivisten joukkoliikennepysäkkien sijoittuminen siten, että pysäkillä olevat ihmiset suuntautuvat rakennusta kohden odottaessaan saapuvaa liikennettä, sekä Torikadun leventymiskohdan päätteeseen sijoittuvan Oulu10 -virastotalon aukio on muuttanut kohteen julkisen aseman keskeisemmäksi kaupunkitilaa rajaavaksi merkkirakennukseksi.

Näkymä Franzenin puistosta Torikadulta. Entiset Suomen Pankin rakennukset, vuoden 1883 suunnitelmien mukaan rakennettu rakennus ja vuoden 1973 suunnitelmien mukaan rakennettu Franzenin puiston viereinen rakennus, ovat näköyhteyden päässä toisistaan.

Näkymä Torikadulta. Oulu10 B sijoittuu kulttuurikeskus Valveen ja kaupungintalon naapuriin.

Säilyneisyyskaavio asemapiirros. Virastotalon rooli on tarkasteltu tonttialueen muutoksena, eikä niinkään suhteessa rakennukseen. POHJALLA OLEVA PIIRUSTUS: Oulun kaupungin Tilapalvelut

Säilyneisyyden asteet piha-alue

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen (1880-luvun suunnitelmien mukainen)

Rakenteet, väriyty, materiaalit ovat alkuperäiset tai noudattavat alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita. Materiaaleja ja rakennusosia on voitu korjata tai maalata alkuperäistä vastaavalla tavalla. Kalustus-ta on voitu uusia.

Ominaispiirteet säilyneet.

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat havaittavissa ja rakennejärjestelmä on alkuperäinen. Tilajakoa on vähäisessä määrin muutettu ja materiaaleja, rakennusosia ja kalusteita on uusittu. Uudistuksissa on noudatettu pääosin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita sekä materiaali- ja väripalettiä. Tyyli on säilynyt pääosin alkuperäiselle uskollisena, mutta yksittäinen rakennusosa tai sisustus voi olla aikakaudelle vieras.

Kokonaan muuttunut tai uusi.

Kokonaan uusi laajennus tai suuri muutos. Muuttunut osa edustaa muuta kuin alkuperäisen osan tyyliä ja suunnitteluperiaatteita. Tontin ulkopuolella tehdyt muutokset ja kasvillisuus on katkaissut sisäänkäyntialueen näkymälinjan Kirkkokadulle.

Torikadun leventyminen sijoittaa Oulu10 B:n rakennuksen kevyen liikenteen väylän näkymälinjan päätteeseen. Oulu10 -ikkuna luo rakennukselle tunnistettavan identiteetin. Torikatu leveni kohdalla 1960-luvulla, kun kuvassa vasemmalla näkyvät Suunnittelutoimisto E. Niemelän suunnittelemaat kerrostalot rakennettiin irti katulinjasta. Alun perin Suomen Pankin rakennuksen piha-alue on aidattu katulinjaan ja lehmusten kohdalla on ollut korttelin lävistävä palokuja. Katulinjan levennys ja Virastotalon aukio ovat korostaneet rakennuksen kaupunkikuvallista asemaa. Rakennus näkyy myös Pakkahuoneenkadun katutilaan, joka on arvollettu "Oulun moderni ruutukaava-keskusta" -inventointiraportissa arvokkaaksi.

Ennen kohtaa, jossa Torikatu leventyy, Oulu10 B, kulttuuritalo Valve, Kolmiotalo ja Oulun lyseo muodostavat Torikadun luoteispuolella 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuolen rakentamisesta kertovan arkkitehtonisen kokonaisuuden. Alueellisesti rakennus liittyy myös rky-alueeseen sekä yhdessä kaupungintalon, Valveen ja kirkkotorin koulun kanssa ne muodostavat historiallisten julkisten rakennusten kokonaisuuden.

Rakennus sijoittuu kaupunkikuvallisesti keskeiseen Hallituskadun ja Torikadun risteykseen. Torikatua lounaaseen sijoittuvat 1960-luvun kerrostalot ja Toppeliuksen talo 1800-luvulta. Hallituskadun varrella näkyy rakennuksen 1800-luvun lopun piharakennus ja Virastotalon 2000-luvun laajennus. Rakennuksen uusrenessanssityylinen nurkkaparveke sijoittuu kohti risteysaluetta ja kaupungintaloa. Parvekkeen alla on aiemmin ollut ovi.

Hallituskadun rky-alueen osalla on vasemmalla Byströmin talo ja kulttuurikeskus Valve. Oikealla Theodor Höijerin 1800-luvun lopulla suunnittelema Aleksinkulma-puurakennus, joka on liitetty 1970-luvun laajennuksella Helge Ranckenin 1800-luvun lopulla suunnittelemaan kivirakenteiseen piharakennukseen. Portin jälkeen on toinen hansapäättyinen Helge Ranckenin samaan aikaan suunnittelema piharakennus. Piharakennuksen vieressä on Virastotalon vuonna 2007 toteutettu laajennus. Laajennuksen rinnalla on Theodor Deckerin vuonna 1883 suunnittelema piharakennus ja entinen Suomen Pankki.

6.2. Piha-alue ja liikenne

Rakennuksen piha-alueet ovat säilyneet Virastotalon kilpailutuloksen toteutuksen mukaisena. Alkuperäisiä piirteitä edustavat lähinnä Hallituskadun ja Torikadun piha-alueita rajaavat rakennukset ja entisen palokadun paikkaa merkkäava avonaisempi aukioalue. Rakennuksen piha-alueet muodostuvat tontin muiden rakennusten kanssa jaetuista, tarvittaessa suljettavista puolijulkisista, mutta käytännössä julkisista sisäpiha-alueista sekä päädyn julkisesta aukio-tilasta.

Rakennus on ympäri kierrettävissä ja se liittyy kahdelta sivulta kaatuun kiinni. Ajoneuvoliikenne on keskitetty Hallituskadun liittymän kautta ja aukiotila on suojattu pollarein.

Yhteisiin alkuperäissuunnitelmiin liittyvä Hallituskadun varren piha-rakennus on säilynyt paikallaan. Piha on kivetty kauttaaltaan. Sisäpihalla on kuvataiteilija Marja Kanervon prosenttitaideteos "Polku".

Ajoliittymä tontille on päärakennuksen ja entisen piha-rakennuksen välissä. Vasemmalla on kulttuurikeskus Valve. Oikealla vastapuolella katua on entisen Suomen pankin piha-rakennus. Kadunvarrella on nykyisin pysäköintimahdollisuus tonttiliittymän kohdalle saakka. Hallituskadun puoleinen ajoyhteys tapahtuu pihalle johtavan teräsportin kautta entisen Suomen Pankin ja sen puurakenteisen piha-rakennuksen välistä. Kivetyllä ajotiellä on noppakaari ladontamalli. Piha-alueella kulkee tiililadottu kävelyreitti.

Virastotalon eteen sijoittuu julkinen aukio, jolta on näkö- ja kulkuyhteys Valveen ovelle Oulu10 B:n takaa.

Virastotalo sijoittuu korttelin keskelle ja sen ympärille on suunniteltu erilaisia piha-alueita. Torikadun varteen sijoittuva piazzamainen aukio on tietoinen suunnitteluratkaisu ja kutsukilpailun palkintolautakunta nimesi sen "Täkänä" -suunnitelman erityiseksi ansioksi. Oikealla on Oulu10 B -kivirakennus. Aukion kohdalla on 1800-luvun lopulla sijainnut aita ja puustoa. Piha-alue on ollut yksityinen. Turisti-infon aikaan aluetta on alettu muuttaa julkisemmaksi. Turisti-infon sisäänkäynti on sijainnut Oulu10-mainosikkunan kohdalla.

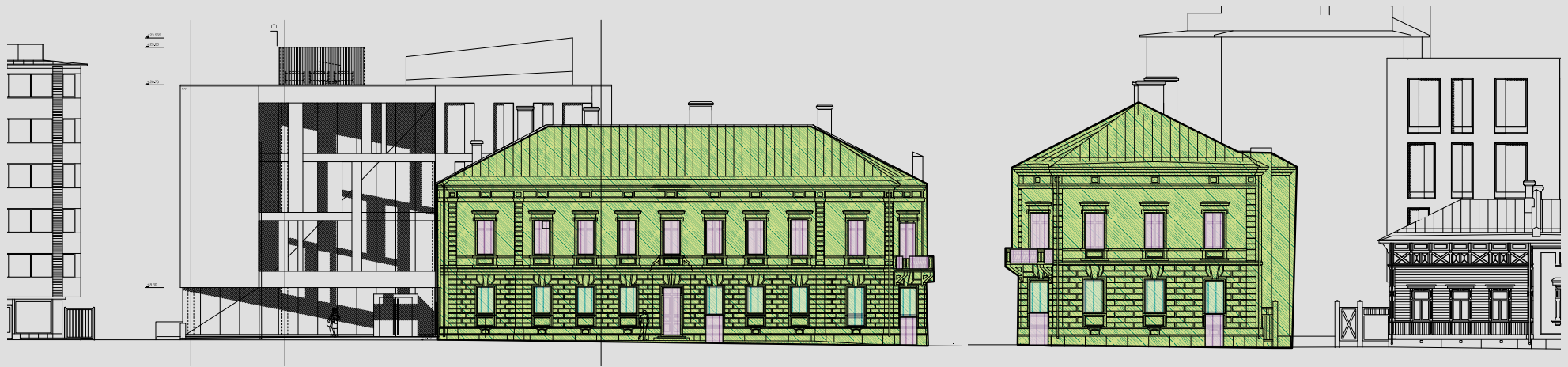

Vasemmalla on käynti Virastotaloon. Keskipäivän auringon valo heijastuu Virastotalon ikkunasta Oulu10 B:n rapattuun seinään. Kutsukilpailun perustuvien suunnitelmien mukaan toteutetun Virastotalon suunnitteluratkaisut on harkittu ja suunniteltu rakennuspaikan herkkä luonne huomioiden. Myöhemmin 2000-luvulla lisätyt aita- ja porttiaiheet luovat aukion rajapintaan vaikutelman siirtymisestä puolijulkiseen, tarvittaessa kululta rajattuun tilaan, kun kuljetaan Oulu10 B:n taakse.

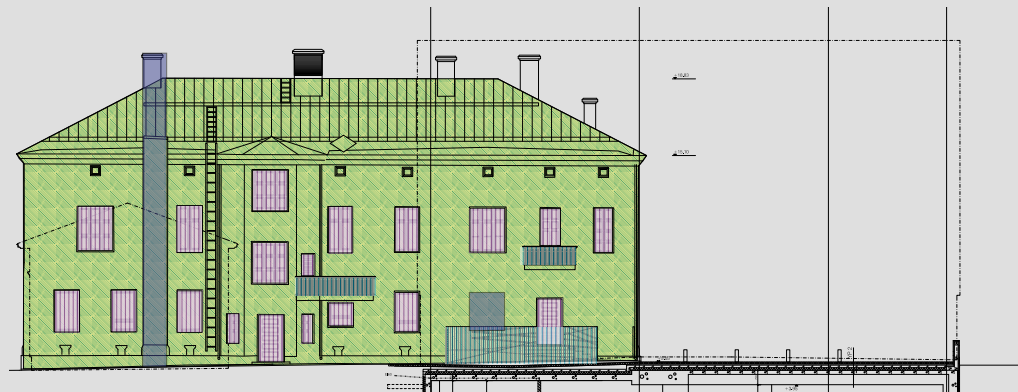

Oulu10 B:n, entisten piharakennusten sekä Virastotalon väliin rajautuu puolijulkinen aukio. Pihalla on kuvataiteilija Marja Kanervon prosentitaideteos "Polku", joka jatkuu kaarevana Virastotalon aulan lattiassa. Oikealla Virastotalon seinää, joka peilaa ympäröiviä rakennuksia. Piha-alueetta on pyritty jatkamaan Virastotalon sisätiloihin. Näin on pyritty eheyttämään korttelin piha-alueita, sillä alun perin avoimella sisäpihalla oli 1900-luvun puolivälistä alkaen pysäköintialueita. Piharakennuksen julkisivu on säilynyt alkuperäissuunnitelmien mukaisena. Ovet on uusittu vastaavalla periaatteella kuin päärakennuksessa.

Säilyneisyyskaavio julkisivupiirustukset. POHJALLA OLEVA PIIRUSTUS: Oulun kaupungin Tilapalvelut

Säilyneisyyden asteet julkisivut

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen.

Rakenteet, värit ja materiaalit ovat alkuperäisiä tai noudattavat alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita. Materiaaleja ja rakennusosia on voitu korjata tai maalata alkuperäistä vastaavalla tavalla. Kalustusta on voitu uusia.

Ominaispiirteet säilyneet.

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat havaittavissa ja rakennejärjestelmä on alkuperäinen. Tilajakoa on vähäisessä määrin muutettu sekä materiaaleja, rakennusosia ja kalusteita on uusittu. Uudistuksissa on noudatettu pääosin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita sekä materiaali- ja väripalettiä. Tyyli on säilynyt pääosin alkuperäiselle uskollisena, mutta yksittäinen rakennusosa tai sisustus voi olla aikakaudelle vieras. 1930-luvulla lisätty piippu sekä ummistettu aukko holvin kohdalla (kaaviossa sinisellä).

Kokonaan muuttunut tai uusi.

Kokonaan uusi laajennus tai suuri muutos. Muuttunut osa edustaa muuta kuin alkuperäisen osan tyyliä ja suunnitteluperiaatteita.

Oulu10 B:n päätyjulkisivu rajaa piazzamaista Virastotalon aukiota. Julkisivun epäsymmetrinen sommittelu kertoo eri muutosvaiheista, ja on rakennuksen julkisivuista muuttunein. Julkisivusta ei myöskään ole säilynyt alkuperäisiä piirustuksia. Katujulkisivun profiloidut kerroslistat taittavat päätyjulkisivun puolelle ja julkisivussa on muutoinkin vähiten uusrenessanssiarkkitehtuurista kertovia rakennusosia. Esimerkiksi räystäslistan alapuoliset gutta- eli pisarakoristeet on keskitetty pääjulkisivuihin. Ullakon kuusiruutuisten ikkunoiden takana on todennäköisesti ollut selosteiden mukainen ullakkohuone. Rakennuksen siirryttyä Oulun kaupungin omistukseen oli ullakkoikkunoiden kohdalla tupakkahuone. Julkisivusta ulkonee holvirakenne. Holvi on sijainnut paikalla alun perin, mutta sen rakenteita on muutettu ja jyrkevöitetty, myös ulospäin.

6.3. Ulkovaippa

Rakennuksen julkisivut ovat säilyneet vähäisin muutoksin. Suurimmat muutokset ovat ikkunoiden uusiminen ja sisäänkäyntimuutokset. Julkisivujen arkkitehtonisia piirteitä ja muutoksia on käsitelty tarkemmin alkuperäissuunnitelmia ja muutoksia käsittelevissä luvuissa. Ulkovaipasta ei ole tehty kuntoarviota.

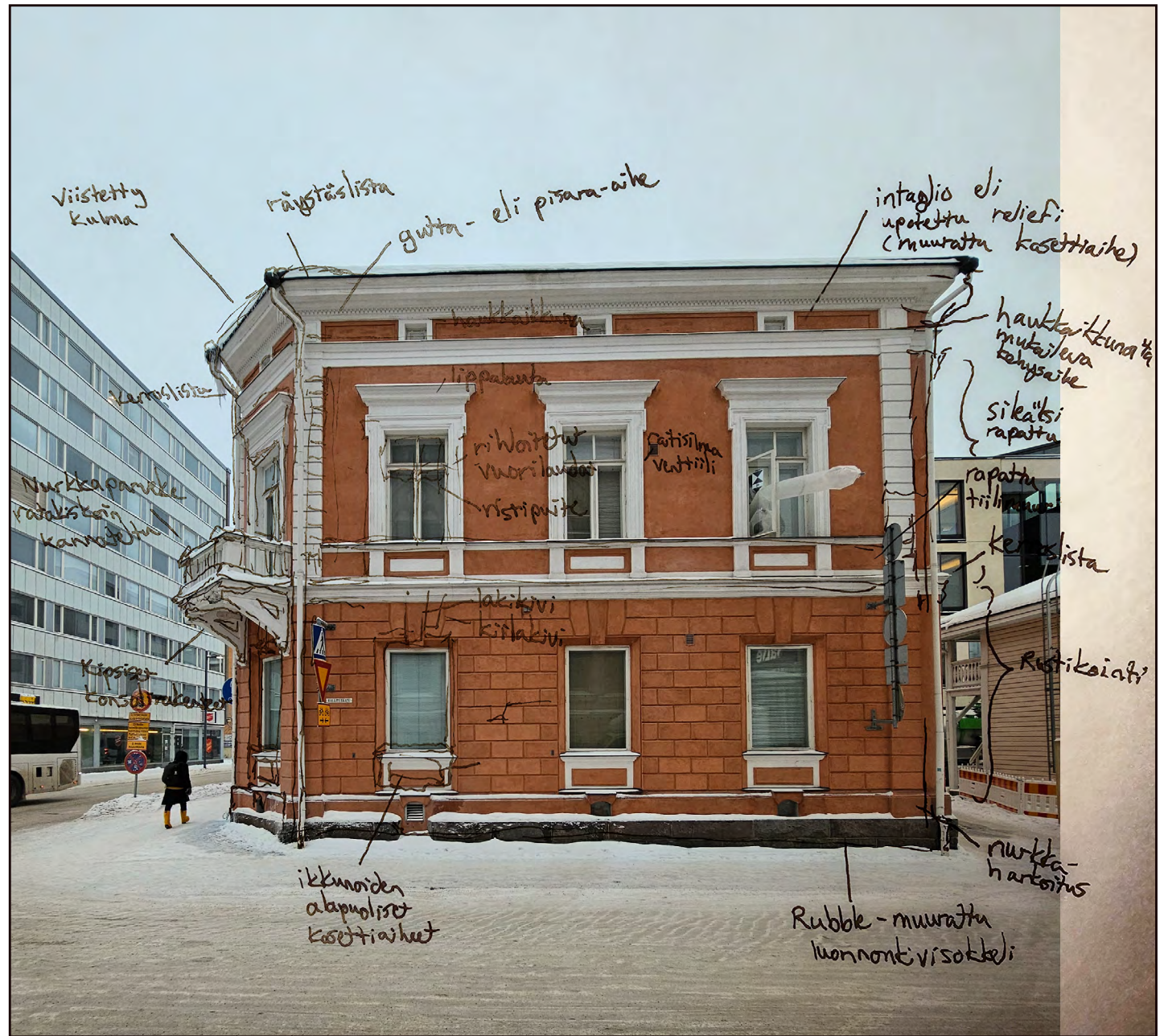
Rakennuksen seinustoilla kasvaa erinäistä kaupunkialueelle tyypillistä lajistoa, kuten villakkoa, syysmaitikkia ja voikukkaa. Syöksytörvet laskevat paikoin vedet suoraan rakennuksen seinustoille kastellen perustuksia.

Uusrenessanssiarkkitehtuurista kertovat piirteet ovat säilyneet. Julkisivussa havaitaan jako kolmeen osaan eli nurkkarisaliitit, keskirisaliitti, jossa keskeisesti alkuperäissuunnitelmien mukaisena säilynyt oviportaali. Portaalin vieressä ollut sisäänkäynti on purettu 1900-luvun alussa. Alimpana on Rubble-muurattu luonnonkivisokkeli, sitten rustikoitu ensimmäinen kerros, kerroslista, sileäksi rapattu tiilimuri, toisen kerroksen sileäksi rapattu tiiliseinä, kerroslista, ullakkokerros haukkaikkunoineen. Räystäslistan alla on gutta- eli pisarakoristeet.

Rubble-muurattu tiilimuuri. Kellarin ikkunoista osissa on ritilät, osissa ummistukset ja osassa ikkunat.

Kellarin ikkunoita on korvattu erillisin ritilöin ja umpiosin. Myös sokkelia on kohdeltu ikkunoiden alueella eri tavoin. Kuvaan on merkattu alkuperäisiä uusrenessanssiarkkitehtuurista kertovia piirteitä.

6.4. Rakennusosat

Portaat

Sisäänkäyntien yhteydessä olevat sisäänkäyntiportaat ovat säilyneet alkuperäissuunnitelmien mukaisina lukuunottamatta toisen porrashuoneen, eli entistä palvelusväen käyntiä. Palvelusväen käynnin yhteydessä ollut kuisti purettiin vuoden 1987 muutoksissa. Sisäänkäynnin yhteyteen on sittemmin liitetty invaluiska.

Kadun puolella kolmiaskelmaiset pyramidiportaat ovat säilyneet pääsisäänkäynnin yhteydessä. Takapihan porrashuoneen sisäänkäyntiaskelman yhteyteen on lisätty myöhemmin lisäaskelma.

Tontilla ei ole muita tämän selvityksen rajaukseen liittyviä portaita, sillä Hallituskadun varren entinen piharakennus rajautuu selvityksen ulkopuolelle.

Sisäänkäynnit, esteettömyys ja ulko-ovet

Sisäänkäyntejä rakennukseen on kolme. Kadun varrelta on purettu kolme sisäänkäyntiä 1900-luvun alkupuolella.

Takapihan ulko-ovet vastaavat 1960-luvun suunnitelmissa näkyviä ovia, mutta niiden iästä ei ole tarkkaa tietoa. Ovien peilijako mukaillee Torikadulle avautuvaa pääovea ja ovissa on pystymessinkivetimet.

Parvekkeiden ovet ovat säilyneet 1950-luvun suunnitelmien mukaisina puupeiliovina. Torikadulle avautuva yksilehtinen ja monipeilinen tammipuinen pääovi on vuoden 1937 selostuksen mukainen.

Toisen porrashuoneen entisen palvelusväen sisäänkäynnin yhteydessä on musta teräslattakaiteinen invaluiska. Ratkaisu mukailee uusittuja parvekekaiteita.

Sisäänkäyntien luonnonkiviportaat ovat säilyneet. Poikkeava lisäaskelma on myöhempi muutos.

Uusrenessanssityylinen sisäänkäyntiportaali on säilynyt, vaikka ovi on vaihdettu. Ovea kehystää rustikoitu portaali, jossa oven yllä on lakikivi ja lakikiven molemmin puolin kiilakivet. Kerroslistan yllä on toisen kerroksen ikkuna, jonka vuorilautojen alapuolisiin pilastereihin liittyvät konsolit. Oikealla olevan ikkunan kohdalla on ollut alun perin ovi. Muutos on tehty vanhoja rakenneratkaisuja mukaillen.

Tammioven peilijako on tyypillinen 1800-luvun ensimmäiselle puoliskolle ja se tuli uudelleen muotiin 1900-luvulla. Alkuperäissuunnitelmissa ovina on pariovet. Tämä ovi näkyy jo 1900-luvun alkupuolen valokuvissa ja sen toteutusperiaate on selostettu vuoden 1937 selostuksessa.

Ikkunat

Ikkunoita on noin kahdeksaa eri tyyppiä. Pääjulkisivuissa on neljää eri ikkunatyyppiä. Ensimmäisessä kerroksessa on jaottomat ikkunat, toisessa kerroksessa on ristikarmilliset ikkunat ja ullakolla pienet haukkaikkunat sekä osa kellarin ikkunoista on säilynyt. Puuikkunoihin on uusittu lämpölasielementtejä.

Takapihalla on ikkunatyyppejä eri aikakausien muutoksista rinnakkain. Ensimmäisen kerroksen puuikkunat ovat pääosin yksipuitteisia jaottomia ikkunoita. Porrashuoneiden osalla on maantasokerroksessa perinteisiä kuusiruutuista ikkunoita ja toisesta kerroksesta ylöspäin kolmijakoisissa ristikarmi-ikkunoissa on jakopuittein jaettu ikkunat yhdeksään ruutuun. Toisessa kerroksessa on ristikarmillisia ikkunoita ja vastaavia kolmijakoisia ristikarmi-ikkunoita sekä yksi kahdeksan ruutuinen ristikarmi-ikkuna.

Rakennuksen päädyssä, aukion puolella, on ullakon osalla kaksi sisäpuolelta peitettyä perinteistä kuusiruutuista puuikkunaa. Toisessa kerroksessa on kaksi ristikarmillista puuikkunaa. Maantasokerroksessa on entisen turisti-infon sisäänkäynnin kohdalle toteutettu suorialainen mainosikkuna. Kaupunkikuvassa yksittäiset, uniikit ikkunatyypit rinnastuvat esimerkiksi viereisten kerrostalojen nauhaikkunoihin sekä virastotalon lasiseiniin ja täyskorkeisiin välipuitteettomiin lasi-ikkunoihin.

Piharakennuksen ikkunat ovat säilyneet alkuperäissuunnitelmien mukaisena, eli kuten on käsitelty suunnitelmia koskevassa luvussa. Samoin kuin päarakennuksen, myös piharakennuksen ikkunatyypit muodostavat ajan arkkitehtuurista kertovan kerrostuman kaupunkikuvaan.

Hallituskadun varrella. Vasemmalla on entinen Suomen Pankin rakennus, jossa ensimmäisessä kerroksessa on 1960-luvulla uusitut välipuitteettomat puuikkunat, toisessa kerroksessa on ristipuitteiset puuikkunat ja ullakolla haukkaikkunat. Kellarin ikkunoista osa on ummistettu. Piharakennuksen ikkunat ovat säilyneet alkuperäissuunnitelmien mukaisina. Rakennusosat edustavat alueellisessa kaupunkikuvassa vähälukuista ajan arkkitehtuurista kertovaa historiallista kerrostumaa.

Säilyneet ristikarmi-ikkunat edustavat aikansa uusrenessanssiarkkitehtuuria. Taustalla näkyvät Virastotalo ja Suunnittelu Oy E. Niemelän suunnittelema 1960-luvulla rakennettu kerrostalo suorialaisine näköalaikkunoineen ja lasiseinineen. Eri aikakausien ikkunatyypit muodostavat kaupunkikuvassa kerroksellisen kokonaisuuden.

Uusrenessanssityylinen nurkkaparveke. Parvekkeen kaiteet ovat olleet alun perin sorvatut. Kipsikonsoleiden välistä näkyy rakennetta kannattelevat ratakiskot. Kuvassa näkyvät arkkitehtuurille ominaiset kerroslistat, profiloinnit ja räystäslistan alapuolinen gutta- eli pisara-aihe.

Tuuletusparvekkeet on toteutettu 1950-luvulla. Niiden kaiteet on sittemmin uusittu. Ulokeparvekkeet rinnastuvat kaupunkikuvassa esimerkiksi viereisen Suunnittelu Oy E. Niemelän 1960-luvulla toteutetun kerrostalon myöhemmin lasitettuihin parvekkeisiin ja 2000-luvulla samaiseen kerrostaloon tehdyn laajennuksen kattoterassiin. Virastotalon lasiseinästä heijastuu piharakennuksen luhtiparvekettä.

Parvekkeet

Pääjulkisivun ulokeparvekkeen kaiteet ja ykistyiskohdat ovat säilyneet alkuperäissuunnitelmien mukaisena. Takapihan 1950-luvun parvekkeiden kaiteet on uusittu valkoisiksi lattakaiteiksi. Kaikissa parvekeläatoissa on näkyviä vaurioita. Rakennuksen ulkopuolelta ei inventointihetkenä ole tehty kuntotutkimuksia.

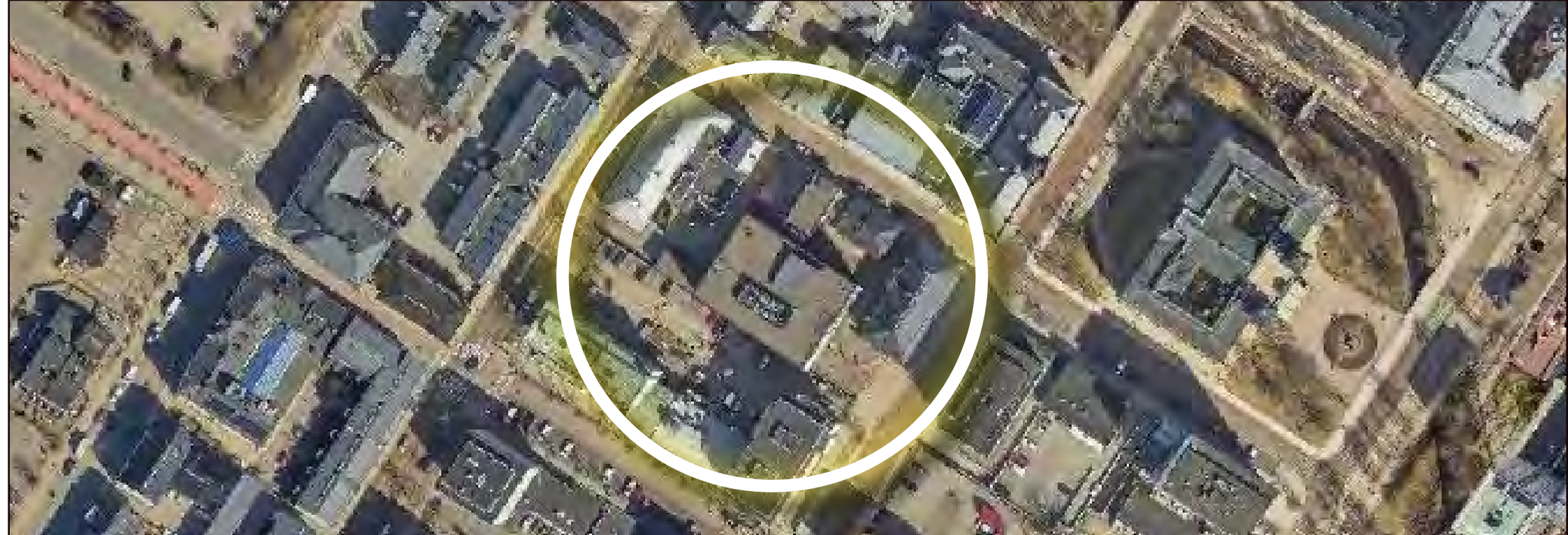
Koristeellisille 1800-luvun ulokeparvekkeille on tyypillistä, että rakenne on kannatettu ratakiskoin. Kannattelevat ratakiskovintotuet on verhoiltu konsolimaisilla kipsikoristeilla, jotka on valettu yhdellä muotilla. Ulokeparvekkeen alla on ollut aiemmin ovi.

Kipsikoristeet olivat 1800-luvun lopulla yleisiä julkisivujen koristeaiheita. Suunnittelijan piirustusten mukaan tehdystä mallista tehtiin muotti, jota käytettiin valamiseen. Valmiit koristeet suojattiin säätä vastaan vernissaimeytyksellä ja ne kiinnitettiin julkisivuun kipsijuotoksin (Neuvonen et al., s. 81.)

Nurkkaparvekkeen kipsikonsoleissa ja profiloitun laatan reunassa on näkyviä vaurioita ja patinaa. Kaupunkikuvassa 1800-luvun lopun nurkkaparveke on uniikki ja se rinnastuu esimerkiksi taustalla näkyviin 1950-luvun ulokeparvekkeisiin.

Rakennuksen kattoa vuonna 2011 otetussa viistoilmakuvassa. Entisen Suomen Pankin rakennuksen sekä sen piharakennuksen 1800-luvun lopun aumakatot rinnastuvat viereisten 1900-2000 -luvun tasakattojen kanssa. Lähellä on myös Aleksinkulma ja muita 1800-luvun lopun rakennuksia, joissa on aumakatot. KUVA: Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut.

6.5. Vesikatto

Aumakattomuoto on säilynyt alkuperäissuunnitelmien mukaisena ja katolle ei ole tehty iv-laajennuksia. Piippujen kokonaismäärä on säilynyt viitteenä ja näkyviä lisäläpivientejä ei ole tehty. Kattovarusteita, kuten lumiesteitä ja kattosiltoja, on lisätty.

Katemateriaalina on rivipeltikate. Valokuva-aineistojen perusteella katteen väri on muuttunut tumman harmaaksi ja se on välissä ollut esimerkiksi ruskea. Kate on uusittu ja vuotokohtia on korjattu ajan saatossa. Nurkkaparvekkeen kohdalla vesikatolla on 1930-luvulla ollut lippusalko.

Räystäslinja on säilynyt alkuperäissuunnitelmien mukaisena ilman korotuksia tai muutoksia ja esimerkiksi alla olevat gutta, eli pisara-aiheet, ovat säilyneet. Kaupunkikuvassa aumakatto uusrenessanssiipiirteinen edustaa ajan arkkitehtuurista kertovaa kerrostumaa.

Aumakatto on kaupunkikuvassa harvinainen kattotyyppi, joka edustaa aikansa rakentamista. Taustalla näkyvät muiden 1900-2000-luvun rakennusten tasakatot.

6.6. Sisätilat

Kellari

Kellariin on yksi käynti sisäpihan puoleisesta porrashuoneesta. Kellarin ovi on jykevärakenteinen latoin jäykistetty holviövi, jossa on taotut saranat. Ovi on säilynyt alkuperäisellä paikallaan. Toisen porrashuoneen käynti kellariin on katkaistu.

Kellarin ensimmäiset Oulun kaupunginarkistoista ja Tilapalveluilta löydetyt piirustukset ovat 1930-luvulta. Kellarin tilajako on 1930-luvun jälkeisissä piirustuksissa muuttunut hiukan, sillä esimerkiksi yhteys toiseen porrashuoneeseen on katkaistu sekä seinä on aukotettu lisää ja paikoin ummistettu. Kellarin kivirakenteet voivat ajoittua 1700-luvulle, sillä rakennus on alkujaan suunniteltu vanhan rakennuksen kivimuureille.

Kellarissa on ollut erilaisia varasto-, arkisto- ja holvituloja sekä tekniikkatiloja. 1970-luvulla kellariin toteutettiin väestönsuoja, joka purettiin vuoden 1987 muutoksissa.

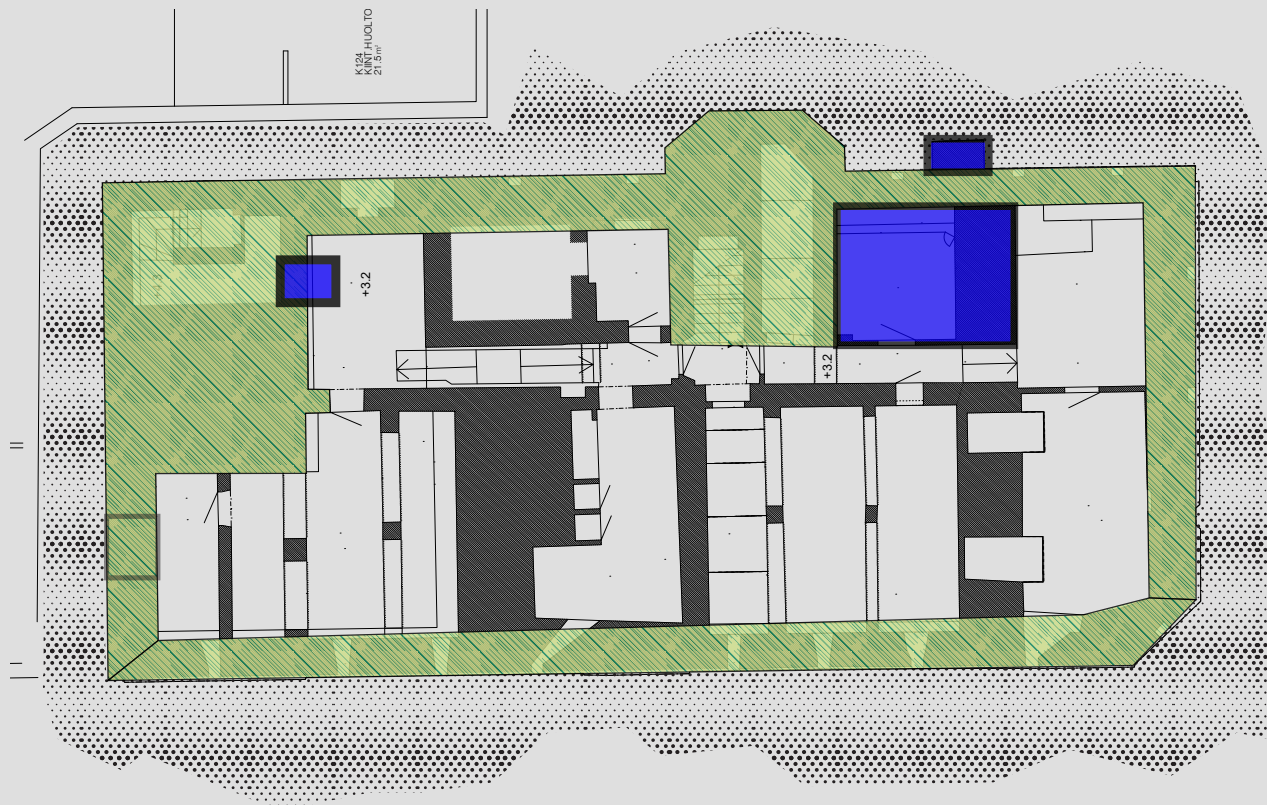
Kellarin pintoja on uusittu ja huoltomaalattu. Kellarissa on havaittu vastikään kosteusvaurioita. Instaro Oy:n tekemän vuoden 2018 kuntotutkimusraportin mukaan rakennuksen perusmuurissa on eri sijainneissa kosteuden aiheuttamia jälkiä. Rakenneaivausten perusteella eniten kosteusrasitusta tulee perusmuurin yläosista katutasosta.

Myös kellarin ja ensimmäisen kerroksen välisessä välipohjassa on havaittu vaurioita. Rakenneaivausten perusteella on välipohjan täytteenä käytetty kaikenlaista rakennusaikaista jätettä, kuten pahvia ja tapetteja sekä tiiltä ja betonia. Alapohjassa on paikoin käytetty lappeeleen ladottua tiiltä, mikä on ollut tyypillistä 1800-luvun lopulla.

Kellarissa on säilynyt vanhoja heloja ja 1930-luvulla toteutettuihin lämmitysjärjestelmiin liittyviä uuniluukkuja. Kellariin on varastoituna myös alkuperäispiirustusten mukaisia puupeiliovia ja uudempia irtokalusteita.

Jykevärakenteisessa, latoin jäykistetyssä, kaarevassa kellarin ovesa on taotut saranat.

Säilyneisyyskaavio kellari. POHJALLA OLEVA PIIRUSTUS: Oulun kaupungin Tilapalvelut

Säilyneisyyden asteet kellari

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen.

Rakenteet, väriyty, materiaalit ovat alkuperäiset tai noudattavat alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita. Materiaaleja ja rakennusosia on voitu korjata tai maalata alkuperäistä vastaavalla tavalla. Kalustusta on voitu uusia. Rakennuksen kantavat rakenteet voivat ajoittua 1700-luvulle ja rakennusmateriaaleja on voitu kierrättää, kuten on käyty edeltävissä luvuissa.

Ominaispiirteet säilyneet.

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat havaittavissa ja rakennejärjestelmä on alkuperäinen. Tilajakoa on vähäisessä määrin muutettu ja materiaaleja, rakennusosia ja kalusteita on uusittu. Uudistuksissa on noudatettu pääosin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita sekä materiaali- ja väripalettiä. Tyyli on säilynyt pääosin alkuperäiselle uskollisena, mutta yksittäinen rakennusosa tai sisustus voi olla aikakaudelle vieras Kellarin tilajako on muuttunut monessa vaiheessa. Suurimmat muutokset liittyvät 1930-luvun lämmitysjärjestelmämuutoksiin Tiloissa on myös useita välivaiheita, joissa esimerkiksi on avattu uusi käynti ulos ja myöhemmin suljettu. Kellarissa on välissä ollut väestönsuoja, koksivarastoja, arkistoja. Tiloissa on ollut myös Suomen Pankin holvituloja. Kaikkia välivaiheita ei ole eritelty kaavioihin.

Varaston ulkomuurissa on tehtyjä rakenneavauksia. Perusmuurissa on näkyviä kosteusjälkiä, kalkkihärmettä. 1800-luvun lopulla rakennuksissa on usein käytetty perusmuurin vesieristeenä pikisivelyä tai vedenpaine-eristyksenä valuasfalttia, jota on käytetty myös perusmuurin tiilien muurauksessa. Kunto- tutkimusraporttien mukaan Oulu10 B-rakennuksessa on ainakin valuasfalttia tiilimuurissa. Sisäpuolisen rivinteerauksen takana ja alla on luonnonkivipe- rustukset. Maantasolla on ulkopuolella sokkelin rubble-kivimuu- ri. Tiilimuuria lävistävä alkuperäinen kellarin aukotus on säilynyt valoaukkona. Suurin osa alkuperäisistä kellarin ikkunoista on vaihdettu esimerkiksi ilmanvaihdon käyt- töön. Tilaan on varastoituna 1990-2010 -luvun irtokalusteita.

Osa kivrakenteista voi ajoittua 1700-luvulle, sillä rakennuksen kiviosat ovat säilyneet 1800-lu- vun kaupunkipaloista.

Tiilimuurattujen kaariholvien väleissä on ollut erilaisia varasto- ja holviloja. Suurin osa holveista on tynnyriholveja.

Entisen, puretun turisti-infon sisäänkäynnin kohdalla on koholla oleva betonipe-
rustus. Osa kellarin ikkunoista on säilytetty valoaukkoina, osa taasen on suljettu
ja niihin on esimerkiksi asennettu ilmanvaihtoritilöitä. Rakennuksessa on tehty
useassa vaiheessa lämmitysjärjestelmämuutoksia. Alkujaan puulämmitteiseen
rakennukseen lisättiin 1930-luvulla öljylämmitysjärjestelmä, joka uusittiin vuonna
1957 vesikiertoiseksi. Tuolloin paneeliradiaattorit kirjattiin sijoitettavaksi suoraan
seiniin ja kaikki lämpö- ja vesijohtoputket aiottiin upottaa seiniin - ainakin ylem-
missä kerroksissa. Selostuksesta huolimatta tiilimuuriseen rakennukseen näin ei
toteutettu.

Kellarin tilat jakautuvat nykyisin toimin-
nallisesti kahteen osaan molemmin puolin
pääporrashuonetta. Aiemmin tiloihin on
ollut yhteys myös entisestä palveluväen
porrashuoneesta. Kulun sulkemisen jälkeen
on ainoa reitti kellarin pääporrashuoneen
kautta. Käytävä on johtanut 1970-luvulla
väestönsuojaan. Väestönsuoja purettiin
vuoden 1987 muutoksissa. Entinen väestön-
suojan suojaoven kohta erottuu lattiassa ja
seinissä. Suomen Pankin käytössä tilat olivat
1970-luvun alkuun saakka. Uusittu talotek-
niikka on jätetty kellarissa näkyviin. Viemärit
on eristetty. Suhteessa nykyvaatimuksiin
vapaa kulkukorkeus on matala., samoin
käytävien kaistaleveydet.

Tilan K1013 metallioessa on vanha lukitusjärjestelmä.

Portaiden alutila on säilynyt alkuperäissuunnitelmien mukaisena. Vasemmalla tiilimuuria yläpuolisten portaiden kielimuurin kohdalla. Portaiden tiiliholvaus kääntyy vaiheittain porrastuksien mukaisesti. Lautaovessa on käytetty toisella puolen kierrätettynä hellan kierrenuppia ja toisella puolella on pystyvedin. Perusmuurissa on rakenneavaus, jossa porauspöly on liejuuntunut. Valaistus on uusittu kauttaaltaan rakennuksessa 2000-luvulla.

1930-luvulla kohteessa tehtiin lämmitysjärjestelmän uudistuksia, kun siirryttiin öljylämmitykseen. Vanhoja Högforsin uuniluukkuja on säilynyt kellarissa ja ullakolla. Vuonna 1957 lämmitysjärjestelmä uusittiin vesikiertoiseksi.

Tilan K1012 pannuhuoneeseen on keskitetty lvi-järjestelmien sulkuhanoja. Entisen pannuhuoneen uuniluukut ja tiililadottu uunipesä ovat luultavasti 1930-luvun muutoksista. 1930-luvun jälkeen öljylämmitysjärjestelmä uusittiin vuonna 1957 vesikiertoiseksi. LVI piirustusten mukaan kohdalta lähtee liittymät piharakennukseen meneviin käyttö- ja lämminvesijohtoihin.

Tila K1011 on toiminut 1930-luvulla polttoainetarastona. Oikealla olevaa seinää ei ole ollut vaan tila on ylettänyt porrashuoneen kantavaan seinään saakka. 1970-luvulla tila on jo jaettu useaan eri tilaan, jolloin tässä tilassa on ollut polttoainetarasto. Nykyisin tilassa on varastoituna irtokalusteita, jotka muistuttavat vuoden 1960-luvun rahoitusuudistuksen yhteydessä tehtyjen sisustusmuutosten mukaisia irtokalusteita (kts. valokuvat muutoksia koskevassa luvussa). Tilassa on varastoituna myös alkuperäispiirustusten mukaisia kuusipeilisiä puuväliovia. Oven peilijako on aikansa arvokkaampi malli, jota käytettiin tyypillisesti kaupungeissa ja huviloissa. Ovesa on puoliranskalaiset peilit sekä nostosaranat. Osasta ovia on poistettu maalikerroksia ja osa ovista on maalattu eri sävyin.

Ensimmäinen kerros

Ensimmäisessä kerroksessa väliseinämuutoksia on toteutettu jonkin verran. Ajan kiviseinäarakenteiselle rakennukselle tyypillisellä tavalla väliseinämuutokset koskevat lähinnä rakennukseen toteutettuja märkätiloja ja käytävätilamuutoksia, joista suurin on Torikadun 1900-luvun alussa puretulta ovelta porrashuoneeseen johtavan kulkuyhteyden katkaisu.

Ensimmäisessä kerroksessa on säilynyt jonkin verran alkuperäis-suunnitelmien mukaisia rakennusosia. Esimerkiksi kuusipeilisiä väliovityyppejä on säilynyt jonkin verran. Niiden sijainnit on eritelty seuraavilla sivuilla.

Lisätyt kaapeloinnit on kuljetettu pääosin pitkin kouruja, jotka on asennettu ikkunapenkkin alapuolelle. Paikoin kohteessa on käytetty katkaisimissa ja pistorasioissa Renova-mallia sekä paikoin muita yleisemmin käytettyjä standardituotteita.

Lattiapinnoissa on käytetty linoleumia. Periaate uusrenesanssiajan arkkitehtuurille ominaisista seinän viereisistä reunavyöhykkeistä on säilytetty. Lattiapinnat on uusittu useaan kertaan.

2000-luvulla tehtyjen kuntotutkimusraporttien yhteydessä tehtyjen rakenneavausten perusteella välipohjan täyteenä on eloperäistä ainetta, kuten sammalta sekä sahanpurua. Painotäyteenä on rakennusajalle tyypillisellä tavalla käytetty rakennusaikaista jätettä, kuten tiilimurskaa.

Entinen pankkisali on säilynyt väliseinien tilajaossa, mutta pankin toiminnasta ei ole säilynyt selkeitä merkkejä, sillä kaikki kalusteet on uusittu useaan otteeseen ja Suomen Pankin ajoilta säästynyt tiski purettiin vuoden 1987 muutoksissa. Ikkuna- ja ovimuutokset ovat tehneet rakennuksesta yksistysemmän, toimistorakennuksen kadun suuntaan.

1950-luvun selostusten ja valokuva-aineistojen perusteella suurimmassa osassa sisäseinä on ollut tapetit, myös porrashuoneissa. Alkuperäisiä tapetteja on säilynyt tietyistä vain välipohjan täyteenä.

Sisäänkäyntitieteinen porrashuoneessa. Kuusiruutuinen ikkuna ja syvä ikkunapenkki ovat tyypillisiä ajan arkkitehtuurille. Radiaattorit ja sähkövalaisimet sekä -asennukset on kaikki vaihdettu uudempiin 2000-luvun standardimalleihin.

Säilyneisyyden asteet 1.kerros

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen.

Rakenteet, väritys ja materiaalit ovat alkuperäisiä tai noudattavat alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita. Materiaaleja ja rakennusosia on voitu korjata tai maalata alkuperäistä vastaavalla tavalla. Kalustusta on voitu uusia.

Ominaispiirteet säilyneet.

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat havaittavissa ja rakennejärjestelmä on alkuperäinen. Tilajakoa on vähäisessä määrin muutettu ja materiaaleja, rakennusosia ja kalusteita on uusittu. Uudistuksissa on noudatettu pääosin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita sekä materiaali- ja väripalettia. Tyyli on säilynyt pääosin alkuperäiselle uskollisena, mutta yksittäinen rakennusosa tai sisustus voi olla aikakaudelle vieras. Suurimmat muutokset liittyvät 1930-luvun lämmitysjärjestelmämuutoksiin. Kaikkia välivaiheita ei ole eritelty kaavioihin.

Kokonaan muuttunut tai uusi.

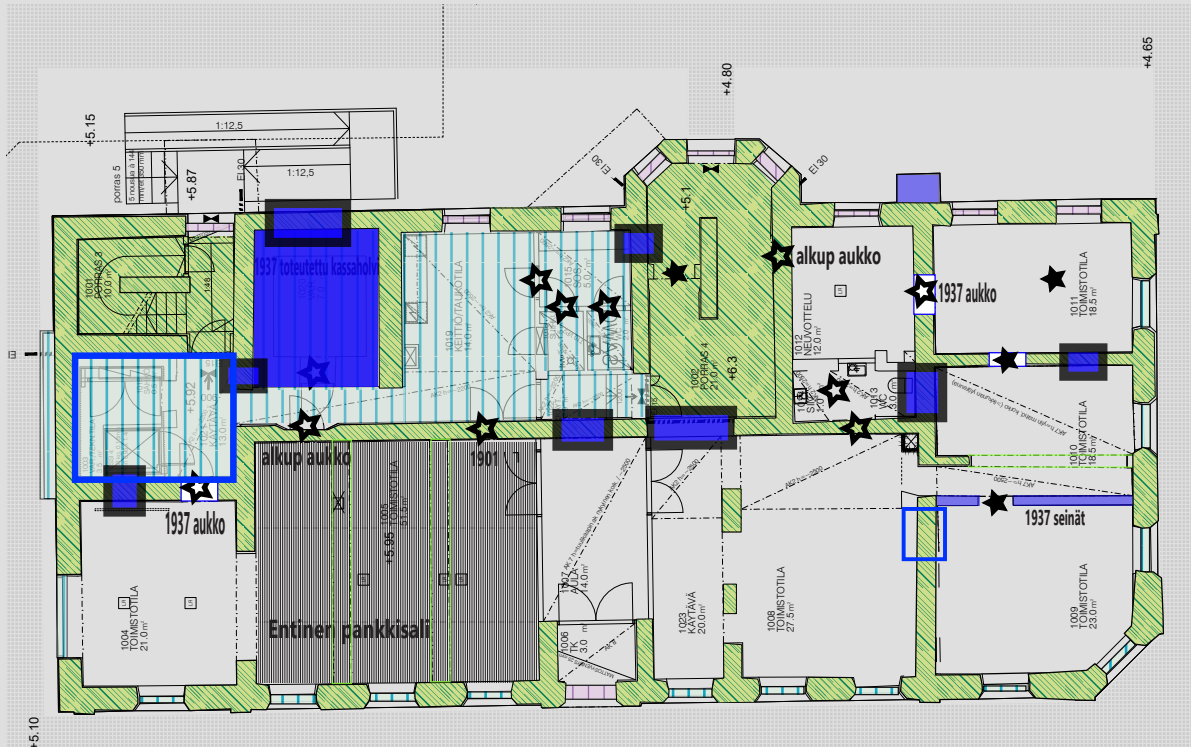
Kokonaan uusi laajennus tai suuri muutos. Muuttunut osa edustaa muuta kuin alkuperäisen osan tyyliä ja suunnitteluperiaatteita. Esteettömän hissien kohdalla on ollut alun perin Suomen Pankin holviloja. Vuonna 1987 kohdalle toteutettiin IV-konehuone ja myöhemmin hissiyhteys esteettömyysparannusten yhteydessä.

Eritynen huomio

Säilynyt alkuperäistyyliin viittaava rakennusosa. Esim. väliliivi tai kattolista.

Huomio

Säilynyt alkuperäistyyliä mukaileva rakennusosa esim. 1900-luvun alkupuolelta oleva puupeiliövi.

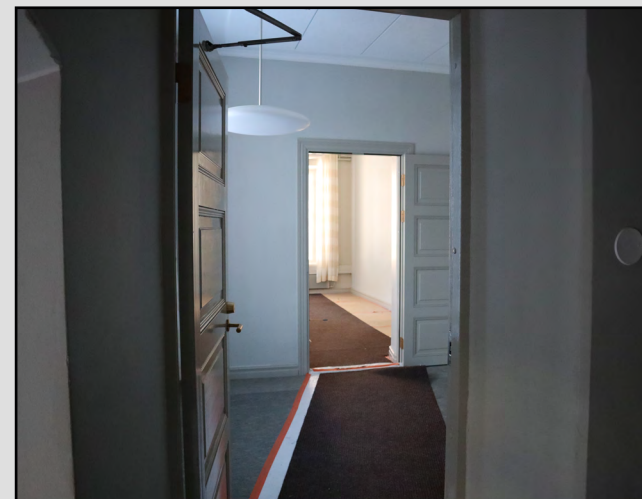

Säilyneisyyskaavio ensimmäinen kerros. POHJALLA OLEVA PIIRUSTUS: Oulun kaupungin Tilapalvelut

Ensimmäisessä kerroksessa on säilynyt jonkin verran suosittua ovimallia 1900-luvun vaihteesta. Oven peilijako on aikansa arvokkaampi malli, jota käytettiin tyypillisesti kaupungeissa ja huviloissa. Ovesa on puoliranskalaiset peilit sekä nostosaranat. Alkuperäissuunnitelmien mukaisia ovia on varastoituna myös kellarissa. Ikkunan alla on erilaisia radiaattoreita, mikä kertoo lämmitysjärjestelmien uusimisesta useassa vaiheessa. Valaistus on uusittu kauttaaltaan 2000-luvulla.

Aukotusten paikkoja on muutettu eri vaiheissa. Esimerkiksi porrashuoneen ja tilan 1012 välinen oviaukko on alkuperäisellä paikallaan, mutta oviaukko tilaan 1011 on toteutettu myöhemmässä vaiheessa.

Puisia jalkalistoja on useassa tilassa. Ensimmäisen kerroksen nurkkaan sijoittuvan tilan 1011 listoituseriaatteen ovat säilyneimmät. Tilan 1011 kattolista on voimakkaasti profiloitu alkuperäistyyliin viittaava puulista. Ensimmäisen kerroksen muut kattolistat ovat kapeampia, yksinkertaisesti profiloituja, puulistoja. 1900-luvun alkupuolen valokuvissa listaprofiili on erilainen, mutta ei merkittävästi poikkeava.

Tuulikaapissa on uudemmat väliovet. Pariovien käyntisovitus on tiukka. Taustalla näkyvässä pääovessa esiintyvä peilijako tuli uudelleen muotiin 1900-luvulla. Alkuperäisissä suunnitelmissa kohdalla on ollut pariovi.

Puueiliovia on luultavasti kierrätetty eri aukkoihin rakennuksen sisätiloissa. Nelipeilistä ovimallia on käytetty ympäri rakennusta. Saranamalli viittaa 1900-luvulle. Täysranskalaiset peilimallit olivat suosittuja 1800-luvun loppupuoliskolla. Työselostusten mukaan ovia on kierrätetty rakennuksessa eri muutosvaiheissa.

Turisti-infon entinen ikkuna poikkeaa alkuperäisarkkitehtuurista. Ikkunasta avautuu Torikadun suuntainen näkymä. Ulkoapäin ikkuna luo rakennukselle tunnistettavan identiteetin.

Tilan 1008 toimistotilan kohdalla on ollut alun perin konttori ja läpikäytävä Torikadulta sisäpihan puoleiseen porraskäytävään. Leikkauspiirustusten perusteella käytävä on ollut seiniltään paneaukentin rajattua ja yksityiskohdiltaan rikasta edustustilaa.

Toinen kerros

Kokonaisuutena toinen kerros on säilynyt Torikadun puoleisissa tiloissa paremmin. Useassa vaiheessa toteutettu keskikäytävä on alkuperäisille suunnitteluperiaatteille ja tilaratkaisuille vieras. Kerroksessa on säilynyt joitain alkuperäisiä tai lähes alkuperäisiä ratkaisuja, kuten yksi kaakeliuuni. Merkittävimmät muutokset on tehty 1950-luvun jälkeen. Esimerkiksi porrastasojen tuuletusparvekkeet ja toisen kerroksen uudet oviaukot on toteutettu 1950-luvulla.

Alkuperäispiirustuksissa näkyvät uusrenessanssijalle tyypilliset lattioiden seinän vierustojen reunavyöhykkeet eivät ole suunnitteluperiaatteena säilyneet. Koko kerroksessa on lähes kauttaaltaan nykyisin pintamateriaalina kokolattiamatot, mikä on tyypillinen muutostoimenpide, kun halutaan ratkaista 1800-luvun lopun rakennusten heikkoa askelääneneristystä.

Alakattoihin on lisätty kaikua vähentävää akustolevytystä. Osassa tiloja akustolevyt on kiinnitetty suoraan holvipintaan. Käytävillä on alaslaskut ja upotetut valaisimet. Osassa tiloja on kattojen nurkkalistoituksina 1800-luvun loppuun viittaavia profiloituja kipsilistoituksia.

Väliovia on siirretty ja toteutettu eri vaiheissa. Suurin osa ovista on puupeiliovia. Kolmessa parioveassa on 1800-luvun lopulle viittaavat peilijaot. Loput peiliovet viittaavat tyyliltään 1900-luvun puoliväliin. Porrashuoneen uudemman puuosiltaan viilupintaisen profiililaisseinän kohdalla on ollut myös alkuperäissuunnitelmissa lasiaukot.

Kerroksen kaikki tulisijat merkattiin purettavaksi 1950-luvun muutoksissa. Ainoana säilytettiin silloisen olohuoneen kakluuni, joka on vielä nykyisin tulisijana käytössä ja takkaan on jätetty hiiltyneet puut.

Toisen kerroksen käytävätilaa. Kuvakaappaus 360 kuvasta. Porrashuoneen profiiliseinän kohdalla on alun perinkin ollut lasi-ikkuna. Keskikäytävä on epätyypillinen ratkaisu uusrenessanssikohteissa, ja sitä on yleensä käytetty kulkureittinä tiloja yhdistävien ovien lisäksi. Keskikäytävään perustuva liikennöinti on rakentunut Oulu10 B -rakennukseen useassa vaiheessa.

Säilyneisyyden asteet 2.kerros

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen.

Rakenteet, värit ja materiaalit ovat alkuperäisiä tai noudattavat alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita. Materiaaleja ja rakennusosia on voitu korjata tai maalata alkuperäistä vastaavalla tavalla. Kalustusta on voitu uusia.

Ominaispiirteet säilyneet.

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat havaittavissa ja rakennejärjestelmä on alkuperäinen. Tilajako on vähäisessä määrin muutettu ja materiaaleja, rakennusosia ja kalusteita on uusittu. Uudistuksessa on noudatettu pääosin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita sekä materiaali- ja väripalettia. Tyyli on säilynyt pääosin alkuperäiselle uskollisena, mutta yksittäinen rakennusosa tai sisustus voi olla aikakaudelle vieras.

Kokonaan muuttunut tai uusi.

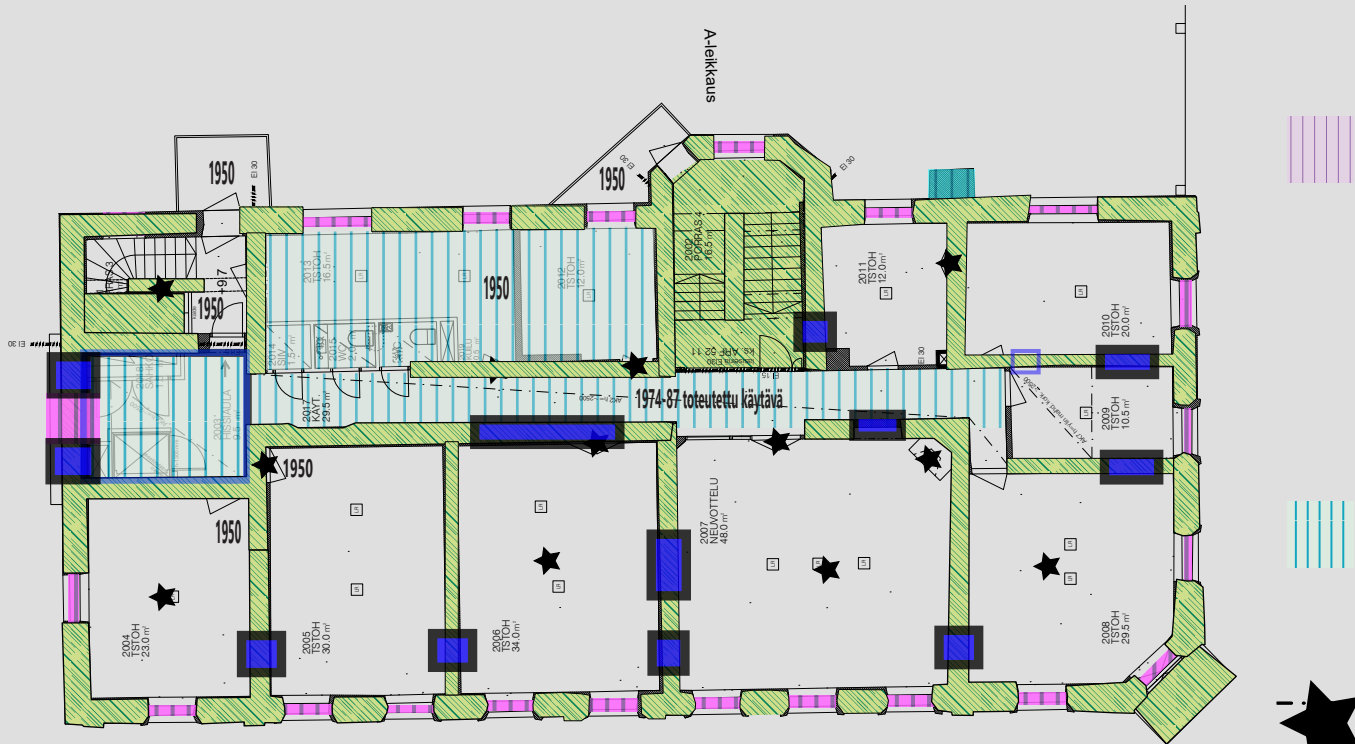
Kokonaan uusi laajennus tai suuri muutos. Muuttunut osa edustaa muuta kuin alkuperäisen osan tyyliä ja suunnitteluperiaatteita. Esteettömän hissinkohdalla on ollut alun perin hygienia-tiloja. Vuonna 1987 kohdalle toteutettiin IV-konehuone ja myöhemmin hissiyhteys esteettömyysparannusten yhteydessä.

Erityinen huomio

Säilynyt alkuperäistyyliin viittaava rakennusosa. Esim. väliovi tai kattolista.

Huomio

Säilynyt alkuperäistyyliä mukaileva rakennusosa esim. 1900-luvun alkupuolelta oleva puupeiliovi.

Säilyneisyyskaavio toinen kerros. POHJALLA OLEVA PIIRUSTUS: Oulun kaupungin Tilapalvelut

Viistetty nurkka on tyypillinen suunnitteluratkaisu uusrenessanssi-tyylisille kaupunkitaloille. Parvekeovet ja uusrenessanssiparveke ovat säilyneet lähes alkuperäissuunnitelmien mukaisena. Toisessa kerroksessa on säilynyt myös joitain pariväliovia, joiden peilijako on tyypillinen 1800-luvun lopulle. Suurin osa väliovista viittaa 1900-luvun puoliväliin yksinkertaisilla profiileillaan ja tasapeilijaolla.

Parvekeovien messinkiheloituksissa on art deco -henkeä. Periaatteiltaan, puitejaoltaan ovi on säilynyt alkuperäissuunnitelmien mukaisena vaikka oviin on kohdistunut muutos- ja korjaustoimenpiteitä ja niiden alkuperäisyyden astetta ei voida täsmällisesti varmentaa.

Uusrenessanssityylinen parveke on säilynyt. Parvekerakenteissa on patinaa. Alun perin parvekkeen kivirakenteisissa kaiteissa on ollut balustradepinnat, joissa on ollut sorvattua muotokieltä. Uusitut pinnat ovat suorat ja puuaineiset. Kaiderakenne on suojattu paikalla tehtävin pellityksin ja parvekelaatan pintaan on kohdistunut rakennusteknisiä toimenpiteitä. Rakennustekniikan ja teollisuuden uudistuessa ovat myös korjaustavat muuttuneet, jolloin esimerkiksi käsityötä tehdään vähemmän. Yleisesti ottaen monimuotoisten rakennusosien korjaus vaatii erityistä osaamista, mikä monimutkaistaa myös suunnittelua. Lisäksi korjaus- ja restaurointiperiaatteelliset arvot muuttuvat ajan saatossa ja voivat vaatia tapauskohtaista tarkastelua - erityisesti kun haetaan arvopohjaa päätöksille ja tehtäville ratkaisuille esimerkiksi huomioiden entisen Suomen Pankin rakennuksen kaupunkikuvallista asemaa historiallisena, julkisena rakennuksena. Kts. esim. Kalakoski 2013 ja 2016.

Oulu10 B:n kaupunkikuvallisesti keskeiseltä nurkkaparvekkeelta on uniikit näkymät kohti Torikatua, Hallituskatua, kaupungintaloa sekä muita merkkirakennuksia, kuten kulttuurikeskus Valvea kohti. Torikadun atmosfääri on muuttunut rakentamisajankohdan hevokärryiteistä aktiiviseksi joukkoliikennekaduksi. Linja-autojen ja ajoneuvojen kasvanut koko muuttaa rakennuksien kaupunkikuvallista asemaa.

Toisessa kerroksessa on säilynyt kakluuni. Kakluuni on alkuperäisissä piirustuksissa samalla kohtaa, mutta sen malli on pohjapiirustuksissa pyöreä kulmikkaan sijaan. Kulmaan sijoittuvan mallin suippeneva muoto oli tyyppillinen erityisesti 1900-luvun alussa, kun jugendtyyliset uunit tulivat muotiin. Myös vaaleat lasitteet, joita tässä uunissa on käytetty, tulivat muotiin uudelleen 1900-luvun alussa. Tässä vaiheessa arkkitehdit suunnittelivat mallistoja kakluuneille. Voimakkailta koristeaiheiltaan uuni viittaa myös 1900-luvun alkuun. Uunissa on kasviaiheisia ornamentteja ja laatat ovat neliskulmaisia. Tuliukon yläpuolella on lakikivi. Uuni on edelleen käytössä myös avotakkana. Uunin vieressä on 1900-luvun puolivälille tyyppillinen loimukoivukaapisto.

Kaakeliuuneista

1700-luvulta 1800-luvun alkupuolelle kaakeliuunit olivat ylellisyystavaraa ja ne rakennettiin käsin ulkomaisten mallien mukaan. Tehdasvalmistuksen yleistyttyä yleistyivät myös kaakeliuunit.

Aikakautta 1800-luvun loppupuolelta 1900-luvun alkupuolelle pidetään nykyisin kaakeliuunien kulta-aikana Suomessa. Tuolloin Turun kaakelitehdas oli suurin alan toimija. Muita toimijoita olivat esimerkiksi Wilhelm Andstenin tehdas ja Rakkolanjoen tehdas (Ringbom, 592.)

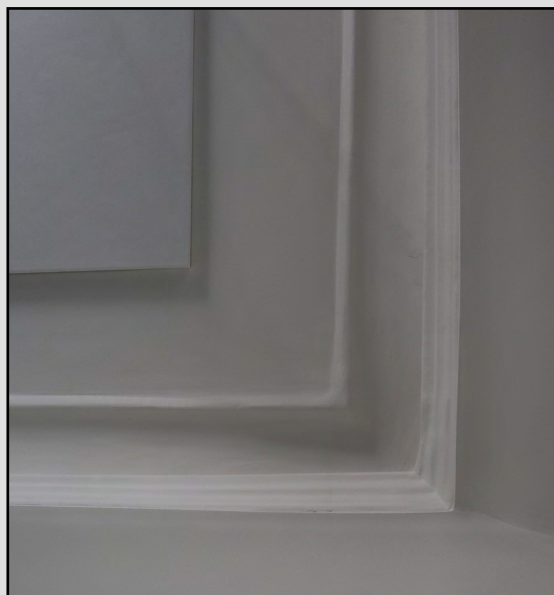

Tiilimuurirakenteiselle rakennukselle ominaiset syvät ikkunapenkit ovat säilyneet. Rakennuksessa on sekä vanhempia puisia että uudempia kiviaineisia ikkunapenkkejä. Ikkunan rakenteeseen sidotut puiset ikkunapenkit olivat yleisiä vielä 1800-luvun lopulla.

1900-luvulta alkaen kiviaineiset ikkunapenkit yleistyivät, kun lämpöpattereiden yllä eivät puiset ikkunapenkit tahtoneet kestää. Ikkunapenkeistä osa on suorareunaisia, osa viistettyjä ja osassa on pyöritykset. Tyypilliseen tapaan, on ikkunapenkkiä maalauskäsittelyksi valittu kiiltävä valkoinen, mikä heijastaa ikkunasta tulevaa valoa sisätiloihin.

Vanhimmissa muotoon muuratuissa kipsikattolistoissa on voimakkaammat profiloinnit. Ne asettuvat konso-limaisesti nurkkiin. Osassa tiloja on rapattuja listoja ja osassa kevyempiä, uusittuja puisia kattolistoja. Kipsin käyttö rakennusosissa sai yleistä kritiikkiä 1800-luvun lopulla, mikä osaltaan johti tyyli- ja materiaalin muutokseen. Kipsin koettiin antavan epäautenttisen vaikutelman käytetystä materiaalista.

Käytävätila on toteutunut vaiheittain 1950-luvulta alkaen. Ainoastaan keskikäytävään perustuva liikennöintiyhteys on uusrenessanssiarkkitehtuurille vieras tapa yhdistää tiloja toisiinsa. Silti keskikäytävää käytettiin myös uusrenessanssiajalla. Esimerkiksi Ludwig Bohnstedtin vuonna 1876 laatimissa suunnitelmissa Suomen Pankin rakennukselle Helsinkiin on hyödynnetty keskikäytävää osana kulkuyhteyksiä. 1800-luvun lopulla keskikäytävän lisäksi tilat on yhdistetty toisiinsa perinteisemmin oviyhteyksin.

Ullakko

Ullakolla on laatan päällä 1800-luvun lopun palovaatimusten mukaisesti kauttaaltaan palopermanto. Alkuperäiset kantavat rakenteet, eli puiset kattotuolirakenteet ja kantavat 1880-luvun tiilirakenteet ovat säilyneet hyvin ja näkyvillä. Ullakon seinissä on useita erilaisia materiaali- ja rakennekerrostumia. Osa kevyistä väliseinistä on lautaseiniä ja osa rankarakenteisia levyseiniä. Keskelle ullakkoa on lisätty IV-konehuone.

Alkuperäisissä kantavissa tiilimuurirakenteissa on erilaisia tiililadontoja. Ulkoseinillä on vuorolimitystä ja esimerkiksi porrashuoneen seinillä on käytetty sekalimitystä. Lattioilla kulkee eristettyjä ilmanvaihtokanavia ja vertikaalisesti lattiasta nousee kromattuja putkia.

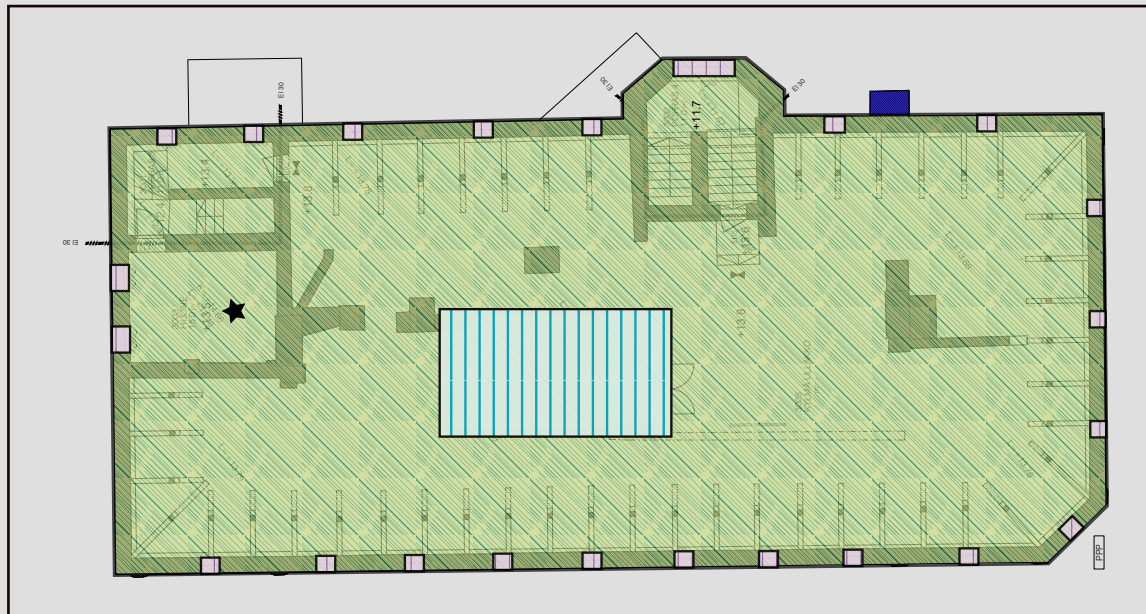
Kantavissa puurakenteissa on loveamalla tehtyjä liitoksia ja rakenteet ovat käsinveistettyjä. Ruodelaudoitukset ovat särmäämättömiä ja lautojen välissä on raot. Keskellä lattiaa on palopermannon ylle nouseva puupalkki, joka on tuettu paikoilleen rautaliitoksin ja -pultein. Puurakenteita on vahvistettu myöhemmin paikallisesti lisätyin puuvahvikkein.

Ullakolla, kuten kellarissa, on säilynyt 1930-luvun lämmitysjärjestelmämuutoksiin liittyviä uuniluukkuja. Muista kerroksista puretut savupiiput ovat säilyneet ullakolla. Osaa savupiipuista on purettu myös ullakolla.

1920-luvun selostuksen mukaan ullakolla on sijainnut yksi vinttikamari kakluunilla. Huone on luultavasti sijainnut nykyisen tilan 3003 kohdalla entisen palvelusväen porrashuoneen yhteydessä, pinkopahvitetun piipun viereisen seinän takana. Tiedotuskeskuksen toiminnan aikaan on tila toiminut henkilökunnan tupakkahuoneena.

Entisen ullakkohuoneen pinkopahvitettu seinä.

Säilyneisyyskaavio ullakko. POHJALLA OLEVA PIIRUSTUS: Oulun kaupungin Tilapalvelut

Säilyneisyyden asteet ullakko

Alkuperäinen tai lähes alkuperäinen.

Rakenteet, väriyty, materiaalit ovat alkuperäiset tai noudattavat alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita. Materiaaleja ja rakennusosia on voitu korjata tai maalata alkuperäistä vastaavalla tavalla. Kalustusta on voitu uusua.

Ominaispiirteet säilyneet.

Alkuperäiset suunnitteluperiaatteet ovat havaittavissa ja rakennejärjestelmä on alkuperäinen. Tilajakoa on vähäisessä määrin muutettu ja materiaaleja, rakennusosia ja kalusteita on uusittu. Uudistuksissa on noudatettu pääosin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita sekä materiaali- ja väripalettia. Tyyli on säilynyt pääosin alkuperäiselle uskollisena, mutta yksittäinen rakennusosa tai sisustus voi olla aikakaudelle vieras.

Kokonaan muuttunut tai uusi.

Kokonaan uusi laajennus tai suuri muutos. Muuttunut osa edustaa muuta kuin alkuperäisen osan tyyliä ja suunnitteluperiaatteita.

Paikalla sijainnut luultavasti alun perin yksi vinttikamari.

Käsinveistettyjen kattotuolirakenteiden päälle on aseteltu varastoitavaksi valaisinten opaailasikupuja. ruodelaudoitus on särmäämätöntä eli tuppeensahattua.

1930-luvun lämmitysjärjestelmämuutoksiin liittyviä uuniluukkuja.

Vanha puupalkki nousee palopermannon päälle. Se on tuettu paikalleen rautaosin. Kromiputkistoa nousee vertikaalisesti palopermannon läpi

Myös ullakolta löytyy vanhoja peiliovia. Harmaassa peiliovesa on vanhempaa mallia oleva kartiopäinen sarana.

Ullakkotilaa on jaettu kevyin lautaseinin alueisiin. Savupiip-
puja on hyödynnetty IV-kanavien hormistoina. Alkuperäinen
palopermanto.

Porrashuone 1002. Alkuperäisissä suunnitelmissa keskellä ei ole ollut kielimuuria, vaan kiertoporras on ollut avonainen. Toteutuneesta ratkaisusta ei ole tarkkaa tietoa.

Ullakkokerroksen porrashuoneen holvirakenteet ovat alkuperäissuunnitelmien mukaiset. Lasi on lisätty putoamisenestosuojaksi.

Portaat on katkaistu vuoden 1950 muutoksissa. Käsijohteessa on rataiskoprofilointi ja holviväliin on asennettu sorvatut kaiteet.

Puiset käsijohteet ja metallikannakkeet.

Tasanteella on komero, jonka ovissa on vanhempaa 1900-luvun vaihteelle tyypillistä suippokärkistä saranamallia. Alkuperäisleikkauksessa kohdalle ei ole piirretty komeroa.

Porrashuone 1001. Alun perin paikalla on sijainnut palvelusväen porrashuone. Porrashuoneessa on säilynyt sorvatut kaitteet ja monimuotoiset holvirakenteet.

Vuoden 2023 purkutyöt

Rakennuksessa aloitettiin purkutyöt marraskuussa 2023. Alakattojen alta paljastui sävyisiä maalipintoja ja rappaukset päreineen. Tikkurappaus on ollut yleinen 1800-luvun lopulla käytetty sisäkattojen käsittely, jossa puusäleitä naulattiin ris-tiin ja päälle rapattiin laastikerros.

Vuoden 1937 työselostuksessa puhutaan myös tikutus ja rappaustöistä. Vanhoja rakenteita on selostusten mukaan paikoin korjattu vanhoihin menetelmin. Myös paljastuneissa sisäkattorakenteissa havaitaan eri aikoina tehtyjä korjausvai-heita (kts. kuvat seuraavilla sivuilla). Paljastunut sisäkattojen keltainen ja vihreä väriytyminen lienee peräisin 1950-luvun jälkei-sistä muutoksista, joiden yhteydessä laadituissa selosteissa ja asiakirjoissa on käsitelty sisämaalaustöitä.

Ulkoseinien sisäpintojen purun yhteydessä näkyville tuli myös alkuperäistä tiilimuurin renessanssilimitystä. Punatiilet olivat 1800-luvun lopulla perustarvikkeita, joista rakennetiin lähes kaikki seinät. Tiilien tuotanto sisälsi runsaasti kä-sityövoimaa ja useita eri vaiheita, miksi jokainen ajan tiili on kulkenut lukuisten eri ihmiskäsien kautta paikoilleen.

Kivirakentamisen ollessa monimuotoista 1800-luvun loppu-puolella, vaadittiin muurareilta erityistä taitoa, kun ei muu-rattu pelkästään suoraa seinää. Muurarit olivat työmailla vastuussa myös ratakiskopalkistojen asennuksista, joita niit-äkin paljastui Oulu10 B:n käytäväalueilla. Vuoden 1937 se-lostuksen mukaan osa palkistosta on korvattu rauta- tai rautabetonipalkein.

Purkutöiden yhteydessä paljastui myös vanhoja umpeen muurattuja oviaukkoja (kts. säilyneisyyskaaviot). Tiilimuurien aukkojen päälle on muurattu erilaisia valveja eli holvikaaria.

Ullakon iv-konehuone, välipohja sekä tiilirakenteisia seinää romahti 8.2.2024 klo 7:15 purkutöiden yhteydessä. Iv-kone-huone tipahti välipohjien läpi kellarin holvin päälle.

Toisen kerroksen alakattorakenteiden alta paljastunutta sisäkattoja ja listoi-tusta. Levytysten alta paljastunutta tikkurappausta. Tikutusta on korjailtu entisen väliseinän kohdalta.

Arkkitehtuuri, purkutyöt ja materiaallinen muisti

Globalisaation ja teknologisen kehityksen kiihtyessä on kulttuuri säilynyt, erityisesti modernismin ajalta saakka, jatkuvassa uudistumisen tilassa, jolloin myös historian vauhti kiihtyy. Erilaisten historiakäsitysten lisääntyminen on kasvattanut samalla materiaallisen kulttuurin roolia ihmisten kollektiivisena muistina ja identiteettejä yhdistävänä tekijänä.

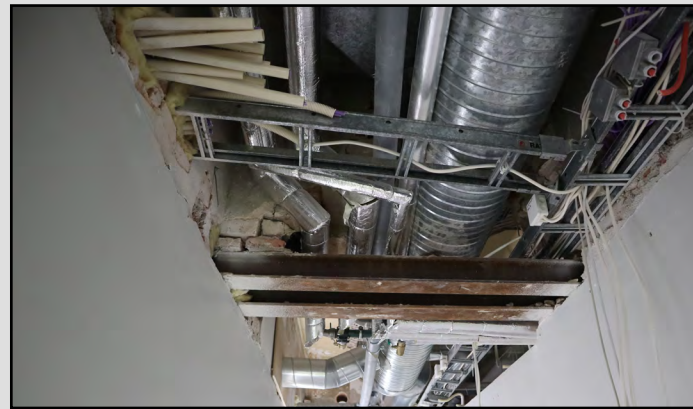
Rakennettu ympäristö peilaa ja tekee näkyväksi sen keitä olemme. Mennyttä tallettaneena materiaalisena muistina, antaa se ihmisille oikeutuksen myös nykyisyyteensä ja tulevaisuutensa. Toisin sanoen rakennettu ympäristö toimii meille konkreettisenä todistusaineistona kulttuurillisesta kontekstista, jota asutamme.

Arkkitehtuurin kautta on mahdollista vetää yhteyksiä menneeseen, miksi rakennetun ympäristön tuhoamisesta ja hävittämisestä seuraa tietynlainen muistinmenetys, jossa kokonaisia identiteettejä ja historioita katoaa. Tämä asettaa rakennetun ympäristön suunnitteluun, purkamiseen ja dokumentointiin osallistuvat omanlaiseen valta-asemaan, kun käsitellään, mitä ihmisten tulisi itsestään muistaa ja toisaalta unohtaa.

Lisätietoa kts. esim. Lipkin et al. 2019

Ulkomuurin tiililimitystä. Tiililähdettä on ollut usean ihmisen yhteistyönä tehtävää käsityötä, jossa on käytetty apuvälineinä esimerkiksi ikkunakarmeja, eli materiaalia, jota on ollut käsien saatavilla. Muutostöiden suhde menneisyyteen ja rakennusperintöön kertoo asetetuista arvopohjista, siksi suhde rakennusperintöön on hyvä eritellä päätöksiä tehdessä - esimerkiksi korjausraportin muodossa.

Toisen kerroksen käytävätilan sisäkaton ratakiskopalkit. Lisääntyvän talotekniikan ja erilaisten rakenteiden yhteensovitus vaatii vaihtoehtojen pohdintaa sekä yhteistyötä eri alan osaajien kesken. Ilman yhteistyötä ja arvopohdintaa jäävät tehty valinnat mysteereiksi.

1800-luvun lopulta 1900-luvun alkuun kevyet väliseinät tehtiin yleensä puusta molemmiin puolin rapattuina Cloison-seinäinä. Seinärakenteessa välipohjajavasoihin naulattiin lankut ja seinän molemmiin puolin naulattiin kiinni ohuita päreitä tikkurappausta varten. Väliseinärakenne on ollut käytössä 1910-luvulle saakka. Rakenteen dokumentointi kertoo rakennustekniikan ja -tapojen uudistumisesta sekä tehtyjen töiden ja roolien muutoksista. Ilman rakenteiden dokumentointia, katoaa tieto muistista.

7. Suunnittelijat

7.1. Theodor Decker

Alexander Theodor Decker syntyi Helsingissä 1.12.1838 ja kuoli 60-vuotiaana synnyinkaupungissaan. Hän valmistui arkkitehdiksi Tukholman taideakatemiasta. Ennen opintojaan hän oli ollut arkkitehtioppilaana intendenttikonttorissa sekä Turun lääninarkkitehti Georg Theodor von Chiewitzin opissa.

Valmistuttuaan arkkitehdiksi, nimitettiin Decker Turun lääninarkkitehdiksi ja hän jatkoi töitään Yleisten rakennusten ylihallituksessa ensimmäisenä arkkitehtina. Yleisten rakennusten ylihallituksen lisäksi Decker työskenteli yksityisarkkitehtina.

Urallaan Decker suunnitteli esimerkiksi useita uusgotiikkaa edustavia kirkkorakennuksia ja lukuisia yksityishuiloita. Moninasiin käyttötarkoituksiin suunnitellut rakennukset muodostavat tyylillisesti laaja-alaisen kokonaisuuden. Oulun Suomen Pankin rakennus sijoittuu hänen uransa loppuvaiheille.

Theodor Decker oli 1870-luvulla myös osakkaana Theodor Höijerin ja Frans Sjöströmin Suomen ensimmäisessä yksityisessä arkkitehtitoimistossa. Yhteys on mielenkiintoinen, sillä Höijer suunnitteli viereiselle tontille tiettävästi ainoan rakennuksensa Ouluun, puurakenteisen kaupakartanon, eli nykyisen Aleksinkulman.

LÄHDE: Halila, Aimo, 1967. Suomen rakennushallinto 1811-1961. Helsinki: Rakennushallitus.

Taiteilija Ahlstedt, Fredrik. Arkkitehti Theodor Deckerin muotokuva. Ateneumin taidemuseo.

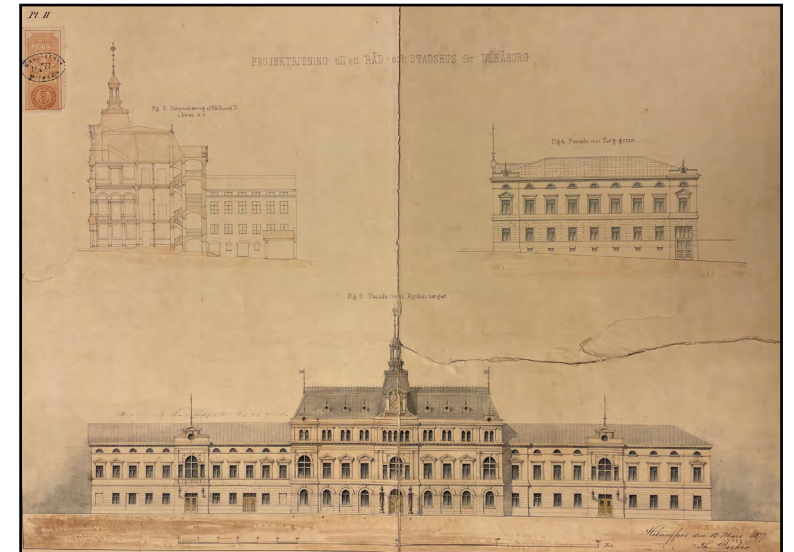

Yllä vasemmalla: Borgströmin Tupakkatehdas, Meritullintori 1 - Konstantininkatu 1 (nykyinen Meritullinkatu 1), Arkkitehti Theodor Decker, Rakennusmestarina toimi Juho Ahde. Rakennus on valmistunut vuonna 1905. Kuva: Helsingin kaupungin museo.

Yllä oikealla: Östersundomin kartano, kartanon päärakennus, Kartanon puistotie 39. Valmistunut 1878, arkkitehti Theodor Decker. Kuva: Hakli, Kari, valokuvaaja. Helsingin kaupungin museo.

Oikealla: Toisin kuin vuonna 1883 toteutetut Deckerin laatimat Suomen Pankin suunnitelmat, niin Deckerin vuoden 1877 toteutumaton suunnitelma Oulun kaupungintaloksi Kirkkopuiston laidalle ei toteutunut. Myös toteuttamattomien suunnitelmien tilalle rakennettiin vuonna 1973 Suomen Pankin talo arkkitehti Aarne Ehojoen suunnitelmien mukaan. KUVA: Kansallisarkisto, Oulu

Vasemmalla: Tampereen Aleksanterin kirkko. Suunnittelija Theodor Decker, 1880-1881. Kuva: Welin, P. O., kuvaaja. Historian kuvakokoelma.

7.2. Victor Sucksdorff

1900-luvun alun muutossuunnitelmat Torikatu 10:neen laatinut Victor Joachim Sucksdorff syntyi 13.6.1866 Helsingissä ja kuoli 86-vuotiaana synnyinkaupungissaan. Arkkitehdiksi hän valmistui vuonna 1891 Suomen polyteknillisestä opistosta.

Oulussa muita merkittäviä Sucksdorfin suunnittelema kohteita ovat Kuusiluodon koulu, Joulumerkkikoti, Oulujoen kirkko, Oulun yksityinen vanhainkoti De Gamlas Hem Heinäpäässä, Alakööki Hupisaarilla, hermosairaala ja yllääkäarin asunto Tuiranpuistossa, vanha postitalo Kauppurienkatu 15:ssä ja Myllytullin vanha vesivoimala.

LÄHDE: <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/4133>

7.3. Gustaf Strandberg

Knut Gustaf Strandberg syntyi vuonna 1898 Pietarissa ja kuoli vuonna 1953 Helsingissä. Arkkitehdin tutkinnon hän suoritti vuonna 1926 Teknillisessä korkeakoulussa.

Urallaan hän työskenteli Helsingin rakennustarkastustoimistossa vuosina 1924-1928, Yleisten rakennusten ylihallituksessa vuonna 1929 sekä virkaatekevänä lääninarkkitehtina Kuopiossa vuonna 1930. Oulun lääninarkkitehdiksi hänet nimitettiin vuonna 1937 ja vuonna 1949 sai hän viran Helsingin lääninarkkitehtina.

Strandbergin tunnetuimpia töitä ovat esimerkiksi Kemin pappila (1935), Oulun Puhelin Oy:n vanha toimitalo (1937), Svenska Privatskolan i Uleåborg (1946) sekä lin kirkko (1949-50). Suomen Pankin rakennukseen Oulussa hän suunnitteli 1930-luvulla muutostöitä.

Strandberg tunnetaan myös menestyksekkäästä yleisurheilijan urasta ennen arkkitehdiksi valmistumistaan, sillä hän voitti vuonna 1922 Suomen mestaruuden kymmenottelussa ja vuonna 1923 viisiottelussa.

LÄHDE: <https://www.rantapohja.fi/ii/iin-kirkon-arkkitehti-gustaf-strandberg-oli-entinen-huippu-urheilija/>

Harry W. Schreckin suunnittelema, vuonna 1943 valmistunut Suomen Pankin talo Tampereella. KUVA: Pietinen, Viljo. 1947–1949. Museovirasto.

7.4. Harry Wilhelm Schreck

Harry Wilhelm Schreck syntyi vuonna 1904 Tampereella ja kuoli vuonna 2006 synnyinkaupungissaan. Hän valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä Korkeakoulusta vuonna 1931, toimi Hämeen lääninarkkitehtina vuosina 1935-36 sekä työskenteli Tampereen piirin piiriarkkitehtina 1936-49. Oman arkkitehtitoimistonsa hän perusti vuonna 1935.

Schreckin suunnittelu-ura lähti liikkeelle jo opintojen aikana kilpailumenestysten myötä. Arkkitehdiksi valmistumisen jälkeen Schreck avusti vuosina 1930-32 P.E. Blomstedtin toimistossa, minkä jälkeen hän työskenteli vuosina 1932-35 Erkki Huttusen toimistossa.

Vuonna 1936 Schreck siirtyi työskentelemään Tampereelle, jossa hän työskenteli vuoteen 1949. Tampereella toimiessaan Schreck osallistui Suomen Pankin talon suunnittelukilpailuun. Voitettuaan kilpailun ja onnistuneen toteutuksen myötä tuli Schreckistä Suomen Pankin arkkitehti vuosiksi 1945-62.

Urallaan Schreck vaikutti laaja-alaisesti erityisesti tamperelaiseen kaupunkikuvaan. Esimerkiksi Kalevan tornit (1951-56) ja Pyykin uimahalli (1957) ovat hänen suunnittelutöitään. Schreckiltä on säilynyt runsaasti myös Suomen Pankille laadittua piirustusaineistoa. Ouluun Torikatu 10:neen hän suunnitteli Suomen Pankin muutostöitä 1950-luvulla.

LÄHDE: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/harry-schreck/>

7.5. Ilpo Väisänen

Ilpo Väisänen syntyi Puolangalla 8.11.1950. Arkkitehdiksi hän valmistui vuonna 1980 Oulun yliopistosta. Opintoaikanaan hän työskenteli vuodet 1973-1980 Kari Virran arkkitehtitoimistossa. Vuosina 1980-1986 Väisänen toimi arkkitehtina ja perustajaosakkaana Arkkitehtitoimisto NW:ssä (Niskasaari - Viljanen - Väisänen).

Väisänen toimi myös Oulun yliopiston arkkitehtuurin osastolla tutkimus- ja opetustehtävissä syksystä 1976 lähtien. Hän toimi arkkitehtuurin assistenttina vuonna 1988 sekä vuosina 1999-2010 restauroinnin, rakennussuojelun, rakennusanatomian ja perinteisten rakenteiden tuntiopettajana.

Vuonna 1976 Arkkitehtitoimisto Ilpo Väisänen perustettiin ja vuonna 1986 perustettiin Arkkitehtitoimisto Ilpo Väisänen Oy. Väisänen toimi vuosina 2001-2006 projektipäällikkönä "Siikajokivarsi EU-kuntoon" ohjelmassa. Väisänen osallistui menestyksekkäästi useisiin arkkitehtuurikilpailuihin. Hän voitti esimerkiksi vuonna 2000 Puuinformaatio ry:n Puupalkinnon sekä vuonna 2010 RIL-palkinnon Kempeleen Ekokylän arkkitehtuurisuunnittelusta.

7.6. Lasse Ollinkari

Lasse Arvi Ollinkari syntyi vuonna 1921 Valkeakoskella ja kuoli vuonna 1993 Helsingissä. Sisustusarkkitehdiksi hän valmistui Taideteollisesta oppilaitoksesta.

Ollinkari aloitti työuransa Aarne Ervin arkkitehtitoimistossa. Oman toimistonsa hän perusti vuonna 1954 Helsinkiin. Häntä pidetään yhtenä keskeisimmistä sisustusarkkitehteistä Suomessa.

Ollinkarin tunnetuimmat kohteet olivat pankkeja ja suuria sairaaloita. Hän oli mukana esimerkiksi Porthania (1957) ja Tapiolan Heikintorin kauppakeskus -hankkeissa. Ollinkari vastaanotti vuonna 1974 Pro Finlandia -mitallin, vuonna 1987 Vuoden sisustusarkkitehti -tittelin ja vuonna 1988 Taideteollisuuden valtionpalkinnon.

Arkkitehti Ilpo Väisänen. KUVA: Ilpo Väisänen arkisto.

Oulun konttorin henkilökunnan ruokasali 1961 remontin jälkeen. Kuvattu vuonna 1961. Kuvassa näkyvät tuolit ovat Lasse Ollinkarin klassikkotuoleja. KUVALÄHDE: Suomen Pankki.

8. Johtopäätökset

8.1. Kohde tiivistetysti

Oulu10 B sijoittuu Torikadun ja Hallituskadun risteykseen viistosti kohti kaupungintaloa. Kohteen pohjoispuolella sijaitsee kulttuurikeskus Valve sekä länsipuolella Virastotalo ja Aleksinkulma. Vastapuolella katua on korkeita tornitaloja, joiden jalistamaisessa alakerrassa on liiketiloja.

Rakennus on osa Oulun rantakortteleiden julkista kaupunkitila -rky-aluetta, joka "kuvastaa sekä Oulun 1870-1880-lukujen vaurastumisesta kaupalla ja merenkululla että 1960-luvun monumentaalista keskustasuunnittelua" (Museovirasto 2009). Rakennuksista suurin osa on rakennettu Oulun vuoden 1882 palon jälkeen.

Alkujaan 1700-luvulla rakennettu kauppiastalo on osittain Oulun vanhimpia kivitaloja, sillä nykyinen rakennus on rakennettu vanhan rakennuksen muureille vuoden 1882 tulipalon jälkeen. Erityisestä piirteestä juontuu rakennuksen liikanimenä periytyvä "Kivi-Taneli", sillä paikalla sijainnut kauppakartano oli 1800-luvulla tiettävästi ainoa kivinen asuinrakennus Oulussa. Vuonna 1882 kauppias William Antman rakennutti talon Suomen Pankin toimitaloksi pankin avustuksella. Nykyisin rakennus on Oulun kaupungin omistuksessa.

8.2. Säilyneisyys

Ulkoarkkitehtuuri

Rakennuksen ulkoarkkitehtuurin keskeisimmät osat ovat säilyneet lähes Theodor Deckerin laatimien alkuperäispiirustusten mukaisena. Selvimmät muutokset ovat sisäänkäynti- ja ikkunamuutokset. Alun perin kohteessa on ollut neljä sisäänkäyntiä kadun puolella. Näistä on säilynyt yksi. Sisäänkäyntimuutokset on toteutettu vanhaa rakennetta mukaillen siten, että saumakohtia julkisivussa tuskin huomaa.

Ikkunoiden puitejako on säilynyt toisessa kerroksessa. Ensimmäisen kerroksen 1960-luvulla uusitut ikkunat poikkeavat puitejaoltaan alkuperäissuunnitelmista ja uusrenessanssiarkkitehtuurin tyylipiirteistä.

Alun perin rakennuksessa on ollut yksi nurkkaparveke, joka on säilynyt alkuperäissuunnitelmien mukaisena. Parvekkeessa on näkyviä vaurioita. Takapihalle on toteutettu 1950-luvulla tuuletusparvekkeet porrashuoneiden yhteyteen. Päätyjulkisivu on muuttunut useassa vaiheessa. Päätyjulkisivusta ja takajulkisivusta ei ole alkuperäisiä piirustuksia.

Ikkunoiden heloitukset on uusittu ja ikkunoiden lämpöaloutta on parannettu lämpölasielementein.

Sisätilat

Alkuperäispiirustusten mukainen tilajako on säilynyt parhaiten toisessa kerroksessa, Torikadun puoleisella sivulla. Laaja-alaisimmat muutokset liittyvät liikkennöintiytteyksien vaiheittaisiin muutoksiin, kun ensimmäisessä kerroksessa yhteys Torikadun käynniltä porrashuoneeseen on katkaistu ja toisessa kerroksessa on tehty asteittain keskikäyttävä.

Alkuperäisiä rakennusosia on säilynyt paikoillaan ja niitä löytyy myös rakennuksen varastoista. Alkuperäispiirustusten ja valokuva-aineiston mukaisia kuusipeilisiä väliovia puoliranskalaisin peilein ja nostosaranoin löytyy eri tiloista, mutta myös säilöttynä kellarista ja ullakolta. Uusrenessanssiarkkitehtuurille ominaisia kipsilistoituksia ja väliovia löytyy säilyneisyyskaavioihin eritellyistä tiloista.

Porrashuoneet poikkeavat alkuperäissuunnitelmista esimerkiksi porrassuoksu- jen välisten kielimuurien vuoksi, mutta ilman tarkempia tietoja toteutetuista ratkaisuksista, ei porrashuoneiden säilyneisyyttä voida arvioida riittävällä tarkkuudella. Silti porrashuoneissa on useita alkuperäisarkkitehtuurille ominaisia piirteitä, kuten sementtimosaikki- ja hiekkakivilattioita.

Rakennuksen sisätilat on dokumentoitu 360 kameralla. Taustalla kellarin holveja, jotka ovat voineet säilyä 1700-luvulta saakka.

Pankin sisustusta ei ole erityisemmin säilynyt. Pankkien yleishistorian, kohteen muutospäiväkirjojen ja valokuvien perusteella jatkuva muutos ja ajantasaisuus on osa pankkirakennuksien luonnetta. Pankin julkisella imagolla on ollut tärkeä rooli asiakkaiden vakuuttamisessa, että heidän varoistaan pidetään hyvää huolta. Tästä lähtökohdasta voidaan todeta säilyneisyysasteen osalta vain alkuperäisen toimijan poistuminen.

Kellarissa on säilötyinä erinäisiä 1900-luvun jälkipuoliskolle tyypillisiä kalusteita. Toisessa kerroksessa on yksittäinen 1900-luvun puolivälille tyypillinen loimukoivukaluste. Kalusteen vieressä on 1900-luvun alkuun viittaava, rakennuksen ainoa, kakluuni, joka on myös säilynyt käytössä.

Rakenneavauksissa kellarin ulkomuureissa on havattu kosteusvaurioita. Samoin ensimmäisen kerroksen ja kellarin välisessä välipohjassa on havaittu mikrobivaurioita Instaro Oy:n tekemän vuoden 2018 kuntotutkimusraportin mukaan. Välipohjan täytteenä on käytetty rakennusaikaista jätettä, kuten tapetteja 1800-luvulta.

Toisessa kerroksessa on 1900-luvun puolivälille tyypillinen loimukoivukaluste ja tyylipiirteiltään 1900-luvun alkuun viittaava kakluuni.

Talotekniikka on uusittu useassa vaiheessa. 1930-luvulla kohteessa otettiin puulämmityksen ohelle käyttöön öljylämmitys, 1950-luvulla kakluunit ja hellat purettiin sekä vuonna 1957 siirryttiin vesikiertoiseen patterilämmitykseen. Nykyisin rakennuksessa on erilaisia vesikiertoiseen lämmitysjärjestelmään liittyviä radiaattorimalleja.

Alkuperäisten rakenteiden osalta tarkempi säilyneisyysaste selviää purkutöiden yhteydessä. Marraskuussa 2023 avattujen alakattorakenteiden alta on paljastunut ainakin alkuperäistä tikkurappausta. Kevyistä väliseinistä Cloison-seiniä sekä lukuisista muutostyöskertovista aukotusmuutoksia. Umpeen muuratut aukot on eritelty säilyneisyyskaavioihin.

8.3. Arvonäkökulmia

Oulu10 B on suojeltu voimassa olevassa kaavassa sr-10 -merkinnällä ja se on osa "Oulun rantakortteleiden julkinen kaupunkitila" RKY-aluetta. Rakennusta voidaan pitää monesta eri näkökulmasta hyvin säilyneenä uusrenessanssiarkkitehtuuria, pankkitoimintaa ja varhaista kiertotaloutta edustavana kokonaisuutena.

Historialliset arvot

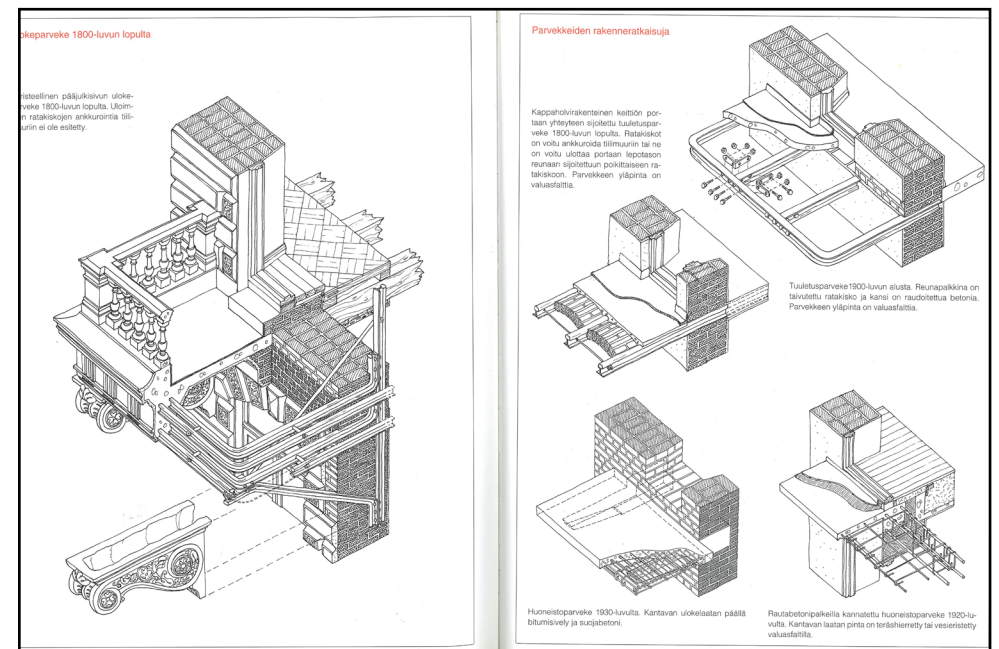
Oulu10 B:n kohdalla on sijainnut kivirakenteinen kauppakartano 1700-luvulta saakka. 1800-luvun alussa rakennuksen omistajaa Daniel Mattsinpoika Nylanderia on kutsuttu "Kivi-Taneliksi", sillä rakennus on tuolloin ollut tiettävästi ainoa kivinen asuinrakennus Oulussa. 1800-luvulta saakka periytynyt, ja yleisesti tunnettu liikanimi liittyy rakennuksen osaksi rakennettuun perintöön liitettävää kollektiivista muistia - osana paikallista kulttuuria.

Kivirakennus säilyi vuoden 1822 tulipalosta vähäisin korjauksin. 1870-luvun piirustussarjan mukaan on paikalla sijainnut empiretyylinen kivirakennus. Vuoden 1882 tulipalon jälkeen on paikalle suunniteltu uusrenessanssitalo, vanhan rakennuksen muureille ja osin samaa tilajärjestystä mukaillen. Kivirakenteiden säilyneisyys näkyy myös sivun 13 kuvassa. Rakennuksella on täten myös materialistista ikäarvoa ja sen vanhimmat osat ja piirteet ajoittuvat 1700-luvulle.

Kauppakartanon omistajina on ollut lukuisia tunnettuja kauppiaita ja merkkihenkilöitä, kuten Arthur Castrén ja Karl August Snellman. Lisäksi rakennuksessa on ollut vuokralaisena esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan museo. Rakennuksen pitkäikäisin omistaja on ollut Suomen Pankki, joka muutti paikalla olleeseen rakennukseen vuonna 1876. Vuoden 1882 kaupunkipalon jälkeen rakennus- ja korjaustyöt toteutettiin Suomen Pankin rahoituksen turvin. Suomen Pankista tuli rakennuksen täysmääräinen omistaja vuonna 1887. Oulun kaupungille rakennus siirtyi 1970-luvulla Suomen Pankin muutettua uuteen toimipisteeseen Franzenin puiston viereen.

Arkkitehti Theodor Deckerin vuonna 1882 laatimat suunnitelmat tehtiin ensisijaisesti Suomen Pankin käyttöön. Täten lähes sata vuotta rakennusta asuttaneen Suomen Pankin tekemiä muutostöitä voidaan arvottaa pitkäaikaisen alkuperäistoimijan toiminnasta kertovana kokonaisuutena.

Kohteessa ovat aloittaneet Oulussa pankkitoimintansa Suomen Pankki, Kansallis-Osake-pankki ja Pohjolan-Osake-pankki. Nivoutuminen usean pankin toimintaan voidaan arvottaa kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi kansallisesta, kansainvälisestä ja paikallisesta näkökulmasta. Merkittävänä haarakonttorina toiminut rakennus liittyy oleellisesti suomalaisen pankkijärjestelmän kehitykseen ja aluehistoriaan.

Rakennuksessa on oppikirjamainen esimerkki uusrenessanssi-parvekkeesta. Rakennus on julkisivultaan arkkityyppi ajan rakennustaiteellisista piirteistä KUVA: Neuvonen et al. 2002, 76.

Arkkitehtoniset arvot

Rakennuksen historiaan liittyy useita eri tyyli-vaikutteita, joista kaikista ei ole jäänyt selkeitä havaittavia jälkiä. Ennen vuoden 1882 tulipaloa paikalla olleen empiretalon arkkitehtoniset piirteet näkyvät esimerkiksi rakennuksen tilajärjestyksessä, sillä porrashuoneet ja kantavat rakenteet sijoittuvat likimain samoin. Silti suoraa vaikutteita on vaikea osoittaa tietämättä tarkemmin suunnittelukontekstia ja toimeksiannon sisältöä.

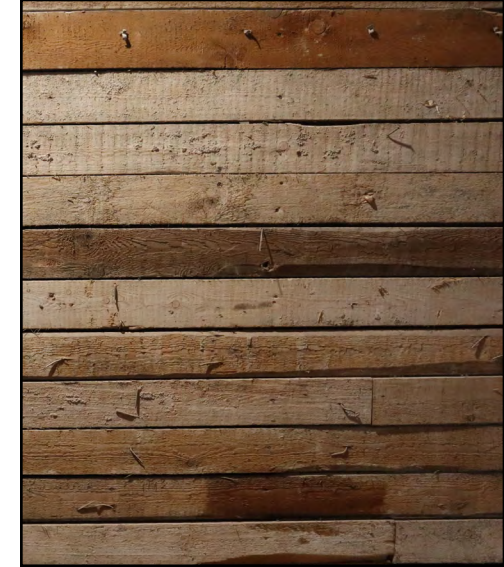
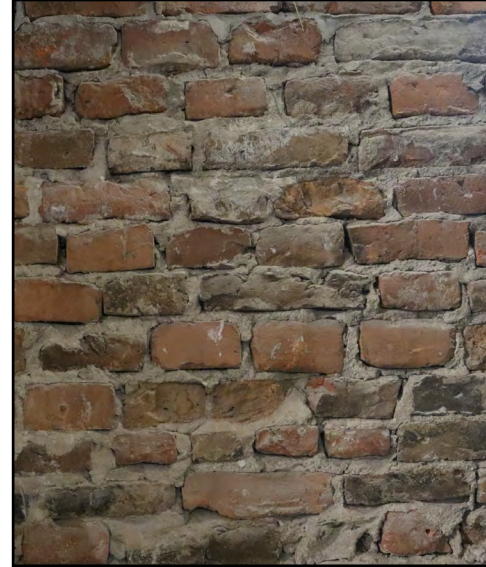
Uusrenessanssiarkkitehtuurista kertovia piirteitä on säilynyt runsaasti. Alkuperäissuunnitelmien mukaiset rakennusosat, kuten välivöet, ovat säilyneet osaksi paikallaan ja osa varastoituna kellarin holveihin. Rakennuksen nurkkaparvekke on paikallisesti harvinainen, tiettävästi Oulun keskustan ainoa, esimerkki aikansa parveketyypistä. Kaupunkikuvallisesti keskeiseltä parvekkeelta avautuvat näkymät useaan eri merkkikohteeseen.

Julkisivujäsentely suhteessa esimerkiksi viereisiin uusrenessanssirakennuksiin on hillittyä ja klassismin aiheiltaan johdonmukaista. Rakennus voidaankin erottaa alueellisesti selkeimmin historistisista ja eri tyyli-suuntien interventioista erilliseksi, oppikirjamaiseksi uusrenessanssiarkkitehtuurin kivirakennus arkkityypiksi.

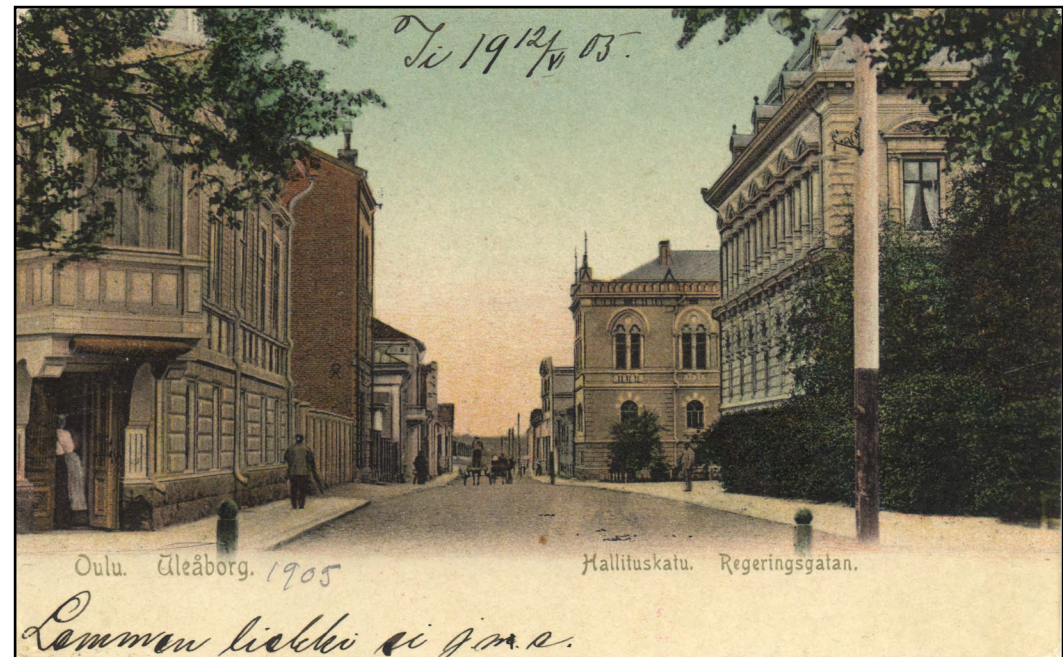
Rakennus on myös esimerkki 1800-luvun lopun pankkirakentamisesta. Pankki rakennustyyppinä on erityinen sen julkisen ja yksityisen, suojatun rahatoiminnan vuoksi. Tämä on alun perin näkynyt tilaratkaisujen selkeänä jakaantumisena katulinjojen puoleisiin julkisiin tiloihin sekä sisäpihan puoleisiin ja kellarin yksityisiin holvitiiloihin. Nykyisessä tilajaossa voidaan havaita viitteellisesti säilynyt kahtiajakoisuus suljetumpien holvitiilujen ja Torikadun puolella sijaitsevien avoimempien tilojen välillä.

Rakennuksen sisäänkäyntimuutokset voidaan arvottaa alkuperäisarkkitehtuuria heikentäväksi piirteeksi, sillä rakennus on muuttunut suljetummaksi vastoin alkuperäisiä suunnitteluperiaatteita jännitteestä julkisten ja yksityisten tilojen välillä. Toisaalta 1900-luvun alussa tehty muutos on toteutettu alkuperäistä arkkitehtuuria mukaillen ja kertoo toiminnan muutoksesta. Tyylillisesti kulkuyhtyksen muutokset sisä- ja ulkotiloissa sekä erityisesti nurkkaoven poistaminen on vierasta kohteen alkuperäiselle uusrenessanssiarkkitehtuurille.

Pankkitoiminnasta jääneet myöhemmät tyylivaikutteet ovat vaikeammin sidottavissa erityisesti pankin toimintaan, kuin aikansa vallitseviin yleisiin arkkitehtoniisiin tyylipiirteisiin. Erityisesti 1960-luvun valokuvien uudistuksista ei ole jäänyt erotettavissa olevia merkkejä. Pankin toiminta kohteessa selviää lähinnä dokumenteista, sillä sisätiloissa ei mikään suoranaisesti kerro rakennuksen pitkästä historiasta pankkirakennuksena. Materian tasolla tieto pankkitoiminnan ilmentymisestä, jää täten lähinnä dokumentaariseksi arvoksi.

Alkuperäistä tiililimitystä porrashuoneen kohdalla. Patinoituneelle materiaalille voidaan tulkita ikäarvoa ja historiallista arvoa, joka liittyy aikansa tiilirakentamiseen. Jokainen tiili on kulkenut usean ihmiskäden kautta paikoilleen. Oikealla patinoitunutta lautaseinää.

Hallituskadun varrella on ollut myös nurkkaerkeri. Rakennus on purettu, jolloin Torikatu 10:ssä sijaitsee ainoa säilynyt esimerkki 1800-luvun lopulle tyypillisistä kaupunkikartanoiden uusrenessanssinurkkaerkeristä. Kuva: Oulu Pohjois-Pohjanmaan museo.

Oulu10 B:n asema kaupunkikuvassa on muuttunut erilaiseksi, kun ympäröivä rakennuskanta on kasvanut korkeutta.

Kaupunkikuvalliset arvot

Rakennuksen asema on omalaatuinen kaupungintalon, kulttuurikeskus Valveen ja Virastotalon läheisyydessä. Rakennus toimii rajaavana elementtinä sekä Virastotalon aukiolle että kaupungintalon edustan aukiomaiselle tilalle.

Rakennus voidaan huomioida osana useita kaupunkikuvallisia näkymälinjoja. Ensinnäkin se sijoittuu kaupungintalon ja -ojan puistoalueiden avartaman alueen diagonaaliin, johon suuntaan myös rakennuksen, sekä samalla Oulun keskustan, ainoa uusrenessanssityylinen nurkkaparveke avautuu. Toisekseen Torikatu levenee rakennuksen kohdalla, jolloin rakennus muodostaa näkymäpäättteen Torikadun kevyenliikenteenväylälle. Kolmanneksen rakennus liittyy osaksi Hallituskadun rky-alueeksi arvoitettua uusrenessanssirakennusten sekä niihin sovitettujen uudisrakennusten sarjaa.

Kaupunkikuvassa on säilynyt myös näkymäyhteys 1970-luvulla rakennetun entisen Suomen Pankin ja kohderakennuksen välillä. Rakennusten tarinat liittävät ne yhteen, mikä voidaan arvottaa kerronnallisesti kaupunkikuvassa erityiseksi historialliseen julkiseen rakennukseen ja merkittävään toimijaan liittyväksi piirteeksi, rakennusten keskinäinen sijainti toisiinsa huomioiden.

Rakennuksen ensimmäisen kerroksen ikkunoiden muutos puitteettomiksi ja säde-

Rakennus muodostaa nykyisin päättteen Torikadun kevyen liikenteen väylälle.

kaihdillisiksi sekä kolmen sisäänkäynnin poistuminen on muuttanut alkuperäiselle pankkiarkkitehtuurille ominaista julkisen tilan leimaa kadulle päin. Rakennuksesta on tullut yksityisempi kaupunkikuvassa, mikä kertoo osin toiminnan muutoksesta toimistorakennukseksi.

Sosiaaliset ja yhteiskunnalliset arvot

Rakennus on ollut jonkin aikaa vailla toimintaa. Selvitystyön laatimisen aikaan aloitettiin kohteessa purkutöitä. Sosiaalisia ja yhteiskunnallisia arvoja pohdittaessa voidaan huomioida rakennuksen tuoreempi liittyminen Virastotalon toimintaan sekä toisaalta rakennuksen historiallinen arvo. Erityisesti rakennuksen historiallisuus liittyy sen yhteiskunnallisiin ja sosiaalisiin arvoteemoihin.

1700-luvulta alkaen tontin rakennusten omistajina on ollut tunnettuja kauppiaita. Omistajuussuhteet ovat usein vaihtuneet kauppiaiden kohdatessa konkurssseja. Kaupunkialueilla yleiset konkurssit päättyivät pankkijärjestelmän ja luotonannon myötä. Kauppias William Antmanin ottaessa Suomen Pankin vuokralaisekseen, aloitti Suomen Pankki toimintansa Oulussa, kolmantena haarakonttorina Suomessa. Samalla alkoi oululainen pankkitoiminta ja luotonanto, joka vähensi konkurssseja. Rakennuksella on siis ollut keskeinen rooli yhteiskunnallisten ja sosiaalisten vaikutteiden piirissä, pankkitoiminnan konttorirakennuksena.

Rakennuksen julkinen leima kaupunkikuvassa kadulle päin on muuttunut ikkuna- ja ovimuutosten myötä. Nurkkaparvekkeen alla on ollut aiemmin ovi, samoin Hallituskadun ja Torikadun varrella on ollut enemmän ovia. Sälekaihtimet peittävät 1960-luvulla vaihdettuja välipuitteettomia ikkunoita. Näin aiemmin julkiseksi, avoimeksi tarkoitettu pankkirakennuksen edustuspuoli, on muuttunut suljetummaksi, imagoltaan yksityiseksi toimistorakennukseksi.

Restaurointi- ja korjausperiaatteelliset arvot

Rakennuksen säilyneisyyttä arvioitaessa voidaan huomioida vertailukohtaan asettamisen mukanaan tuomat tulkintakysymykset. Ensiksi empiretyylinen rakennus, joka on sijainnut samoilla kohdilla, on osin tuhoutunut vuoden 1882 tulipalossa. Rakennuksen muureille on toteutettu uusi uusrenessanssityylinen rakennus vuonna 1883, jolloin rakennuksen vanhimmat kiviosat ajoittuvat 1700-luvulle saakka. Toiseksi rakennukseen on tehty merkittäviä, uusrenessanssiarkkitehtuurille vieraita, muutoksia 1900-luvun alusta alkaen. Nämä muutokset kertovat aikansa restaurointi- ja korjausperiaatteellisistä arvoista sekä suhteesta rakennuksiin ja rakennuksen käytöstä, esimerkiksi vuoden 1963 rahanuudistuksen mukanaan tuomista muutostarpeista. Täten rakennuksen säilyneisyyttä voidaan verrata eri lähtökohtiin.

Rakennus on erityinen esimerkki kiertotalouteen verrattavasta toteutuksesta, sillä paikalla olleet rakennukset ovat säilyneet kaupunkipaloista 1700-luvulta saakka ja säilyneet osat on todennäköisesti hyödynnetty osana 1883 toteutettua rakennusta. Jälkikäteen tehdyt muutokset eivät ole jatkaneet yhtä selkeää kierrätysperiaatetta, mutta ne kertovat esimerkiksi rakennuksen kansallisesti merkittävän pankkitoiminnan kehityksestä. Tehdyissä muutoksissa on noudatettu 1900-luvun alkupuolella vanhoja rakennusperiaatteita, jolloin esimerkiksi 1900-luvun alussa suljettuja sisäänkäyntejä tuskin huomaa julkisivuista viimeistellyn työn jäljen ansiosta. Samoin esimerkiksi 1930-luvulla muutuissa rakenteissa on hyödynnetty vanhoja menetelmiä, kuten tikkurappausta, osana korjaustöitä. 1950-luvulta alkaen tehdyt muutokset, kuten tuuletusparvekkeet ja rakennusosamuutokset, ovat selkeämmin erotettavissa uusrenessanssirakennuksesta. Madridin dokumentin (2011) kohdan 7.2. mukaisesti ei muutosten arvo riipu pelkästään niiden iästä. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat myöhemmät kerrostumat on myös huomioitava restaurointi- ja korjauspäätöksissä. Oulu10 B:n muutosvaiheissa 1970-luvulle saakka tehdyt muutokset kuvaavat yhden merkittävän toimijan, eli Suomen Pankin, toiminnan kehitystä osana kansainvälistä rahoitusalan kontekstia.

Samoin Venetsian julkilausuman (1964) 11. artiklan mukaisesti ei tyylin yhtenäisyys ole restauroinnin tavoite, vaan tehtyjä muutoksia voidaan kunnioittaa. Oulu10 B:n purkutöiden myötä paljastuneita rakenteita voidaan arvottaa erikseen restaurointiteoreettisiin arvopohdintoihin. Uusmaterialistisessa näkökulmassa ainetta, kuten esimerkiksi rakennusta, ei tarkastella pelkästään passiivisena objektina, vaan aktiivisena toimijana, jolla on myös ihmisen toiminnasta riippumaton merkitys itsessään (DeSilvey 2006; Olsen & Pétursdóttir 2014; Äikäs et al 2015). Rakennuksen purkutöillä ja korjauksella vaikutetaan materiaalsen perinnön säilyneisyyteen ja elinkaareen. Rakennuksen käytöllä on tunnustettu rooli rakennussuojelussa. Tästä näkökulmasta voidaan suositella rakennushistoriaselvityksen laajentamista erilliseksi korjausraportiksi, jotta pitkäikäisen rakennuksen korjaus- ja muutustyöt saadaan dokumentoitua myös tuleville sukupolville.

Porrashuoneen välitasanteella on hiekkakivilattiaa, jossa on käytetty erilaisia laattoja.

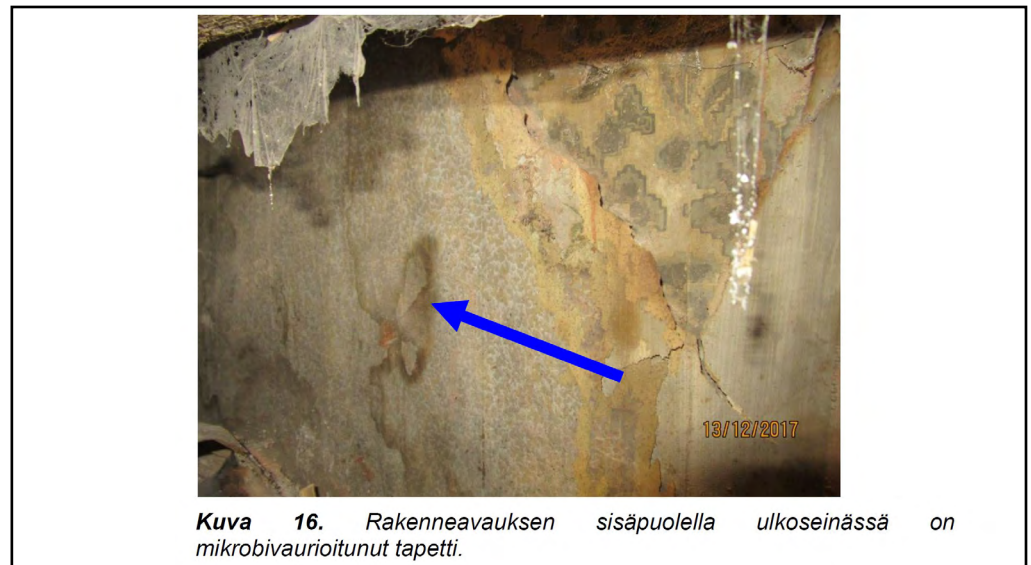
Suomen Pankin Oulun konttorin johtaja Selim Mikael Bergroth 30.8.1935 KUALÄHDE: Museovirasto. JOKA Journalistinen kuva-arkisto.

Oulun konttorin konttorijohtajan huone. Kuvattu vuonna 1962. KUALÄHDE: Suomen Pankki.

Pitkäikäinen rakennus on täynnä erilaisia tarinoita ja merkityksiä. Huomaa oheisista kuvista esimerkiksi konttorijohtajan huoneen muuttuneet ja säilyneet kalusteet 1930-luvulta 1960-luvulle. 1930-luvun valokuvassa näkyvää tapettia on myös käytetty välipohjan täytteenä. Muutosten ja korjaustöiden dokumentointi säilyttää tärkeää tietoa myös tuleville sukupolville sekä auttaa ymmärtämään tehtyjen ratkaisujen alkuperää sekä päätösten taustalla vaikuttaneita tekijöitä. Yksi ratkaisuehdotus on laatia arvorakennusten kohdalla korjaus- tai restaurointiraportti.

Oikealla kuva: Instaro Oy, kuntotutkimusraportti 2018.

Kuva 16. Rakenneavauksen sisäpuolella ulkoseinässä on mikrobivaurioitunut tapetti.

LÄHTEET

KUVALÄHTEET

Kuva- ja piirustuslähteet on mainittu numeroitujen kuvatekstien yhteydessä. Ellei lähde ole erikseen merkitty, kuvaaja on Miika Rankinen, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy.

ARKISTOT

Ilpo Väisäsen arkisto.

Jari Kangasniemen arkisto.

Kansalliskirjaston digitaaliset arkistot.

JOKA.

Oulun Tilapalveluiden arkisto.

Oulun Kaupunginarkisto.

Suomen Pankin kirjasto.

PAINETTU KIRJALLISUUS

Halila, Aimo, 1967. Suomen rakennushallinto 1811-1961. Helsinki: Rakennushallitus.

Halila, Aimo. 1953. Oulun kaupungin historia II 1721-1809. Oulun kaupunki.

Hautajärvi Harri 2018: Rakennetun Suomen tarina. Harri Hautajärvi (toim.) Rakennustieto.

Hautala, Kustaa. 1976. Oulun kaupungin historia IV 1856-1918. Oulun kaupunki.

Hautala, Kustaa. 1982. Oulun kaupungin historia V 1918-1945. Oulun kaupunki.

Jääskeläinen, Mauno. Suomen Pankki. Suomen Pankin virkailijakunta 1811-1967.

Kalakoski, Iida. 2013. Patina herättää tunteita, teoksessa Miia Perkkiö (toim.): Kulttuuriympäristön monet kasvot. Puhetta suojelusta ja restauroinnista. Helsinki: Suomalaisen kulttuuriperinnön hoitokunta, 122–124.

Kalakoski, Iida. 2016. Defining requirements for appreciation of patina, teoksessa Anne Elisabeth Toft & Magnus Rönn (toim.): Aesthetics - the uneasy dimension in architecture. Vol. 2016-1 Proceedings Series. Trondheim: Nordisk Arkitekturforskning, 27–40.

Kuustera, Antti. Tarkka, Juha. 2011. Suomen Pankki 200 vuotta; Keisarin kassasta keskuspankiksi. Helsinki:Otava.

Lipkin, Sanna. Kallio-Seppä, Titta. Tranberg, Annemari. Väre, Tiina. 2019. Toinen jalka haudassa. Juhlakirja Juhani Kostetille. Oulun yliopisto. Painotyö: Waasa Graphics.

Neuvonen, Petri. Mäkiö, Erkki. Maalinen, Maarit. 2002. Kerrostalot 1880-1940. Rakennustietosäätiö RTS. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Ringbom, Anette. 2011. Rakennusapteekin käsikirja. Billnäs: Tammisaaren kirjapaino Oy.

Toropainen, Ritva. 2005. Oulun paikannimet: mistä nimet tulevat. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Viljo, Eeva Maija. 1989. Kaupungistuvan yhteiskunnan rakennustaide. Ars Suomen Taide 4. s. 103-104. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Väisänen, Ilpo. 1974. Suomen Pankki. Harjoitustyö. Oulun yliopisto. Arkkitehtiosasto.

HAASTATTELUT JA SÄHKÖPOSTIT TEKIJÄLLE

Arkkitehtuurimuseo.

Oulun kaupungin työntekijät.

Oulu Kulttuuripankki.

Oulun yliopiston henkilökunta.

Pohjois-Pohjanmaan museo.

Suomen Pankin kirjasto.

Kuva-aineistoja toimittaneet yksityishenkilöt.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Victor Sucsdorf: <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/4133>

Gustaf Strandberg: <https://www.rantapohja.fi/iin-kirkon-arkkitehti-gustaf-strandberg-oli-entinen-huippu-urheilija/>

Harry Wilhelm Schreck: <https://www.mfa.fi/kokoelmat/arkkitehdit/harry-schreck/>

Instaro Oy. 2018. Kuntotutkimusraportti.

Madridin dokumentti. 2011. ICOMOS.

Museovirasto. 2009. https://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1474

Oulun Virastotalon arkkitehtuurikilpailu. Kilpailuasiakirjat 2003.

Venetsian julkilausuma. 1964.

Äikäs, Timo. Ylimaunu, Timo. Kuokkanen, Tiina. Anttila, Erkko. Ikonen, Tiia. Malinen, Anssi. 2015. Sosiaalinen näkökulma teollisuusarkeologiaan.

SANOMA- JA AIKAKAUSLEHDET, ELOKUVAT

Kalajoki, Atte. 1969. "Kivi-Tanelin" Talosta Hankkeilla Taidemuseo. Kaleva, 1969, p. 4. Mikrofilmi Oulun yliopiston kokoelmat.

Kaleva. 2003. "Täkänä" voitti Oulun virastotalon kutsukilpailun. 4.6.2003.

Kaleva. 2003. Virastotalo sinkoaa mielipiteet tasan kahtia. 7.6.2003.

Kaleva 2003. Oulun uusi virastotalo. 8.6.2003.

OULU10 B, OULU

Rakennushistoriaselvitys 2024 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

